Cozmin Gușă
10
PĂCATE ALE ROMÂNIEI
după douăzeci de ani de postcomunism

NEMIRA
plăcerea lecturii

Cozmin Guşă
10 păcate ale României

Prefaţă de Emil Hurezeanu
© Nemira, 2011

Concepţie grafică: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU

Lector: Nicoleta GHEMENT
Tehnoredactor: Stelian BIGAN
Imaginea copertei: Detaliu din coperta albumului Eternal and Fascinating Romania

Orice reproducere, totală sau parţială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă şi se pedepseşte
conform Legii dreptului de autor.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune electronică realizată de Elefant.ro

Cuprins

- Mare păcat!
- Prefață: Rebel în cunoștință de cauze
- Cuvânt înainte la ediția a doua
- România în oglindă
- I România este blocată de oligarhi
- II Sistemul politic este putred și nu generează soluții
- III Tranziția a fost însoțită de mari minciuni
- IV Statul a devenit un adversar al populației, în lipsa mecanismelor de control
- V Instituțiile statului nu își mai îndeplinesc rolul social
- VI Societatea își pierde reperele valorice
- VII Românii sărăcesc, iar munca nu este respectată
- VIII Obsesia pentru imagine împiedică dezvoltarea normal
- IX România nu a fost pregătită pentru șocul integrării europene, care o transformă rapid și profund
- X Plătitorul de taxe este adevărata victimă a tranziției
- Rezumat
- Cozmin Gușă – un rebel cu principii
- În loc de final: o privire optimistă în oglindă
- Anexa I. Plecarea din PSD
- Anexa II. Acordul Băsescu–Gușă
- Anexa III. Plecarea din PD

Mare păcat!

România de la începutul anilor nouăzeci în ochii străinilor: evenimente mincinos-revoluţionare în 1989, peste 1 000 de morţi cu autori neidentificaţi în urma acestora, nomenclatura comunisto-securistă dominând viaţa politico-economică, mineriade în capitala ţării, intelectuali bătuţi şi batjocoriţi, ţigani din România mâncând lebedele vieneze ş.a.m.d.

Aplicând zicala „pe afară-i vopsit gardul, înăuntru-i leopardul", guvernarea Iliescu, care girase dezastrul menţionat mai sus, comanda în 1994 un album care, prezentând „frumuseţile" patriei noastre, ar fi trebuit să mai repare câte ceva.

Câteva date despre această operaţiune, pilduitoare pentru felul în care au fost realizate în România după 1989 chiar şi cele mai simple acţiuni guvernamentale:

— contract semnat pentru 97 000 de albume pentru circa 6 milioane de dolari, ce urmau să fie încasaţi de firma franceză aparţinând controversatului Adrian Costea, consilier personal al lui Ion Iliescu, printre multe altele;

— banii oferiţi prin Bancorex (banca pe spatele căreia, şi cu preţul falimentării ei, s-a consolidat mare parte din nomenclatura de partid), alături de alte sume pentru alte contracte, în aşa fel încât să se poată pierde urma unor plăţi făcute din acest pachet pentru afişele electorale ale lui Ion Iliescu din 1996;

— în 1998, la expirarea contractului, banii sunt viraţi în totalitate, pentru doar 10 000 de albume executate;

— justiţia română, după ani de pretinse anchete, nu găseşte nimic;

— în schimb, justiţia franceză informează în martie 1998 colegii din România că, în urma

anchetei desfăşurate referitoare la Adrian Costea, Bancorex, albumul menţionat ş.a., respectivul se face vinovat de abuz de bunuri sociale, tăinuire de abuz, spălare de bani, escrocherie şi abuz de încredere.

Toate aceste acuze dovedite de o justiţie străină, în urma unei acţiuni pentru imaginea României în străinătate!!!

În ceea ce priveşte coperta albumului, din care am ales sugestiv un detaliu pentru coperta cărţii mele, dar din cu totul alte motive, am apelat la analiza stilistei Dana Budeanu pentru câteva considerente estetice pe care le puteţi citi pe prima clapă a copertei.

Şi adăugând că, în probatoriul francezilor, este consemnat că Adrian Costea a cumpărat din banii primiţi bijuterii de peste 3 milioane de franci pentru domnişoara de pe copertă şi că presa românească a menţionat relaţia „specială” a tomnaticului Costea cu tânăra şi frumoasa domnişoară care dorea să pozeze în oşancă, avem imaginea cvasicompletă a unei operaţiuni marca „regimul Iliescu”.

Prefaţă: Rebel în cunoştinţă de cauze

Cozmin Guşă este omul complet al tranziţiei. A terminat cu brio studii de fizică, la puţină vreme după 1989. Şi-a început cariera ca organizator de vitrine, „merchendiser”, la Cluj, într-o firmă cu nume american şi obiceiuri napocane, spre nemulţumirea mamei, învăţătoare din Câmpia Turzii, care îl voia dascăl. A intrat în presa locală, jumătate socialistă, jumătate aventuristă, reformând singurul aset neoneros al operaţiunii Caritas, ziarul *Mesagerul* al Primăriei funariote. A urcat repede dealul, devenind redactorul-şef al primului post de radio privat, româno-maghiar, instalat între viile din Feleac. Când patronii renunţă la orele de program în limba lui József Attila (marele poet tradus magistral de Mihai Beniuc, din ale cărui versuri ne amintim acum doar: „Nu mă mai joc cu voi, derbedeilor!”), Guşă abandonează provincia. Spre deosebire de Rastignac, el coboară, nu urcă spre metropolă, dar la vederea ei, şi-a şoptit precis în barbă aceeaşi propoziţie: între noi doi, acum!

După o perioadă petrecută la cârma trustului Intact, al lui Dan Voiculescu, pe care-l reformează, mărindu-i tirajul, audienţa şi plusvaloarea, foarte tânărul ardelean, deştept şi articulat, întâlneşte prima mare şansă a vieţii. Adrian Năstase îi propune al doilea job de anvergură în proaspătul revenit partid de guvernământ. PDSR devine PSD şi are ambiţii de SPD, acronimul social-democraţilor germani. Guşă, la vârsta când alţii se mai joacă cu ursuleţii ideologici – emblema de mai târziu a PIN-ului –, ia taurul de coarne, ca secretar general al partidului puterii din România, avându-i

formal în subordine pe Ion Iliescu, Miron Mitrea sau Viorel Hrebenciuc. *Mission impossible.*

Mi-l amintesc pe Cozmin Guşă, managerul-şef al PSD, în vara anului 2002. Organiza întâlniri cu tinerii din partid, în diverse locuri din ţară, unde invita ca moderatori oameni din mass-media neutri sau ostili în raport cu PSD. Rezultatul era peste aşteptări. Un vânt nou şi proaspăt bătea pe culoarul nepieritorului UTC, populat de Cozmâncă sau Şerban Mihăilescu. Era în acele întâlniri, datorită lui Guşă în primul rând, un efort de căutare a identităţii, de modernizare a mesajului ideologic, de conectare a stângii româneşti la *main-stream*-ul european marcat încă de demersul celei de „a treia căi", parcursă de Clinton, Blair şi Schroeder sub inspiraţia lui Anthony Giddens. Cozmin Guşă era atunci un peregrin transilvan frenetic şi ubicuu, la Arad şi Iaşi, la Cluj şi Slobozia, avându-i adesea alături pe Ioan Rus, Vasile Puşcaş sau Vasile Dâncu, pe comilitonii săi pe calea unui *aggiornamento* greu de obţinut sub pontificatul lui Ion Iliescu al treilea. N-a fost să fie. Primul care a cedat a fost chiar exponentul noului în PSD, Adrian Năstase. El a acceptat repede tutela vechilor administratori ai puterii proveniţi din era Ceauşescu. Lucrurile au fost mai complicate, atâta vreme cât tinerii turci din acest partid s-au dovedit muhaiele mai lacome decât bătrânele paşale nărăvite în rele, dar cu termostatul instalat la o temperatură a aparenţelor înşelătoare, reglat fără greş de Ion Iliescu.

Guşă părăseşte corabia PSD într-un moment când, din afară văzând lucrurile, părea bine instalat şi cât se poate de influent. Cu câteva luni înainte îl observasem conducând cu succes şi o primă apropiere, la nivel de partid de putere, între Bucureşti şi Moscova. Efectele au fost vizite interesante, nerepetate: Năstase la Moscova, Cassianov la Bucureşti, Iliescu la Putin.

Când Guşă părăseşte PSD, în vara anului 2003, fostul său mentor, Adrian Năstase, devenise deja prizonierul propriilor înclinaţii plutocrate şi deci ostaticul conex al nomenclaturii de drept divin, fiica legitimă a PCR şi a Securităţii.

Guşă denunţă starea de lucruri din PSD, cu remarcabil curaj, dar fără consecinţe. Partidul merge mai departe şi pierde, Guşă schimbă frontul şi câştigă. Alături de PD şi Băsescu, redevine militantul mercurial tenace, „azi aici, mâine în Focşani", şi iese iar câştigător. Dar spiriduşul care nu-i dă pace îi face din nou cu ochiul. Guşă pleacă în glorie din funcţia de şef al fracţiunii PD din Camera Deputaţilor, denunţă baroniada din partidul lui Băsescu şi chiar se-ncumetă să vorbească de „a doua frăţie a Securităţii" grefată în noua putere.

El însuşi susţine că nu este un traseist, atâta vreme cât părăseşte puterea, şi nu se-ndreaptă spre ea din poziţii perdante.

Din 2005 încoace, Cozmin Guşă este un alergător mai degrabă solitar. A înfiinţat PIN-ul, un partid cu ambiţii radicale, dar care n-a convins electoratul. A pierdut, dar cu un scor onorabil, alegerile pentru Primăria Bucureştiului. La puţină vreme, rebelul cauzelor câştigate şi abandonate se declară (temporar) învins.

Şi-a dat seama că a greşit undeva sau că nu s-a copt momentul politic şi public care să-l înţeleagă şi a optat pentru mediul privat. În mod neobişnuit pentru cei care pierd în România, Cozmin Guşă s-a retras până şi din talk-show-urile în care spook-ul denunţător-exterminator de altădată avea mereu roluri informate şi brizante.

Cartea de faţă, apărută într-o primă ediţie în 2006, nu şi-a pierdut defel interesul. Este o analiză cutezătoare, în oglindă, cum îi place autorului să spună, a României post-1989. Cele *10 păcate ale României* nu şi-au pierdut actualitatea, prospeţimea respingătoare şi, din păcate, nici

puterea de seducţie. Principalii o sută de actanţi ai seraiului politic postdecembrist au rămas aceiaşi, constată Guşă. Doar publicul a obosit, a îmbătrânit, s-a săturat.

Managerul public-privat Cozmin Guşă trece România în revistă, cu pătrundere, cu bun-simţ intelectual, dar şi cu neascunse simpatii pentru sistemul *law and order,* în care conspiraţionismul, misterul dosarelor atent filate de cunoscători, o oarecare prudenţă faţă de occidentalii vicleni joacă un rol subepidermic, nu întotdeauna bine temperat. Dar Guşă rămâne un caz singular în politica românească. A câştigat şi a pierdut când şi cum a vrut. A suportat, în mod voluntar, consecinţele refuzului celorlalţi, alegători sau politicieni sevronaţi de a-l credita, optând pentru ieşirea cu onoare.

Sunt multe adevăruri în cartea sa, cunoscute şi recunoscute, dar reluate în mod subiectiv şi pasional. Este glasul unui om politic tânăr, dar cu multă experienţă, care vorbeşte mereu în numele noii generaţii, care cumpăneşte plusurile şi minusurile din societate cu o balanţă de stânga, dar legitimă şi credibilă. Cozmin Guşă continuă. Despre el vom mai auzi, va mai câştiga, uneori va pierde, îl vom alege sau nu. Va rămâne unul dintre martorii esenţiali ai tranziţiei instituţionale. Este chiar fiul din trandafiri scuturaţi al acesteia, operatorul *self-made,* neliniştit şi ataşant, al unei epoci tulburate.

Cuvânt înainte la ediţia a doua

Cu aproape trei ani în urmă, terminam lucrul la prima ediţie a „păcatelor" României. Nu-mi propusesem doar să public o sumă de consideraţii personale despre eşecurile ţării mele sau să enunţ amănunte spectaculoase despre perioada post-1989, de natură a arunca altă lumină asupra a ceea ce s-a-ntâmplat cu adevărat. Acestea le făcusem de foarte multe ori în apariţiile mele publice, aducătoare de multe injurii din partea celor vizaţi, dar şi de consistente mesaje de susţinere venite de la români cu sufletul curat, care n-au renunţat încă să creadă că aflarea adevărului şi privitul în oglindă fără fasoane ar putea fi două cărămizi de aşezat la baza unei reconstrucţii naţionale.

Interesul meu special pentru a republica această carte este legat de recuperarea „generaţiei pierdute", un termen mai extins ce-i cuprinde pe toţi care, în 1989, având viaţa înainte şi înţelegând că li se oferă o şansă pentru bunăstare şi demnitate, au sperat, iar acum privesc în urmă cu disperare, observând cum au pierdut douăzeci de ani din viaţă într-o tranziţie pe care nu au controlat-o, care le-a bulversat viaţa şi aproape că le-a distrus ţara. În jurul meu au existat tot timpul oameni din această generaţie, încercând inutil să facă performanţă în diverse domenii, câştigând mai bine sau mai puţin bine, creând, consumând, aducând pe lume copii, dar permanent marcaţi de o suferinţă profundă, deseori neasumată conştient. Motivul? Incapacitatea de a înţelege unde a început totul să meargă prost. Ce s-a întâmplat cu marele plan din 1989 care trebuia să ne readucă în rândul lumii civilizate, ce calamitate l-a lovit într-atât de profund încât i-a schimbat total sensul, esenţa? De ce am ajuns să trăim astăzi într-o realitate sufocantă, lipsiţi de solidaritate,

strangulaţi de ură, dominaţi de frică, supuşi unor conducători pentru care nu avem nici respect, nici încredere?

Precum un măr tentant de roşu şi de lucitor, dar distrus la interior de paraziţi, România politicienilor mărunţi poate face frumos doar la export. Cu sprijinul noilor oligarhi, care doreau să-şi respectabilizeze capitalurile obţinute fraudulos, ne-am insinuat în Uniunea Europeană, pe care o folosim mai mult ca pe un permis de liberă trecere decât ca pe o sursă de bunăstare pentru cetăţeni. Iar Uniunea Europeană, la rândul ei, ţinând cont într-un mod riguros atât de statutul nostru de cetăţeni ai unei ţări învinse în „războiul rece", cât şi de dependenţa guvernelor noastre corupte de paşaportul de bună purtare emis cu parafă UE, exploatează într-un mod cinic, strict în interes propriu, potenţialul specific ce-ar fi trebuit să contribuie însă în primul rând la reconstrucţia României.

Cu patru ani în urmă, când am scris prima ediţie a cărţii, încă mai credeam că se poate schimba ceva pe căile convenţionale. Părăsisem pe rând două partide, cu orientări de stânga, aflate la putere, şi făcusem asta în primul rând pentru că nu simţisem în rândurile lor vreo dorinţă sau preocupare de înţelegere a nevoilor societăţii româneşti. Pornisem la drum cu un partid nou – de fapt un grup de apropiaţi, care credeau, ca şi mine, că e posibil să îndreptăm lucrurile, că, dacă spunem adevărul cu voce tare şi arătăm exact unde se greşeşte, oamenii ne vor auzi, vor căpăta curaj şi, recunoscându-şi propriile aspiraţii, ni se vor alătura.

Am adăugat la această a doua ediţie a cărţii câteva evenimente marcante ale ultimilor ani, de natură să prezinte mai expresiv forma şi conţinutul păcatelor pe care le descriu. De asemenea, am adăugat şi câteva consideraţii personale în urma unor experienţe pilduitoare, pentru că, între timp,

am avut un dialog aproape neîntrerupt cu românii. În urma activităţii mele publice, am transmis idei şi am ascultat răspunsuri, am formulat soluţii logice şi am arătat cu degetul contradicţii flagrante şi erori inacceptabile ale clasei politice. În fine, am avut şi experienţa unor episoade electorale prin campanii în care am însufleţit mulţi români cu proiectele pe care le-am gândit, le-am spus adevăruri pe care şi le-au asumat, am crezut că i-am făcut părtaşi la lupta noastră cu sistemul. Votul la alegerile locale şi parlamentare din 2008, însă, mi-a demonstrat că era doar o iluzie. Amara concluzie ar putea fi formulată cam aşa: politica, aşa cum o gândesc eu, onestă, directă, cu gândul la cetăţean, cu privirea către viitor, nu poate avea deocamdată nici un ecou. Repet, deocamdată. Este ca o ilustraţie tridimensională pentru ochii cuiva care nu mai poate percepe decât în două dimensiuni. Printr-un sistem implementat de cele mai multe ori aleatoriu, dar impus cu forţă şi consecvenţă, românii au fost dresaţi, după aproape douăzeci de ani de politică primitivă şi democraţie aparentă, să servească mai ales acele porţii de realitate, oferite prin filtrul unor vectori mediatici controlaţi de către cei cărora le serveşte starea actuală de lucruri.

Ajungând la această concluzie, am înţeles că nu este, încă, vremea mea sau a celor ca mine. Şi am mai înţeles că e nevoie de un efort de durată, care să susţină un plan pus în aplicare prin voinţa comună a unui grup consistent de români, care încă mai cred că n-au voie să participe la construcţia unui prezent atât de cenuşiu, aducător de viitor sumbru.

Cartea pe care v-o propun în această nouă ediţie are rolul, în viziunea deloc modestă a autorului, să vă reamorseze pornirile de început de tranziţie, operând însă azi cu amară înţelepciune căpătată de unii dintre noi în ultimii douăzeci de ani.

ianuarie 2009

România în oglindă

Motto:
„Ouăle sparte le-am văzut,
dar n-am văzut omleta!“

Panait Istrati

Citatul pe care l-am ales ca motto al acestui volum rezumă, probabil, atitudinea multor români astăzi, când începem să parcurgem al douăzecilea an de democraţie. Să-l explic, mai întâi: suflet de stânga, Panait Istrati a crezut multă vreme cu sinceritate în idealurile comuniste; a fost suficientă o vizită într-o Rusie pe care a respectat-o mereu pentru ca experimentul bolşevic de acolo să-i ridice vălul de ignoranţă. Când un ideolog de frunte a încercat să-i explice că nu poţi produce omletă fără a sparge ouă – că nu poţi face istorie fără a face şi victime, cu alte cuvinte –, marele scriitor român i-a răspuns astfel: „Ouăle sparte le-am văzut, dar n-am văzut omleta!”

Câţi români ar putea rosti astăzi aceleaşi cuvinte? Majoritatea. Din 1989 încoace, au tot fost îndemnaţi la sacrificii şi li s-a tot promis o bunăstare care a rămas, încă, la stadiul de miraj. Mulţi nici nu se mai întreabă „de ce”: s-au obişnuit să accepte realitatea aşa cum e, cu speranţa – şi ea pe cale de dispariţie – că, poate, copiii lor vor trăi miracolul.

Eu cred însă că e obligatoriu să ne punem întrebări. De ce stau lucrurile aşa cum stau în România anului 2009? De ce se trăieşte prost, deşi la export se raportează realizări remarcabile? De ce politicienii se comportă detestabil, în loc să fie utili? De ce politica se complace în a fi un etern scandal şi nu avansează deloc către statutul de administraţie eficientă? De ce stăm pe loc şi, mai

ales, câte generaţii de sacrificiu vor mai exista până la apariţia unei generaţii a normalităţii?

Această carte nu este un volum de dezvăluiri senzaţionale sau de teorie politică; pur şi simplu nu cred că senzaţionalul sau teoria ne mai poate ajuta pe noi, aici şi acum, să schimbăm ceva în România. Este mai degrabă, dacă doriţi să preluaţi una dintre metaforele folosite în campania electorală din 2004, o oglindă. O oglindă în care fiecare dintre noi poate privi şi în care am putea recunoaşte părţi ale realităţii. Este o viziune asupra unui prezent pe care în mod evident nu îl înţelegem suficient, motiv pentru care încă nu am învăţat să împiedicăm istoria să se repete.

Trăim într-o ţară cu două feţe. Una este total abstractă, a unei ţări care se consideră membră a Uniunii Europene. Aceasta e România statisticilor şi a dosarelor de integrare. Pe hârtie, România trăieşte. Cu bune şi cu rele: o ţară relativ mare, în estul Europei, în care venitul mediu pe cap de locuitor este suficient uneori pentru plata facturilor la întreţinere şi alimentării cu carburanţi a autovehiculelor personale.

Cealaltă faţă a României este însă realitatea de dincolo de cifre: realitatea de pe stradă şi din casele oamenilor. O realitate pe care politicienii nu o văd decât, poate, o dată la patru ani. O ţară dominată de sărăcie, lipsă de speranţă şi deficit de încredere. România este asemenea unui bolnav a cărui boală nu numai că nu a fost diagnosticată până acum corect, ci a fost ascunsă deliberat. La căpătâiul acestui bolnav stau, de douăzeci de ani, aceiaşi oameni politici şi aceleaşi oligarhii, care nu urmăresc însănătoşirea suferindului, ci acapararea averii sale. Aceşti doctori mincinoşi îi administrează, de ani de zile, somnifere – adică promisiuni goale. Iar România a intrat în comă sub privirile stupefiate ale ultimei generaţii de sacrificiu: generaţia noastră şi a părinţilor noştri. Iar odată cu începutul acestui an, această economie

bolnavă se pregăteşte să facă faţă celei mai grave crize economice postbelice, care a aşternut recesiunea peste lumea civilizată şi care va ataca puternic şi restul statelor conectate la sistemul vestic. Îmi pare rău s-o spun, dar România este una dintre cele mai puţin pregătite ţări să facă faţă unei crize. Din păcate, şi ca urmare a celor spuse până acum în acest alineat.

Cei mai mulţi politicieni intră în viaţa publică fără să răspundă câtorva întrebări esenţiale precum băştinaşii din celebrul tablou al lui Paul Gauguin[1]. De unde vin? De ce practică această profesie? De ce ajung oamenii obişnuiţi să fie dezamăgiţi de politică şi cum îşi propun să evite ei o astfel de evoluţie? Cum ar putea să ducă la îndeplinire o promisiune făcută în campania electorală? În consecinţă, este un moment potrivit să dăm la o parte vălul în spatele căruia s-a ascuns, până acum, politica în România zilelor noastre şi să oferim românilor obişnuiţi şansa de a vedea ce se află în spatele strălucirii imaginii.

Cei din SISTEM (cele câteva sute de români oameni politici; oligarhi; ofiţeri superiori de informaţii; oameni din justiţie, care conlucrează pentru binele propriu şi perpetuarea structurii lor; la momentul demisiei mele din PSD, în anul 2003, Viorel Hrebenciuc, într-un exces de elocinţă, declara involuntar unei televiziuni: „Ce mai vrea şi ăsta? Se pune el cu noi, cu SISTEMUL?”), la care mă voi referi de multe ori pe parcursul cărţii, cunosc foarte bine realitatea. Pentru ei, detaliile pe care le voi prezenta nu sunt surprize, ci elemente care compun viaţa lor de zi cu zi. Românii simpli însă, care cred în continuare ce li se spune la televizor, care investesc încredere în fiecare val al schimbării, au dreptul să afle mai mult şi au obligaţia de a înţelege în sfârşit: să nu mai perceapă loviturile de culise drept mari politici şi mari decizii pentru viitorul României; să nu mai fie păcăliţi să creadă că discursurile şi nu faptele

sunt cele care contează, iar votul din patru în patru ani ar fi criteriul după care se mişcă viaţa politică. Ştiu foarte mulţi români care cred în continuare că politicienii se tem de electorat şi că îşi construiesc acţiunile politice pornind de la această atitudine. Din păcate, şi asta e fals. În România, după cum sper că se va înţelege din carte, se propagă foarte multe minciuni pentru a proteja un SISTEM care funcţionează în beneficiul unui număr redus de oameni.

În această carte vom explica de altfel care sunt marile păcate ale prezentului, marile păcate care macină România contemporană. Acestea au produs, fiecare în parte, mutaţii majore atât în modul în care se comportă românii unii cu ceilalţi, cât şi în modul în care cetăţenii se raportează la stat. Cu lipsa de modestie care mi-a marcat destule momente ale carierei, am încercat în acelaşi timp să propun, în volumul de faţă, căi prin care societatea românească poate să se lepede de păcatele care îi marchează existenţa.

De unde poate veni schimbarea

În 1989 s-a crezut că vom avea o adevărată schimbare politică. Din păcate, cei care au acaparat atunci Puterea au devenit principalul obstacol în calea schimbării. În fruntea majorităţii partidelor importante din România s-au aflat şi se află lideri care au făcut parte din vechiul sistem totalitar. Acest segment al clasei politice a compromis orice modificare de substanţă. Ceea ce s-a schimbat a fost exclusiv la suprafaţă: o cosmetizare care a luat ochii românilor. Chiar şi presa, care pornise iniţial cu un capital imens de determinare şi onestitate, s-a transformat involuntar într-o apărătoare, selectivă, ce-i drept, a unui sistem care anesteziază instinctul de conservare al naţiunii şi blochează energiile ei

pozitive: „Cu televizorul, aţi minţit poporul!” este o acuzaţie valabilă pentru toate guvernările din 1990 încoace. După douăzeci de ani, straturile de minciună încep să crape şi unii încep să vadă nu numai sărăcia din ţară, ci şi cauzele acesteia. Încep să deschidă ochii şi nu mai vor să se lase păcăliţi.

Aceasta este noua categorie de cetăţeni în care trebuie să ne punem speranţa: cei care au înţeles că în spatele sărăciei şi nevoilor zilnice se află un sistem care parazitează societatea şi blochează orice încercare de reformă reală. Această realitate prefigurează o revoluţie politică. Ea arată clar starea de boală a României şi pe cei care poartă vina acestei afecţiuni: reprezentanţii clasei politice şi oligarhii care şi-au însuşit prin fraudă şi corupţie o parte importantă a bogăţiilor ţării. Cealaltă parte au cedat-o de comun acord unei corporaţii occidentale, în schimbul protecţiei obţinute în diferite instituţii şi instanţe europene.

Scanând fiecare domeniu al vieţii publice, am putut găsi un strat subţire, dar consistent, de oameni care n-au încă putere de decizie, dar care se pregătesc să ajungă la acest statut. În presă, spre exemplu, există nivelul redactorilor-şefi adjuncţi sau al redactorilor-şefi din spatele directorilor, al şefilor de departamente. Aceştia sunt foarte valoroşi şi oricând pot să fie mai buni decât cei care-i conduc şi, eventual, unii dintre ei lucrau la cenzură înainte de 1989. De asemenea, există în administraţie oameni foarte bine pregătiţi, o pătură redusă încă, dar care abia aşteaptă să-şi înlocuiască şefii. Aceşti oameni s-au maturizat din punct de vedere profesional foarte repede, fiindcă cei care au rezistat au fost nevoiţi să suporte multe până au ajuns în poziţiile actuale. Extrapolând la nivelul general, acesta ar putea fi avantajul: avem în faţă o generaţie întreagă de români profesionişti care sunt capabili să devină lideri în domeniul lor de activitate. Dezavantajul este că unii dintre aceşti oameni, în momentul în care vor ajunge în vârf,

vor avea aceleaşi obiceiuri proaste ca şi cei care acum sunt şefii lor. Cauza acestui comportament este chiar umilinţa pe care au suportat-o pe parcurs.

Discutând despre alegerile de după 1989, fiecare schimbare politică a adus în România iluzia înlocuirii oamenilor care formează „sistemul ticăloşit" cu o nouă generaţie. Dar, de fiecare dată, cei care au ajuns în faţă au fost tot componenţii „sistemului" şi au perpetuat mecanisme similare. Prin urmare, soluţia nu poate veni de la oameni, ci de la reguli. Greşite sunt şi opţiunile votanţilor, şi modul în care se comportă aleşii instalaţi în funcţie, în baza regulilor pe care ei ajung să le respecte. Într-un fel, acesta este şi eşecul schimbării din 1989, care a adus un eşalon doi al PCR în prim-plan, şi care a perpetuat aceleaşi reguli nepotrivite.

De aceea, rolul esenţial revine celor care definesc regulile. Ca să folosesc o imagine din fizică, e important cine pune şi cum pune magneţii sub masa cu pilitură de fier. În funcţie de asta, se reorientează totul. Inclusiv cei care ajung în funcţii de decizie.

Ce n-a mers bine la schimbările de până acum

România a trecut prin mai multe valuri de schimbare până acum. În 1989, în 1996, în 2004. Dar nici una dintre schimbări nu a fost efectivă, pentru că au lipsit criteriile. Liderii au ajuns doar „şefi" fără să vizeze performanţa personală. N-au reuşit să-şi formeze nici măcar o camarilă, în sensul pragmatic al cuvântului, pe care s-o aducă alături de ei. Fiecare şi-a încropit propria echipă din oameni consideraţi fideli. Nu neg neapărat inteligenţa acestor oameni, ci expertiza lor în domeniile în care au fost impuşi, şi neg de

asemenea dorinţa lor de a face performanţă în beneficiul României. Scopul unor astfel de oameni a fost unul singur: „Hai să rezistăm împreună cu şeful!”

Un preşedinte care ajunge în fruntea unui sistem trebuie să aibă în jurul lui nu oameni care să vrea să reziste împreună cu el, ci oameni care au fiecare un proiect personal în domeniul său de competenţă. Mai mult, după patru ani, fiecare trebuie să prezinte ce a realizat, fără să se raporteze la partid, la preşedinte sau să invoce alte scuze politice. România are nevoie de oameni prestigioşi care vor performanţă, nu de servitori, nu de „cărători de geantă”. Oamenii noi pe care fiecare val al schimbării i-a propus au fost mereu „cărători de geantă”. Tăriceanu, ultimul prim-ministru, a ajuns în această funcţie din postura de cărător de geantă al foştilor lui şefi din PNL, şi în final al lui Băsescu. Din nefericire, doar această calitate l-a şi recomandat în ochii preşedintelui, care-şi dorea de fapt să cumuleze şi puterea de prim-ministru. Ulterior, cărătorul de geantă a defectat, iar stăpânul nu a mai fost mulţumit de lucrul acesta. Asta a stat în spatele mult mediatizatului conflict dintre Tăriceanu şi Băsescu din ultimii ani, şi nu diversele motive pe care ei le prezentau la televizor. Băsescu era nemulţumit că Tăriceanu nu mai face sluj, iar Tăriceanu a încercat din răsputeri să îşi convingă protectorii că este altceva decât un simplu cărător de geantă. Din păcate, astăzi, putem vorbi deja de un real succes public al „cărătorilor de geantă”, exemplul marcant fiind chiar cel al premierului din 2005–2008, Călin Popescu Tăriceanu. Bazându-se pe negocierile politice fundamentate pe şantaje personale, precum şi pe slăbiciunile celor care compun la acest moment clasa politică românească, „cărătorul de geantă” a reuşit să se menţină pe poziţie şi să capete un statut de om politic important. Singurul „merit” al lui Tăriceanu

este doar acela de a fi rezistat atacurilor unui Traian Băsescu, disperat de neputinţă şi de lipsa de expertiză. Drept urmare, am ajuns să avem un prim-ministru care rezistă în fruntea unui guvern pe perioada întregului mandat, fără să aibă de partea sa nici o majoritate parlamentară (aşa cum a avut Văcăroiu, alt premier submediocru cu rezistenţă de un mandat întreg) şi nici un partid puternic (aşa cum a avut Năstase). Un alt exemplu marcant este cel al liderului PSD Mircea Geoană care, după ce în 2005 a realizat performanţa de a-l învinge pe Ion Iliescu în competiţia pentru funcţia de preşedinte al partidului, în loc să facă reformă, a început să „care genţile" baronilor locali care l-au menţinut astfel în funcţie, mulţumiţi că în sfârşit sunt băgaţi în seamă, temuţi şi serviţi de la cel mai înalt nivel. Amară experienţă pentru un lider şcolit la ENA şi în birourile înaltei administraţii din SUA. Ceilalţi lideri secundari ai promoţiei de guvernanţi 2005–2008, pleiada de videni, berceni, fluturi, adomniţeni, chiuari ş.a.m.d., n-au obţinut statut ministerial în baza competenţei lor, ci doar datorită performanţei deosebite în activitatea devenită sport naţional: căratul genţii.

Nu poţi să vrei să conduci România cu cărători de geantă, decât dacă eşti defect. Datoria fiecărui *lider maximo* este să caute performeri. Iar aceşti performeri există încă şi ar putea fi cu adevărat un motor al schimbării.

Am început să scriu (şi să rescriu!) această carte convins fiind că nu sunt singur şi că nu vorbesc degeaba. Există, poate încă insuficient de motivată sau de mobilizată, o categorie de oameni pe care mă bazez în a mă înţelege, şi pe care o s-o definesc în interiorul acestei cărţi ca fiind „ultima generaţie de sacrificiu". Aceşti oameni erau în 1989 în majoritate studenţi sau stagiari, la începutul vieţii. Nu au fost respectaţi, chiar dacă au ajuns profesionişti foarte buni. Au fost trataţi

întotdeauna ca „tineri”, în sens peiorativ. Cu toate acestea, ei nu mai sunt de mult timp tineri. Sunt oameni „îmbătrâniţi înainte de timp”, aşa cum zice un cântec al lui Bitză, şi tocmai din acest motiv capabili de performanţă. De ce mă tem acum că bărbaţii şi femeile din această categorie, profesionişti şi în putere, cu puternică dorinţă de a avea succes, ar putea fi sacrificaţi? Pentru că România în care trăim este o societate dominată de cei *over 50,* care s-au format şi au avut succes în statul totalitar, şi care sunt „managerii” noului insucces de astăzi al acestei ţări. Cu influenţa pe care o au, în lipsa unei coagulări a reformiştilor patrioţi, aceşti administratori din statul totalitar mai pot continua distrugerea României, din poziţii de comandă, încă cincisprezece–douăzeci de ani de acum înainte. Iar la momentul în care vor ieşi din prim-plan, locul lor va fi luat de „clone” mai tinere, oameni educaţi într-o ţară fără valori şi fără repere, pentru care contează mai mult succesul rapid, banii, afirmarea individuală cu orice preţ; oameni cu o moralitate promiscuă, formaţi într-un sistem de educaţie total pervertit şi pentru care singura soluţie este să perpetueze mecanismele bolnave impuse de către oligarhii de astăzi.

Este posibil ca „generaţia decreţeilor”, a celor care astăzi aspiră la o schimbare reală, care doresc succesul României şi implicit al lor, să fie refuzată şi împinsă la marginea societăţii. Acesta este pericolul despre care am atenţionat mereu în cariera mea politică, iar evenimentele recente mă fac să fiu şi mai conştient de această ameninţare.

Alegerile locale şi parlamentare din anul 2008 au dovedit faptul că „generaţia decreţeilor” este împinsă către periferia vieţii publice, către periferia zonei de decizie politică. În mod clar, categoria grupată sub sintagma A DOUA FRĂŢIE A SECURITĂŢII (a cărei existenţă şi pericol de dominaţie le reclamam în ianuarie 2005 ca fiind principalul pericol care poate mina administraţia

Băsescu!!!) este foarte interesată ca acest lucru să se întâmple. Şi această generaţie, ai cărei reprezentanţi am fost şi eu la competiţia pentru Bucureşti din 2008, şi Lavinia Şandru la parlamentare, care nu a deţinut la alegeri resursele şi mijloacele pentru a mitui electoratul, se îndreaptă accelerat spre marginalizare. De fapt, fără a mă hazarda, cred că procesul de marginalizare a „generaţiei decreţeilor" a devenit deja o certitudine. Iar efectele acestui fenomen asupra generaţiilor viitoare sunt devastatoare, fiindcă tinerii care se formează astăzi în mediul dominat de aculturalism şi amoralitate, lipsit de valori autentice, într-o societate „confiscată" de lupii năpârliţi ai trecutului nu au nici un fel de reper al normalităţii.

[1] *De unde venim? Cine suntem? Încotro mergem?*, Paul Gauguin, 1897.

I România este blocată de oligarhi

România este blocată de oligarhi. Oligarhia este cauza principală pentru care politica nu îşi exercită, în România, funcţia sa reală: aceea de a reprezenta populaţia şi nu diverse grupuri, de a lucra pentru români şi nu pentru potentaţii momentului. Oligarhii coordonează mecanismele de finanţare a vieţii politice, contribuie la slăbirea instituţiilor şi controlează toate valurile schimbării. Soluţia este aceea de a revoluţiona din temelii clasa politică şi de a propune oameni curajoşi, neşantajabili şi independenţi.

„Politicienii există pentru că noi nu putem cădea de acord" – citez aproximativ din opinia exprimată de un tânăr analist britanic. Astfel, din patru în patru ani, le cerem unor oameni să ne reprezinte şi să ia decizii politice în numele nostru. La fel cum cerem unui mecanic să ne repare maşina, la fel cum chemăm un electrician când se ard siguranţele, la fel cum dăm unui croitor să ne modifice o haină. Delegăm curent decizii altor oameni, iar în cazul politicii o facem deşi avem foarte puţin respect pentru oamenii care ne reprezintă. Politicienii sunt priviţi ca oameni care caută să se îmbogăţească, narcisişti, mincinoşi, dispuşi să sacrifice orice şi pe oricine pentru ascensiunea în cariere, egoişti, manipulatori, corupţi. Se spune că nu te poţi încrede în cuvântul unui politician român.

Când vrem să identificăm cauzele acestei percepţii/realităţi despre politicieni, vorbim despre corupţie, lipsă de patriotism, grupuri de interese etc. – toate cauze ale durerosului blocaj în care se află România; toate aceste sintagme au încetat de

mult timp să mai însemne ceva – sunt doar etichete folosite în războaiele dintre adversari politici mai vechi sau mai noi, iar pentru omul simplu, ele nu înseamnă nimic.

Nu vorbim însă suficient despre oligarhi şi oligarhie, deşi ne întâlnim atât de des cu aceste concepte. Un fenomen cât se poate de real, care modelează lumea în care trăim.

Iată cum defineşte DEX oligarhia:

> *OLIGARHIE, oligarhii, s.f. 1. Formă de conducere a statului, în care puterea politică şi economică este deţinută de un număr restrâns de persoane l Grup de persoane care exercită puterea într-o astfel de formă de guvernământ. 2. (În sintagmă) Oligarhie financiară = grup restrâns de mari posesori ai capitalului financiar, care domină viaţa economică a unui stat. – Din ngr. oligarhía, fr. oligarchie.*

Pornind de la această definiţie generică, ajungem la viziunea asupra oligarhiei din România de astăzi. Ea este un mix între cei aproximativ o sută de politicieni care au dominat viaţa publică post-1989, autorii insuccesului României, şi cei nu mai mult de o sută de oameni de afaceri fruntaşi care şi-au clădit avuţia prin afaceri cu statul român şi în defavoarea acestuia, agrementaţi cu reprezentanţii înaltei autorităţi din serviciile secrete şi justiţie. SISTEMUL despre care vorbeam mai devreme.

Una dintre misiunile politice pe care mi le-am impus chiar la începutul carierei a fost de a deconspira adevărul conform căruia cea mai mare parte a liderilor politici nocivi au fost împinşi în prim-planul vieţii publice de către oligarhii din România. Şi acest fapt a făcut ca, timp de aproape douăzeci de ani, funcţiile importante din conducerea statului român să fie ocupate de un număr limitat de oameni, care se schimbă între ei

din patru în patru ani, sau chiar mai rapid. Dacă nu ar fi fost oligarhii în spatele lor, odată ajunşi la putere, ei nu ar fi început să joace cum le dictau vocile din culise. De ce aceşti politicieni au acordat contracte preferenţiale cu statul, au tăcut mâlc când a fost vorba de privatizarea SNP Petrom, RomTelecom, SIDEX, Distrigaz, au sprijinit proiecte criminale ca Roşia Montană? Spunem că avem o clasă politică coruptă şi lipsită de profesionalism. Dar cum putea să fie altfel dacă condiţia de intrare în politica mare era să fii şantajabil, singurul atribut cu adevărat apreciat de oligarhii care hotărau promovarea?

Iluzia noastră, a tuturor românilor, în aceşti ani, a fost aceea că noi putem să îi schimbăm pe politicienii proşti cu cei buni, şi astfel ne va fi şi nouă bine. Adevărul este că i-am schimbat pe nişte politicieni proşti cu politicieni pe care oligarhii ne-au convins că sunt buni. Am fost păcăliţi de banii aruncaţi de oamenii din umbră în media, de pomenile electorale. Într-un cuvânt, am fost păcăliţi de marionetele oligarhilor.

Lupta împotriva oligarhiei poate reuşi însă, doar dacă nu pierde din vedere un obiectiv la fel de important: acela de a-şi coordona acţiunile după interesele reale ale cetăţenilor, adică ale celor care au fost ignoraţi de ascensiunea oligarhiei, ale celor care au sărăcit, au devenit dezinteresaţi politic şi ale celor care încep astăzi să nu mai creadă în democraţie şi în valorile unei societăţi libere. Complicaţii optime pentru fiecare dintre cei care, asemenea mie, şi-ar propune un astfel de demers!

Mecanismele de finanţare a partidelor politice

Oligarhia are un mare şi important scop: folosirea banilor publici, a structurilor publice şi a reprezentanţilor puterii politice pentru servirea

intereselor sale de grup şi maximizarea propriilor profituri economice. Şi, pentru ca acest lucru să se întâmple, au inventat un mecanism prin care partidele politice sunt dependente de resurse financiare controlate de către ei. Mai mult, toate partidele vechi din România folosesc în plus şi resursele statului pentru activitatea politică, ceea ce este ilegal, incorect şi imoral. Dacă am vorbi de un singur partid într-un singur judeţ, probabil că am avea zece consilieri care utilizează patru maşini de serviciu ca să-şi ia copiii de la şcoală. Vorbim însă despre toate partidele din România, cu organizaţiile lor din toate judeţele ţării, adică zeci de mii de maşini şi zeci – sau sute – de mii de angajaţi care, prin ceea ce fac, în loc să sprijine statul român, susţin activitatea politică a partidelor şi propriile interese personale. O resursă fundamentală şi considerabilă este irosită în beneficiul câtorva privilegiaţi, care la rândul lor sunt folosiţi abil de sistemul oligarhic.

Partidele politice sunt inventatoarele unui joc foarte abil: se vorbeşte mereu despre omul de afaceri care dă bani pentru partid, dar de fapt banii merg în buzunarele liderilor care iau decizia. Bani pentru partid în România a însemnat întotdeauna bani pentru *anumiţi lideri* ai partidului. Dar în ce constă de fapt jocul despre care vorbeam? Marea problemă a oricărei formaţiuni politice – de la putere sau din opoziţie – este că ajunge în campania electorală fără resurse, fără acumulări; absurd, din punctul de vedere al performanţei sale ca asociaţie politică, fiindcă principala sarcină a unui preşedinte/secretar general de partid este să acumuleze, în cei patru ani, fonduri provenite din donaţii, sponsorizări, cotizaţii sau subvenţii de la stat, care să acopere cheltuielile de campanie; la finalul acestei perioade, el trebuie să fie sigur că are în conturi câteva sute de mii sau milioane de euro – în funcţie de forţa partidului – prin care să asigure în mod transparent finanţarea cheltuielilor

de campanie. Acesta este punctul în care a intervenit cu hotărâre oligarhul: partidele ajunse în campanie cu datorii nu au altă soluţie decât să întindă mâna după banii unor oligarhi, care în acest fel îşi impun pe liste oamenii pe care îi preferă, cu preţul plăţii datoriilor. Schimbul e simplu: ca partid, primeşti în campanie un milion de dolari, spre exemplu, ceea ce înseamnă că trebuie să faci loc la vreo douăzeci–treizeci de oameni pe care nu îi doreai – reprezentanţii celor care fac plata. Asta înseamnă că s-au impus mereu nişte oameni care, dacă vor fi aleşi, în loc să reprezinte în administraţie interesul cetăţenilor, vor reprezenta interesele finanţatorului. Toată lumea are de câştigat: mai puţin cetăţenii… Este ceea ce s-a întâmplat şi în noiembrie 2008, după cum am arătat, chiar într-o proporţie mai mare la acest uninominal, decât în cazul listelor.

Chiar din momentul în care se vorbea doar teoretic şi populist despre introducerea votului uninominal (mai corect vorbind, a votului în colegii uninominale), am atras atenţia asupra consecinţelor pe care le poate avea această formă de votare, în sensul sporirii puterii oligarhilor. Votul uninominal va accentua, din păcate, fenomenul de apariţie a marionetelor „mânuite” de oligarhi, fie că aceştia din urmă sunt regionali, locali sau naţionali. Sunt puţini acei politicieni care îşi pot susţine o campanie din fonduri proprii, iar ipocrizia celor care încă analizează cheltuielile de campanie doar după cifrele oficiale nu ne ajută deloc să privim obiectiv realitatea. Ultimul exemplu este cel al alegerilor aşa-zis uninominale din 2008, când larga majoritate a candidaţilor au cheltuit zeci, sute de mii sau chiar milioane de euro, în campanie, într-un mod total netransparent, în condiţiile în care legea le permitea maximum cincizeci de mii de euro în cazul deputaţilor şi şaptezeci de mii de euro în cazul senatorilor. De unde credeţi că au venit aceste imense sume de

bani, dacă nu din buzunarele oligarhilor, care şi-au asigurat astfel fiecare câte o mică armată de parlamentari uninominali, datori pe viaţă, care-i vor reprezenta în noul Parlament? Iar bieţii români, amăgiţi de vreo speranţă de mici, bere, bani, tricouri sau pixuri, şi-au dat votul… Dacă lucrurile vor evolua aşa cum anticipez, acţiunile viitorilor „uninominali" nu vor duce decât la mărirea faliei dintre rezultatul acţiunilor politice şi aspiraţiile populaţiei, iar masa celor total dezinteresaţi de politică va creşte.

Sindicatele – o verigă în lanţul oligarhic

Dacă statul este slab – şi STATUL ESTE SLAB –, atunci el nu poate să îşi exercite funcţiile sociale. În mod normal, acest fapt foarte grav ar trebui să producă o reacţie de ostilitate evidentă a masei salariale, la mai multe greve şi proteste comparativ cu cele care sunt în prezent, la mai multe semnale de nelinişte, de nerăbdare, de sancţiune la adresa guvernanţilor. Faptul că acestea nu apar decât foarte rar arată foarte clar că şi sindicatele sunt implicate în „reciprocităţi" cu clasa politică, cu SISTEMUL.

În România a fost distrusă organizarea sindicală, prin cointeresarea liderilor de sindicat şi prin învestirea lor cu o forţă mare, proporţională cu resursele de care dispun. Iar resursele sunt puse la dispoziţie de către oligarhi. Sindicatul ca structură are nevoie de finanţare – foarte rar se finanţează din cotizaţiile membrilor, acestea fiind sume minore care asigură plata telefonului şi a chiriei, în cel mai bun caz. Cheltuielile majore ale unui sindicat – manifestări publice, discuţii periodice în locaţii luxoase, deplasări internaţionale – sunt asigurate prin grija liderului de sindicat, care în acest fel îşi păstrează scaunul. Nu prea au fost

schimbări la nivel de lideri de sindicat în România sau alegeri care să aducă surprize ori challengeri. Fiecare îşi creează o camarilă în jurul său, au firme în comun, profitând şi de faptul că nu sunt obligaţi să îşi depună declaraţii de avere, pe această cale devenind manipulabili. Oligarhii le asigură liderilor banii pe care pot să îi dreneze către structura sindicală sau către interesele camarilei din jurul lor. Capacitatea de asociere sindicală a românilor a fost anulată practic prin aceste pseudoorganizări sindicale. Puterea de reacţie la nivelul structurilor sindicale a fost anulată prin aceste condiţionări, care obligă la partizanat evident.

Slăbiciunea instituţională întăreşte oligarhia

Câtă vreme sursele financiare dirijate către partide şi sindicate provin din zona oligarhică, cum ar mai putea fi controlat acest sistem de către cetăţeni şi în beneficiul lor? Prin instituţiile statului, care trebuie reconstruite şi întărite. Singura soluţie este ca, pe baza dorinţei unor oligarhi de a se respectabiliza, de a sprijini proiecte şi persoane care să asigure şi bunăstarea maselor, să se reuşească introducerea oamenilor profesionişti şi valoroşi, cu principii, în sistemul instituţiilor statului. Aceşti profesionişti dedicaţi unui proiect naţional pot deveni masa critică necesară pentru a disciplina sistemul oligarhic şi pentru a da posibilitatea organizaţiilor politice şi sindicale să se reformeze.

Oligarhii au din patru în patru ani câte un an prost: ultimele şase luni din mandatul fostei puteri şi primele şase luni din mandatul noii puteri. Aceşti oameni manifestă slăbiciune şi irascibilitate pentru că nu sunt siguri de sumele care li se vor cere pe final de mandat de la putere pentru

finanţarea campaniei electorale şi, de asemenea, cât de mari şi cum să fie orientate sumele pentru finanţarea opoziţiei, posibil viitoarea putere. 2004, spre exemplu, a fost un an foarte dificil, pentru că oligarhia PSD a fost o structură foarte lacomă; prima jumătate din 2005 a fost chiar mai rea, pentru că mulţi oligarhi erau total nepregătiţi pentru noua putere; foarte puţini au mizat pe victoria lui Băsescu în alegeri, iar sistemul s-a blocat. Nu pentru că Băsescu „n-a dat drumul la furat", ci pentru că Băsescu nu avea *cu cine* să se organizeze foarte bine, bazându-se doar pe o structură minoră, formată din companii care parazitaseră bugetul Primăriei Capitalei între 2001 şi 2004. Abia după un an, Băsescu a reuşit să-l coopteze pe Radu Berceanu, „specialist" dovedit în relaţiile cu oligarhii şi bine pregătit să dea drumul unei morişti care se putea apropia de „performanţele" financiare ale grupului Năstase din 2001–2004.

Chiar şi după eliminarea PD de la guvernare însă, la mijlocul mandatului 2005–2008, confruntările dintre grupurile de afaceri apropiate de o zonă politică sau alta au fost extrem de vizibile. Poate cele mai edificatoare mostre ale acestei bătălii sunt mutările din cazul Ministerului Justiţiei. După episodul Monica Macovei, care a dat mari dureri de cap reprezentanţilor oligarhiei, numirea unui neprofesionist, fără expertiză şi experienţă, precum tânărul Tudor Chiuariu, nu a făcut decât să servească interesele unor grupuri financiare puternice apropiate de PNL. Direcţia acestui ministru a fost evidentă încă de la început, iar implicarea lui în voluminosul dosar Poşta Română – dosar adus în atenţia publică de subsemnatul şi PIN – a oferit o mostră publică mai mult decât sugestivă a ceea ce se cheamă guvernare penală. Episodul doi al acestei lupte s-a concretizat în tentativa grupurilor economice cu „simpatii liberale" de a o impune la minister, după

demisia/demiterea lui Chiuariu, pe Norica Nicolai. În cele din urmă, această confruntare a luat o pauză de moment, prin numirea unui alt protejat al familiei de interese economice din jurul PNL – Cătălin Predoiu. Acţiunile acestuia, la rândul lor, nu au făcut decât să confirme supunerea sa în faţa intereselor politice şi financiare din jurul administraţiei liberalilor, formatorii unui guvern ultraminoritar, protejat politic de către PSD şi, mai grav, ocolit de controalele serioase ale instituţiilor abilitate ale statului.

Mulţi români au ajuns să se întrebe: ce s-a greşit după 1989 în construcţia statului astfel încât structurile acestuia au ajuns atât de slabe? Răspunsul s-ar putea dovedi destul de simplu: s-a făcut doar o jumătate de pas. În sfârşit, după douăzeci de ani, unul dintre coordonatorii evenimentelor din 1989, profesorul Virgil Măgureanu, recunoaşte existenţa loviturii de stat din 1989, în cartea de interviuri cu Alex Mihai Stoenescu, *De la regimul comunist la regimul Iliescu,* apărută la Editura RAO în 2008. Lovitura de stat, condamnabilă sau nu, a avut rolul ei în schimbarea României. Ulterior însă, schimbarea reală, profundă, a devenit o opţiune imposibilă, pentru simplul motiv că nu existau cadre capabile şi doritoare să ducă la bun sfârşit acest proces abia declanşat.

La un moment dat însă, unii dintre cei care ajunseseră în vârf, în urma unor mustrări de conştiinţă probabil, au avut intenţia să schimbe ceva. Evident, n-au reuşit, pentru că şi căile alese au fost timide. Nu este, probabil, de notorietate, încercarea din 1992 de a-l instala ca preşedinte al României pe Augustin Buzura, evenimentul care a împiedicat realizarea acelui proiect fiind un accident istoric: în momentul în care a aterizat la Cluj avionul special plecat din Bucureşti să-l aducă pentru discuţia finală, s-a transmis că Buzura tocmai suferise un atac de cord şi se afla în

spital. Avionul s-a întors fără el în Capitală, deşi Iliescu fusese convins de către tovarăşii săi, prin metode sperjure, să renunţe la a mai candida la Preşedinţie şi să rămână la statutul de lider al unui partid de stânga şi atât. Am fi putut avea şi noi ceva similar unui Havel…

O altă încercare l-a avut ca protagonist pe matematicianul şi disidentul anticomunist Mihai Botez. În anii 1991–1992 a fost abordat pentru a ocupa funcţia de premier; a acceptat foarte greu, dar în cele din urmă s-a lăsat convins şi a venit în Bucureşti pentru negocieri, în toamna anului 1992; a fost ţinut câteva zile într-o casă conspirativă a SRI, nimeni din puterea nou aleasă n-a mai vrut să discute cu el şi apoi a fost lăsat să plece spunându-i-se că e mai potrivit Văcăroiu, de la CSP – Comitetul de Stat al Planificării, în perioada comunistă.

Au mai existat şi alte încercări de a schimba câte ceva, toate guvernate de oamenii care au participat la realizarea loviturii de stat din 1989 şi care nu erau mulţumiţi cu structura iliesciană neperformantă şi conservatoare, generatoare de oligarhie. Buzura, cu statura sa culturală, ar fi fost *altceva*, ca şi Mihai Botez, de altfel. *Altceva* decât o clasă politică al cărei exponent de frunte devenise Nicolae Văcăroiu. Ca o paranteză, îmi aduc aminte că, student fiind, ajunsese să-mi fie ruşine că un asemenea om, de o submediocritate evidentă, dublată însă de o viclenie exersată în comunism, ajunsese liderul administraţiei de stat româneşti. Astăzi, după ce respectivul a mai strâns şi două mandate de preşedinte al Senatului, urmate de opt ani la şefia Curţii de Conturi, nemaifiind aproape nimeni deranjat de asta, îmi dau seama cât ni s-a alterat spiritul critic între timp… Încercările menţionate n-au reuşit, şi de atunci sistemul s-a perpetuat după ureche. Nimeni n-a fost suficient de interesat sau suficient de puternic să propună o nouă arhitectură a noului stat român, aşa încât

sistemul improvizat în decembrie 1989 şi instituţiile încropite ulterior pe baza unui model aproximativ s-au perpetuat, cu tot cu greşeli, cu tot cu slăbiciuni, cu tot cu înclinaţia către excese şi către blocaje.

Problema: oligarhii îi conduc pe conducători

Sistemul oligarhic din România diferă major de cele din Europa şi Statele Unite. Sistemul oligarhic din Rusia, spre exemplu, este un sistem disciplinat. Cei care nu se supun interesului naţional şi mobilizărilor venite de la nivelul puterii de stat sunt penalizaţi. Sistemul oligarhic mascat sub diverse companii-gigant există şi în SUA. Acolo, pe fondul bunăstării generalizate la nivelul cetăţeanului, puţini mai comentează însă încălcări ale democraţiei promovate de interesele oligarhilor. Dar în momente de criză toţi răspund la apel, iar răspunsul lor este solidaritatea, în numele succesului naţiunii.

În România, sistemul oligarhic nu se supune nici unei voinţe şi nici o voinţă nu are capacitatea să îl disciplineze. Uneori, poate să mai apară câte un procuror curajos, care nu se teme pentru siguranţa personală şi care preia dosarul unui mare oligarh, încercând să pătrundă cât de departe poate. Cel mai probabil, reuşeşte asta până când e dat afară din sistem. El are, ca individ învestit cu puteri instituţionale, şansa de a se război cu un reprezentant al sistemului oligarhic. Dar sistemul în sine nu poate fi influenţat sau controlat de nimeni.

Oligarhii din România se supun conjunctural voinţei diferiţilor lideri politici, le fac acestora diverse servicii prin structurile pe care le controlează (mass-media, spre exemplu, care îi înfăţişează în culori favorabile), prin institutele de

sondare pe care le deţin şi care prezintă liderii politici ai momentului pe trenduri ascendente, prin accesarea unor relaţii externe în favoarea aceloraşi „prieteni" politici etc. Astfel, oligarhii se fac utili. Dacă reuşesc să se apropie mai mult de un lider, încep să-i administreze banii, să-i maximizeze profiturile de afaceri, să devină indispensabili prosperităţii acestuia.

Simplist, putem spune că în România există două categorii de oligarhi: pesediştii (care funcţionează cel mai bine când PSD se află la putere) şi transpartinicii. În perioada 2005–2008 s-a observat o împuţinare a celor din prima categorie şi deplasarea lor în masă spre cea de-a doua. O migraţie deloc dificilă, deşi unii poate şi-ar imagina că tranziţia între tabere s-ar lovi de anumite obstacole: când un oligarh are hoteluri, iahturi, posibilităţi infinite de a deservi liderii politici, el reuşeşte în mod natural să se relaţioneze la nivel de vârf cu fiecare din partidele româneşti importante.

Tendinţa oligarhiei de a deveni transpartinică ar putea fi desăvârşită, aşa cum arată lucrurile azi, prin migrarea către zonele puterii a oligarhilor alocaţi altor partide. Cei care erau până mai ieri apropiaţi de PNL vor trece fără probleme cu arme, bagaje, contracte şi resurse în tabăra guvernării. Clientela Guvernului Tăriceanu va deveni uşor clientela Guvernului Băsescu. Ceea ce s-a întâmplat la Bucureşti, unde oligarhii protejaţi de foştii primari ai Capitalei, Traian Băsescu şi Adriean Videanu, s-au apropiat fantastic de rapid de Sorin Oprescu, continuându-şi programul ferm de distrugere a Bucureştiului. Acesta este un fapt exemplificator pentru ceea ce anticipez că se va produce la nivel mai mare. Oligarhii români, deşi deloc remarcabili majoritatea din punct de vedere intelectual, au înţeles rapid că nu este în avantajul lor să aibă culoare politică şi s-au adaptat la acest joc mai repede decât oricine.

Până la urmă, efectele aşa-zisei lupte a lui Traian Băsescu cu oligarhii au fost doar de ordin imagologic, dar şi aici în mod limitat. Băsescu nu a făcut decât să vorbească pentru „a da bine". Dacă a reuşit însă ceva în această direcţie, acest ceva este ridicarea vălului de pe *mitul omului de afaceri performant,* dezvăluirile publice multiple, favorizate de atitudinea lui Băsescu, lămurind majoritatea românilor că originea marilor averi se află în bugetul de stat, pradă a complicităţilor oligarhilor politici. După ce iniţial se speriaseră, oligarhii au înţeles rapid că preşedintele nu face însă mai mult decât să vorbească, şi mulţi dintre ei s-au plasat fără probleme în spatele lui Călin Popescu Tăriceanu, care le dădea acces la resurse de stat. Grupurile de afaceri l-au perceput pe Băsescu drept un tip gălăgios, dar fără putere. „Marii oameni de afaceri" au realizat că, în condiţiile date, este foarte uşor să treacă de la un politician la altul. Mai mult, după acuzele legate de intervenţia lui Băsescu la ministrul Dobre, al Transporturilor, în favoarea controversatului Dumitru Bucşaru (omul de afaceri cunoscut pentru finanţarea echipei de fotbal Unirea Urziceni, apropiat de familia Cocoş – Udrea), discursul său a început să sufere puternic în planul credibilităţii. De asemenea, Traian Băsescu a dovedit că a păstrat mereu aproape grupurile de interese economice, furnizoare de avantaje şi sponsorizări către apropiaţi, din perioada în care era primar al Capitalei, fapt care i-a corodat şi mai mult fundamentul acţiunilor justiţiare.

Dacă tot vorbim de posibilele efecte ale vreunei lupte antioligarhice, aş putea aminti că, măcar în timpul lui Emil Constantinescu, în urma declaraţiilor războinice, a plecat din ţară pentru un timp, refugiindu-se în SUA, un om de afaceri al acelui moment, cunoscut drept un adversar al preşedintelui, şi mă refer aici la George Constantin Păunescu. În mandatul lui Băsescu a rămas plecat

doar Mihai Necolaiciuc, un obscur director al CFR Marfă, care a fost impus în funcţie de Băsescu şi folosit de Miron Mitrea, autor al unor incredibile contracte frauduloase în defavoarea statului român. Iar acesta a fost oricum mai degrabă protejat şi nu vânat de instituţiile statului, chiar din pricina complicităţii lui cu cei doi foşti miniştri ai Transporturilor pomeniţi mai sus. Trist!

Cum arată acum „marii capitalişti români”

Foarte mulţi dintre aşa-zişii „capitalişti români” au urmărit să-şi dobândească onorabilitatea prin „europenizarea” capitalurilor dobândite prin fraudă, ca urmare a aderării României la UE. Averile lor au fost „spălate” de intrarea în familia europeană. Ei îşi trafichează acum acest statut în state nemembre ale UE, jucând şi rolul de punte între mediul de afaceri din aceste ţări şi cel din Uniune. Din multe puncte de vedere, oligarhii români sunt marii beneficiari ai aderării la UE, aceştia fiind cei care atrag multe fonduri europene pe diferite programe. Până la urmă, este şi o dovadă că sunt şi cei mai pregătiţi pentru procesul de integrare. Marea problemă rămâne însă lipsa de interes a guvernului faţă de modul în care oligarhii cheltuiesc aceste fonduri. Gestionarea fondurilor europene suferă încă la capitolele de control şi transparenţă, iar acest lucru poate să ne coste ca ţară.

Soluţia: o revoluţie a clasei politice

Problema dominaţiei oligarhilor asupra societăţii româneşti are, deci, legătură cu modul în care s-a format clasa politică la momentul decembrie 1989. Soluţia disciplinării lor trebuie,

inevitabil, să aibă legătură tot cu decidenţii acelui moment. Să pornim de la o întrebare simplă. Ce-i motivează pe politicieni să intre în politică? Sau – şi mai clar – de unde provin cei care au intrat în politică până acum? Iar pentru a face lumină nu putem să nu ne oprim asupra originilor sistemului posttotalitar. Obiectiv, în 1989 a avut loc o lovitură de stat în urma căreia eşaloanele 2 şi 3 ale PCR au fost instalate la conducere, preluând puterea de stat cu sprijinul direct al Securităţii. Mimarea actului democratic a fost un exerciţiu de succes al politicienilor de la începutul anilor nouăzeci. În mod corespunzător, simularea democraţiei prin revigorarea partidelor istorice corespundea unui scenariu tip KGB, iar preţul existenţei pe piaţă a acelor formaţiuni politice a fost împănarea lor cu diverşi informatori, securişti etc. De asemenea, coordonarea din umbră a unor lideri politici prin şantajul diferitelor dosare de informator – Alexandru Paleologu, Dan Amedeo Lăzărescu, Mircea Ionescu Quintus, Corneliu Coposu etc. – a fost un alt element de siguranţă al celor care au hotărât în 1989. În acelaşi timp, au fost demonizaţi şi excluşi oameni precum Virgil Măgureanu, care apucase să afle multe secrete infamante despre unele personaje de prim-plan ale vieţii publice româneşti (politicieni, analişti şi jurnalişti deopotrivă). Mai recente sunt cazurile unor jurnalişti sau politicieni, precum Carol Sebastian şi Mona Muscă, aceştia fiind dovediţi ca informatori. Deşi intenţiile şi chiar acţiunile lor post-1989 au fost mai degrabă pozitive, din cauza minciunii legate de trecutul lor pe care au perpetuat-o, ei sunt acum mai blamaţi chiar decât oameni cu certe legături, avantaje în vechiul sistem, cum este, spre exemplu, Dan Voiculescu. Oricum însă, şi cazul Carol Sebastian şi cel al Monei Muscă exemplifică teza pe care o susţin aici.

Pentru mine, cel mai elocvent pentru felul defectuos în care funcţionează deconspirarea a fost

episodul apariţiei publice a lui Liviu Turcu, fost ofiţer DIE, la sfârşitul anului 2006. Pentru cine nu ştie, acesta l-a acuzat direct pe Varujan Vosganian, propus de România pentru funcţia de comisar european, ca fiind agent acoperit al serviciilor de informaţii comuniste. Inclusiv ca urmare a acelor acuzaţii, şi spre satisfacţia unor structuri „discrete" din imediata apropiere a lui Băsescu, Vosganian nu a mai fost nominalizat pentru postul de comisar, fiind înlocuit ulterior de Leonard Orban. Liviu Turcu a mărit însă plaja celor care s-au temut de dezvăluirile sale, iar importanţa acestui moment este demonstrată de aducerea în premieră în discuţie a cazurilor de ofiţeri acoperiţi. Punctul de referinţă însă al acestui episod, care rămâne un mister pentru mine, exprimat şi într-o discuţie personală cu Liviu Turcu, este eliminarea lui Theodor Stolojan de pe lista ofiţerilor acoperiţi, după ce iniţial îl introdusese cu prioritate în această categorie, într-un interviu din ziarul *Adevărul,* care, în loc să prefaţeze un episod consistent din zona discuţiilor despre nocivitatea remanenţei în viaţa publică a celor şantajabili, a rămas să fie doar o expunere publică a unei disponibilităţi de negociere din partea unui fost ofiţer. Iar dispariţia lui Stolojan din lista finală ne-a confirmat că negocierea a avut loc… Astfel, în mod evident, apariţia exotică a lui Turcu, încărcat de simbolistica traversării Atlanticului dinspre Unchiul Sam înspre noi, în loc să susţină cauza adevărului, a servit intereselor politice de moment. Acest episod mi-a lăsat şi un gust amar, pentru că iniţiativa legislativă a PIN, de eliminare din viaţa publică a persoanelor culpabile din trecut, a fost îngropată în mare grabă la comisiile parlamentare, imediat după „defecţiunea Turcu".

La fiecare ciclu electoral se punea problema apariţiei unor figuri noi, pe acelaşi cadru existent, într-o măsură suficientă pentru a face o schimbare credibilă. Soluţia aleasă: *figuri noi din acelaşi*

sistem – rezerva de cadre a PCR, respectiv oameni şantajabili cu propriul dosar. Dacă ne gândim bine, până şi în 2008 au existat miniştri „tineri" sau deţinători de funcţii importante în stat proveniţi din rezerva de cadre a PCR, iar noua guvernare nu face excepţie în a arăta asemenea exemplare. Iniţial, toţi cei promovaţi aveau în faţa românilor, obişnuiţi cu aceleaşi eterne patru–cinci figuri vechi, caracteristica de politicieni noi, dar prin 1994–1995 a început să funcţioneze spiritul critic la nivel de masă: lumea nu mai avea doar aşteptări, voia certitudini. La o analiză simplă era evident că succesul economic nu venea, nici respectabilitatea în plan internaţional nu era obţinută. Rezultanta acestei atmosfere tensionate a fost propulsarea la putere a CDR, cu oameni care aveau legături tot în acelaşi sistem. Ulterior, modalitatea în care Emil Constantinescu, cel de-al doilea preşedinte post-1989 şi cel de-al treilea Escu postbelic, a ieşit din scenă a fost evident şantajul aplicat asupra sa. Q.E.D.

De fapt, blestemul clasei politice din România a fost reprezentat de imposibilitatea reformei interne în vreunul din partidele de după 1989. Fiecare partid, ajuns în opoziţie, a început un joc prin care folosea dosarele acumulate la guvernare pentru şantajarea puterii, pentru supravieţuirea politică, şi nici un ministru nou nu a acuzat predecesorul de nimic, deşi insuccesele erau evidente şi devalizarea bugetului de stat – indiscutabilă, la nivelul fiecărui minister.

Aşa cum am spus, România a fost marcată de activitatea politică în plan administrativ a maximum o sută de politicieni, pe rând preşedinţi, premieri, miniştri, şi ei sunt autorii insuccesului României. Cei o sută se şantajează curent între ei, dar de fapt funcţionau ca o cooperativă transpartinică, având o regulă nescrisă – promovarea la vârful structurilor administrative pe care le controlează a unor oameni, dacă nu

incompetenţi, atunci probabil naivi, în mod sigur şantajabili, pentru ca sistemul de dominare a României să se conserve.

Au intrat însă şi oameni de bună-credinţă în politică. O parte – *venit, văzut, plecat*. Ceilalţi – *venit, văzut, corupt*. De ce? Fiindcă din politică se poate câştiga foarte mult. Procedura e chiar banală: cu condiţia să fie inteligent şi să aibă contacte la vârf, un politician e în postura de a-şi face relaţii în diferite medii şi de a-şi oferi serviciile negociat şi de a dobândi informaţii utile. Prin urmare, fiecare nou-venit dispus la compromisuri cu sistemul a căutat căi de a face acest sistem să lucreze şi în favoarea sa. Prea puţini politicieni au avut interesul de a-l schimba – şi încă şi mai puţini au început cu adevărat o asemenea luptă. O clasă politică rodată în compromis şi intim legată de mecanismele oligarhice nu va produce niciodată bunăstare pentru „popor", ci doar prosperitate pentru sine. Iar „poporul" se va vedea, la fiecare ciclu electoral, căzut în capcana unui nou reprezentant al oligarhiei deghizat în Mesia. Şi totuşi, vestea proastă pentru majoritatea românilor este că nu putem căuta în altă parte ieşirea din acest blocaj.

Din când în când, românii mai speră că un politician de succes se va dovedi a fi şi un om de stat de succes; om de stat, adică cineva care să-i reprezinte cu adevărat, pe ei şi ţara lor. Dar de fiecare dată succesul în politica românească s-a dovedit a fi conjunctural. Nimeni nu a avut succes pe termen lung şi nimeni nu a rămas în memoria colectivă ca un politician căruia merită să i se facă statuie; ceea ce e grav şi descurajant pentru un popor ambiţios, dominat de dorinţa de succes, cum este poporul român.

O clasă politică nouă nu înseamnă un banal schimb de generaţii; înseamnă accesul în funcţiile importante al unor politicieni *curajoşi*, *neşantajabili* şi *independenţi*.

Curajoşi, fiindcă întotdeauna ai nevoie de curaj să fii altfel decât predecesorii tăi şi să te opui sistemului, în loc să te conformezi.

Neşantajabili, fiindcă atâta vreme cât în trecutul tău se află cea mai mică umbră de îndoială, ea va cântări inevitabil mai greu decât toate intenţiile bune pe care le-ai putea avea.

Independenţi, fiindcă un om care reprezintă în politică voinţa altcuiva decât cei care l-au ales nu este un politician, ci o marionetă. Iar marionetele nu ajung niciodată să facă ţării lor atât de mult bine încât să merite o statuie.

Schimbarea nu înseamnă însă doar înlocuirea politicienilor corupţi, incompetenţi sau depăşiţi de istorie. Schimbarea înseamnă obligatoriu şi constituirea unui sistem de formare a oamenilor politici pe baza profesionalismului şi a determinării de a sluji binele public. Eu cred că asanarea clasei politice se face printr-o lustraţie adevărată, autentică şi dinamică. Lustraţia, în viziunea mea, este un concept mai larg care are în vedere curăţarea clasei politice în ansamblul ei. Eu cred în excluderea celor care au făcut poliţie politică din viaţa politică. Eu cred în pedepsirea mult mai severă a titularilor funcţiilor de demnitate publică decât a inculpaţilor obişnuiţi.

Nu putem reuşi în reformarea politicii decât dacă politicienii vor ajunge să fie subordonaţi doar voinţei celor care îi aleg, nu celor care le finanţează campaniile. Românii trebuie să înţeleagă că sunt victimele unei manipulări grosolane, realizate prin mijloacele de informare în masă pe care aceiaşi oligarhi o controlează aproape în totalitate. Numai după destructurarea acestui sistem oligarhic în România se va putea vorbi despre democraţie, stat de drept şi echitate socială. Numai după aceea vom putea vorbi de întoarcerea politicii la funcţia sa de bază: cea de a-i reprezenta pe cetăţeni şi de a lupta pentru bunăstarea lor.

II Sistemul politic este putred şi nu generează soluţii

Sistemul politic este putred fiindcă nu s-a primenit. În prezent, politica e dominată de aceiaşi oameni şi aceleaşi reguli generale ca în perioada de dinainte de 1989. Numele noi sunt propuse din aceleaşi rezerve de cadre şi, de aceea, partidele vechi nu mai au soluţii reale pentru problemele momentului. Traian Băsescu este astăzi o soluţie la fel de depăşită cum era în 2004 Adrian Năstase. Soluţia mea este aceea de a propune oameni şi idei în acord cu realităţile momentului, în acord cu problemele generaţiei active, care poate schimba România. Preşedintele–jucător ar trebui să fie înlocuit urgent de preşedintele competent.

Înainte de a intra în politică, am crezut şi eu, ca foarte mulţi alţi români, că partidele politice mari de la noi au forţă pentru că reprezintă mase largi de populaţie. Că aceste partide fiinţează pe baza definiţiilor pe care teoreticienii politicii le dau şi care arată că astfel de structuri au ca scop accederea la putere, iar ca funcţie – reprezentarea socială. Intrarea în sistem m-a făcut să îmi dau seama cât de falsă este această imagine. Partidele politice – cele care au apărut şi s-au impus imediat după evenimentele din 1989 – au tot mai puţină legătură cu viaţa socială din România. Modul în care s-au constituit aceste partide ţine mult mai mult de felul în care se porneşte o afacere decât de ideea de reprezentare socială. Pe cale de consecinţă, construirea unei cariere în politica românească ţine mai mult de tentaţia de a reuşi în

viaţă, de a obţine bani, de a câştiga prestigiu şi putere. Foarte puţini intră în politică fiindcă au o idee, fiindcă au un proiect personal, fiindcă au convingerea că pot contribui cu ceva la succesul cuiva.

Recunosc însă că dezamăgirea pe care am cunoscut-o în ianuarie 2001, după intrarea în PSD, nu a fost un şoc major pentru mine. Mai luasem contact cu sistemul şi înainte. Chiar în momentul în care credeam cu toţii c-am scăpat de dictatură.

Prima lecţie despre sistem am primit-o la Revoluţie

În primele zile ale căderii comunismului eram la Câmpia Turzii şi am ajuns, student fiind, să conduc trupele anticomuniste, chiar înainte de a apărea la televizor toţi cei care apoi au devenit „eroii naţiunii". Venisem de la Bucureşti, de la facultate, în vacanţă. Era chiar ziua în care urma să fugă Ceauşescu. Nu mai puteam să dorm şi m-am trezit pe la şase dimineaţa. Încă nu se întâmpla nimic, dar ne-am adunat câţiva prieteni, toţi studenţi în primul an prin diverse locuri din ţară. Aflasem ce se întâmpla la Timişoara şi ne enervam cumplit, aveam cunoscuţi care veniseră de acolo şi ne povesteau despre gloanţe, despre Securitate şi alte amănunte revoltătoare. S-a creat o energie spontană. Pe la zece–unsprezece dimineaţa, am ieşit pe străzi vreo şapte–opt băieţi şi am început să cântăm *Deşteaptă-te, române!* Se uita lumea la noi cu frică… Şi peste o jumătate de oră ne-am întâlnit în centrul oraşului cu o coloană care venea de la combinatul metalurgic, unde erau angajaţi, în acel moment, aproximativ treisprezece mii de oameni. Am mers cu ei apoi spre comitetul de partid. Acolo am deschis uşa cu forţa şi am intrat. Mi-aduc aminte şi acum emoţia celor cu care eram. S-au spart tablourile lui Ceauşescu, lumea a

început să se strângă, fiecare spera şi se temea în acelaşi timp. Dar era entuziasmul de nedescris al începutului. Am mers cu toţii la clubul muncitoresc, unde oamenii au început să se adune din tot oraşul. Ne temeam cu toţii că vor veni militarii de la Luna, unde era o unitate specială de aviaţie, de supersonice. În entuziasmul momentului, m-am trezit ca fiind unul dintre cei care mobilizează mulţimea. Cântam împreună, spuneam *Tatăl nostru,* vorbeam despre libertate, aşa cum o simţeam eu ca student. Alături de încă doi oameni m-am trezit ţinând discursuri pline de patos în faţa mulţimii. La un moment dat s-au auzit zgomote puternice. Ritm şi metal. Venea armata, în pas de defilare. Noi ştiam însă că nu sunt înarmaţi, fiindcă trimisesem un prieten cu bicicleta până la marginea oraşului să ne spună dacă au sau nu arme. Atunci, am pregătit mulţimea cu mesajul: „Armata e cu noi. Nu vă fie frică, nu plecaţi, au venit să fraternizeze."

Acesta a fost momentul în care s-a pornit „organizarea de bază". În spatele meu, undeva în clădire, s-au adunat oameni „de bine" care au format un consiliu. Spuneau că trebuie să ne organizăm, să avem funcţii, să pregătim preluarea puterii… I-am recunoscut pe mulţi dintre ei: unul fusese secretar de partid, altul era directorul casei de cultură, altul de la clubul muncitoresc. Erau şi oameni simpli, fie un maistru bătrân, fie un director de secţie. Directorul casei de cultură a fost pus şef. Ei m-au invitat înăuntru. Lumea era deja calmă, era cu armata. La televizor începeau să se vadă imaginile cu Dinescu şi cu ceilalţi. Şi când i-am văzut pe toţi strânşi acolo, i-am întrebat ce fac. Răspunsul lor: „Păi, noi ne-am ales…" „Dar cine v-a ales pe voi?" „Păi nu, Cozmin, stai să-ţi explicăm, noi te-am pus şi pe tine, să ştii… Tu eşti şeful organizaţiei de tineret." I-am întrebat: „Credeţi că de-aia am ieşit noi în stradă? Să vă alegeţi voi între voi? Să vă fie ruşine!" Iar ei mi-au

replicat: „Măi, nu face scandal. E chestie de responsabilitate. Nu te duce acum la lume, la *ăia*, ei nu ştiu oricum nimic.”

Asta a fost revoluţia la noi, în Câmpia Turzii. Am văzut că ei s-au ales deja: aceiaşi oameni. Atunci am plecat. *A fost prima mea demisie în relaţia cu sistemul*. Le-am spus că nu am nevoie de nici o funcţie şi m-am dus acasă. Mama era agitată, taică-meu – la fel. Auziseră că eu conduc trupele prin centru… Şi le-am explicat că nu mai e nimic. Au venit tot cei de dinainte. Şi-au bătut joc. S-a terminat Revoluţia. Bine măcar că a plecat Ceauşescu… La fel ca la noi în oraş a fost în toată ţara. În afară de ce se schimba la Bucureşti, peste tot erau puşi în funcţii oameni din fostul sistem. Poate că nu asta era problema cea mai mare. Şi în restul Europei de Est, noile structuri erau compuse în majoritate tot din oameni vechi. Dar măcar se încerca o schimbare de atitudine.

La noi însă, aceiaşi oameni se comportau după aceleaşi norme, impuneau aceleaşi mecanisme. Se puneau singuri în funcţie, încercau să îşi întărească poziţia prin promisiuni personale, ofereau funcţii celor care le făceau probleme. Nici vorbă de democraţie, nici vorbă de deschidere, transparenţă sau dorinţă de schimbare.

E un fenomen care s-a repetat de mai multe ori în România într-un timp scurt. S-au produs schimbări sociale majore, fie din cauza revoluţiei, fie din cauza tranziţiei, fie din cauza deschiderii spre UE. Dar nici una din aceste schimbări sociale nu a dus şi la schimbări politice reale. Aceasta este marea cauză a dezamăgirii mele. De aceea am refuzat întotdeauna să conlucrez cu sistemul, să îl tolerez, să îl accept. El nu contează pentru mine, fiindcă nu mai reprezintă pe nimeni în afara unor grupuri de interese şi a unor structuri oligarhice. Deşi ar trebui să fie structuri politice reprezentative, ele sunt doar adăposturi pentru aceiaşi oameni dintotdeauna.

Partidele parlamentare nu mai oferă variante

Marile partide actuale sunt structuri vechi. Nu în sensul că au tradiţie – pentru că nu au – sau în sensul că se cramponează de anumite valori depăşite – pentru că nu o fac –, ci în sensul că se comportă învechit, cu accent pe trecut şi cu foarte puţină preocupare faţă de viaţa de azi şi faţă de viitorul generaţiilor actuale.

Aceste partide sunt interesate doar de ce se întâmplă în interiorul lor şi au foarte puţină preocupare pentru exterior. Au avut lideri care i-au introdus doar în jocuri clientelare, care aveau ca scop doar servirea intereselor unor puternici ai partidului şi mai puţin interesele partidului în sine. Cine intră într-un partid vede aceste lucruri, care îi descurajează pe mulţi oameni valoroşi să mai activeze.

De ceva timp, această închidere, această blocare se percepe şi de la nivelul populaţiei. Oamenii văd că partidele rămân la fel şi că, în esenţa lor, nu se deosebesc unele de altele. Ce a făcut PSD între 2001 şi 2004 este mai grav decât ce au făcut PNL, UDMR şi, parţial, PD(-L) în ultimii patru ani? Reţeaua lui Hrebenciuc este mai nocivă decât reţeaua lui Dan Radu Ruşanu? Faptele UDMR sunt mai puţin grave decât faptele PD(-L)? Gruparea Verestoy e mai puţin lacomă decât gruparea Berceanu–Videanu?

Toţi aceşti oameni, membri de reţele, s-au îmbogăţit din politică şi, în acelaşi timp, nu au avut niciodată vreun proiect naţional. Nu au fost învăţaţi să gândească în baza unui proiect naţional, iar colegii lor care îşi vor propune să gândească în aceşti termeni vor fi împiedicaţi de toate aceste reţele, din cauza dosarelor prin care pot fi şantajaţi. Eu nu îi bănuiesc pe toţi de rea-credinţă. Am constatat, în urma analizelor pe care le-am făcut şi

care m-au determinat la un moment dat să creez un partid nou, că vechile structuri de partid din România, pe care le cunosc foarte bine, nu mai sunt capabile să producă valoare. Nu mai pot să creeze proiecte în afara intereselor liderilor lor. Nu mai au capacitatea să genereze lideri noi, de bună-credinţă, cu vocaţia succesului şi cu posibilităţi personale pentru a le atinge. Acest fenomen este foarte grav şi loveşte direct în esenţa fiinţei unui partid, transformându-l, dintr-o structură de reprezentare şi de performare politică, într-o simplă formă de afirmare a puterii personale sau de grup. Voi încerca să prezint în continuare o viziune personală asupra partidelor existente, superficială bineînţeles, dar sper, clară.

Partidul Social Democrat

Acest partid are în continuare complexul moştenitorului Partidului Comunist Român. A fost dominat de slugărnicia faţă de unii lideri umbrelă sau locomotivă, ca Ion Iliescu – care, de asemenea, a pus pe primul plan proiectul personal de putere şi nu pe cel al partidului – sau faţă de unii lideri capricioşi în relaţia cu subalternii, cu tentă autoritaristă, dar fără vocaţie naţională, cum era Adrian Năstase. Iar în 2005, dintr-odată, s-a trezit în faţa unui al treilea preşedinte, Mircea Geoană, care nu a reuşit să fie tratat ca lider autentic de către partid, motiv pentru care devine, din când în când, „ciuca bătăilor” (pentru foştii conducători, pentru presă, pentru Traian Băsescu)… Nu lipsesc oamenii de valoare (Ioan Rus este un reformist autentic şi un „neamţ” capabil să instaureze ordinea chiar şi în cele mai haotice sisteme, iar pe Vasile Dâncu, intelectual din noua generaţie cu vocaţie democratică autentică, îl cunosc din studenţie, când făceam împreună scenarii de restructurare a sistemului politic), ei nu au însă

putere de decizie. Ca dovadă a lipsei de putere a reformiştilor amintiţi mai sus stă uşurinţa cu care aceştia au fost obligaţi să facă un pas înapoi după alegerile locale din 2008, pe baza unui argument pragmatic (scorul electoral) care nu are legătură cu potenţialul reformist al discursului acestora pentru un partid atât de ancorat în trecut, şi nici cu alegerile pe care, mai nou, baronii de orice culoare le câştigă cu mită. Aşadar, cu complexul fostului Partid Comunist şi cu o istorie a managementului în care au existat mereu politicieni oligarhi în plan secund (pe care eu i-am numit mereu „hrebenciuci"), se ajunge în situaţia ca orice obiectiv pe care PSD şi-l propune să nu aibă şanse de reuşită. Pentru mine, PSD nu reprezintă un proiect viabil în actuala sa formulă. O schimbare se va produce însă cu siguranţă, ca urmare a modificării sistemului electoral şi, pe cale de consecinţă, a întăririi liderilor locali. Este firesc ca aceştia din urmă să îşi dorească un centru slab, pentru ca independenţa şi puterea lor să fie foarte puţin ameninţate. Acest pas poate produce un fenomen de „restartare" a partidelor politice mari, dar în primul rând a PSD. Liderii locali, mulţi dintre ei preşedinţi de consilii judeţene aleşi în mod direct, sunt acum capabili să schimbe decizii ale centrului, să influenţeze decizii ale centrului, să impună candidaţii la alegeri şi miniştrii în viitorul guvern. Este prea devreme să vorbim însă despre ce efecte va avea această schimbare în sensul demarării unui proces de reformă reală la nivelul PSD, sau la acela al partidelor mari. Dacă asemenea lideri locali se vor gândi la dezvoltarea zonelor pe care le păstoresc, atunci este bine. Dacă se vor limita doar la a-şi promova interesele personale, după cum mă aştept mai degrabă, ţinând cont doar de slaba pregătire profesională şi de nivelul intelectual precar al multora dintre ei, atunci lucrurile vor fi ca în prezent, sau poate chiar mai rele.

Partidul Naţional Liberal

PNL este un partid dedicat unor oameni cu puternice interese personale. Avantajul său? Este, probabil, singurul partid care poate reprezenta o nevoie reală dintre toate partidele parlamentare: nevoia reală a capitalului naţional de a-şi afirma interesele, printr-o voce autorizată doctrinar. Din păcate, acolo, de la structura clientelară numită Dinu Patriciu, sau fosta structură clientelară numită Viorel Cataramă, s-a ajuns la o structură clientelară numită Călin Popescu Tăriceanu – care nu este deloc diferită de celelalte. Patriciu împărţea contracte şi favoruri de pe marginea exploatării, rafinării şi vânzării de petrol. Tăriceanu a făcut acelaşi lucru prin oferirea unor avantaje administrative de la nivelul prim-ministrului. El oferă avantaje de putere. Din cauza modului în care aceşti lideri văd viaţa politică – drept o sursă de putere şi de resurse pentru propriile grupuri – liberalismul este abandonat. Iar populaţia liberală, care este în creştere în România, începe să aibă o problemă. E păcat că formarea clasei de mijloc şi coagularea sa ca structură socială tot mai coerentă reprezintă un fenomen care se produce concomitent cu slăbirea forţei PNL ca partid. Pentru echilibrul general al sistemului politic românesc, ar fi fost nevoie de acest reper. Problemele PNL nu vin doar de la actuala conducere. Şi cei care îl contestau din interior pe Tăriceanu şi ai lui au aceeaşi problemă – sunt prea preocupaţi de propriile poziţii şi uită că trebuie să propună un proiect, o soluţie constructivă.

Apariţia PLD-ului condus de Theodor Stolojan a fost un episod de manifestare a tendinţei distructive, episod care s-a bucurat însă şi de sprijin masiv din zona PD şi a lui Traian Băsescu, şi chiar din aceea a societăţii civile. Tot acest sprijin a avut drept obiectiv să dovedească faptul că Stolojan, mai ales, încă mai reprezintă o soluţie.

Succesul de la europarlamentarele din 2007, sprijinit şi „coafat" puternic de către vectorii trecutului, a oferit un imbold celor care au dorit să îl prezinte pe fostul preşedinte al PNL în această ipostază, de soluţie pentru viitor. Theodor Stolojan, aşa-zisul exponent al nucleului liberal din PD-L, nu este însă decât un vestigiu al trecutului, rătăcit inexplicabil în anul 2008 – propus drept candidat la funcţia de premier al României. Faptul că unii i-au pus eticheta de „soluţie" nu arată decât hotărârea lor de a recurge la orice instrumente pentru a-şi atinge propriile scopuri.

De la PD şi PLD, la PD-L

PD a fost un partid parazitar, care a avut şansa în 2001 şi în 2005 să se reformeze, dar care nu a reuşit în nici un fel să puncteze în această direcţie din cauza ambiţiilor de „lider maxim" ale lui Băsescu şi din cauza dorinţei sale de a păstra avantajele grupurilor de presiune din care face parte. A fost un partid care şi-a rupt coloana vertebrală în momentul în care a trecut, fără dezbatere internă, de la o doctrină la alta. Trecerea de la stânga la dreapta generează disonanţe pentru orice politician. Prin urmare, e cu atât mai dificilă pentru un partid întreg. Faptul că a făcut-o cu atâta uşurinţă ar fi trebuit să dea un semnal pentru întreaga societate. Acest partid se afirmă ca pragmatic, dar aceasta pare să însemne că e în stare să facă orice pentru putere. Inclusiv să îşi abandoneze electoratul.

Fuziunea cu PLD a pus de fapt împreună două partide cu viziuni şi obiective similare. Prin această fuziune, Theodor Stolojan şi ai săi au arătat că nu respectarea principiilor liberale este ceea ce i-a preocupat, ci doar obiectivul personal de a ajunge cu orice preţ la putere (indiferent dacă

asta însemna o nouă migraţie doctrinară, de la liberalism la curentul popular, după ce iniţial venise de la curentul social-democrat). Or, o astfel de atitudine nu poate fi acceptată uşor. Noi nu suntem în politică pentru noi, ci pentru cei care ne-au ales. Dacă îi abandonăm doar pentru a obţine avantaje de la grupurile parlamentare europene, atunci înseamnă că nu suntem partid politic. (Celor care vor vrea să îmi aducă aminte propriul meu traseu politic, le aduc aminte că, spre deosebire de Stolojan, mutarea mea nu a fost decât de la un partid de stânga şPSDţ la alt partid de stânga şPD aşa era atunciţ. Apoi am creat un partid cu un program pragmatic dominat tot de elemente sociale şPINţ.)

Deşi fuziunea dintre PD şi PLD a fost explicată savant, până la urmă este vorba de o altă structură pe care interesele personale o ghidează înspre distrugere. Lupta între foştii democraţi şi foştii liberali-democraţi, fie pentru desemnarea candidatului la funcţia de premier, fie pentru a intra în componenţa guvernului virtual, nu este altceva decât o bătălie pentru putere. Dorinţa de modernizare şi impunere a principiilor reprezintă, ca la toate partidele, simple elemente de discurs.

Uniunea Democrată a Maghiarilor din România

UDMR este un partid care frânează dezvoltarea unui climat normal în Transilvania şi în plan naţional. Este un partid care nu are practic nici un scop în afara perpetuării la putere a unui număr de lideri, în numele ideii de a proteja minoritatea. Oricum această idee nu mai este de actualitate. Nu mai are nici măcar susţinere europeană, câtă vreme minorităţile etnice sunt protejate în România conform tuturor standardelor. Este clar însă că, sub umbrela acestui discurs, ei sunt cei mai importanţi

parteneri de business şi pentru social-democraţi, şi pentru liberali, şi pentru democrat-liberali. E o formaţiune anormală, fiindcă ea fură voturile unei minorităţi şi le deturnează spre susţinerea unor guvernări conjuncturale. UDMR e un partid care trebuie să dispară, fiindcă nu mai reprezintă nimic autentic. Iar în momentul în care va dispărea, probabil la următoarele alegeri, multe se vor schimba în bine, inclusiv în ceea ce priveşte slăbirea tonului extremist în România, atunci când sunt abordate subiectele etnice.

Partidul România Mare

PRM este un partid nostalgic, care, faţă de celelalte formaţiuni politice, are măcar calitatea de a nu fi fost direct la guvernare. Asta nu înseamnă că nu este haina de vreme rea a foarte multor corupţi. Dacă vedem achiziţiile PRM de-a lungul timpului şi le comparăm cu ce s-a scris despre aceiaşi oameni în revistele proprii redactate de către Corneliu Vadim Tudor, ne dăm seama că acolo este o mare contradicţie. Este un partid care, inclusiv din cauza decrepitudinii liderilor uzaţi din frunte, nu mai are răbdare. Ei vor să ajungă la putere cu orice preţ şi prin orice mijloace. Ăsta este motivul pentru care au colaborat cu Băsescu în campania din 2008. Ăsta este motivul pentru care sunt gata să bată palma cu corupţii lui Hrebenciuc: vor să apuce să spună că au fost şi ei la putere. Este o disperare legată de putere, dublată de un scor relativ confortabil pe care l-au avut şi la alegerile din 2004, şi care nu s-a repetat în 2008. Cu toate acestea, mai sunt forţe nostalgice care vor să menţină acest partid pe linia de plutire în zona discursului naţionalist, însă în opinia mea misiunea istorică a PRM s-a încheiat.

Realitatea schizoidă

Anii 2004–2008 au fost martorii apariţiei unui fenomen de schizoidare a scenei politice, artizanul acestuia fiind tocmai Traian Băsescu. Dincolo de faptul că a încercat să influenţeze menţinerea la vârful partidelor rivale a unor personalităţi slabe sau pe care le-a înfrânt în confruntări directe, scopul său fiind acela de a avea alegeri liniştite în 2009, Traian Băsescu a încurajat şi apariţia unei contraponderi *de paie* pentru fiecare actor politic ostil. Foarte grav, unicul instrument folosit pentru a da ceva greutate contraponderilor a fost sugestia că structuri oculte din statul român sprijină aceste construcţii!

El a susţinut PD, şi mai nou PD-L pentru a deveni cel mai important partid în confruntare directă cu PSD. Când a văzut că nu merge, a mutat PD din zona social-democrată spre cea populară. A încurajat apariţia PLD în dauna PNL, în zona liberalismului, iar când a văzut că nu merge, a cuplat PLD cu PD-ul său. I-a sprijinit simbolic pe civicii maghiari în lupta sa cu UDMR, o altă tentativă care nu a reuşit, fiindcă UDMR a rezistat. De asemenea, l-a sprijinit pe Gigi Becali şi al său PNG ca o contrapondere la PRM şi Corneliu Vadim Tudor, dorind să controleze mai bine o formă de extremism politic de dreapta. Şi aici, văzând că fenomenul nu prinde, s-a repliat printr-o tentativă eşuată de cuplare a celor două formaţiuni. Aceste mişcări ample de dublă personalizare a spectrelor politice cu un electorat comun au avut ca rezultat ceea ce eu numesc *realitate politică schizoidă*. De multe ori în istorie, marile decizii ţin de persoane ce prezintă această caracteristică psihologică. În mod evident, apariţia acestui fenomen în plan sistemic este nu doar un mare eşec, ci şi un pericol mortal pentru acurateţea oricăror decizii politice pe termen mediu.

În afara acestor partide, vreau să caracterizez şi cele două personalităţi importante care s-au confruntat direct în ultima campanie electorală pentru Preşedinţia României, ca o prefaţare. Mă limitez la aceste două personaje fiindcă ele reprezintă proiecte în jurul cărora s-au putut strânge milioane de români. Din punctul meu de vedere, aceste două opţiuni sunt voci ale unei perioade deja depăşite şi, în cele ce urmează, vă voi demonstra de ce cred asta.

Năstase şi Băsescu – simboluri ale trecutului

M-am gândit de multe ori ce ar fi însemnat România dacă nu ar fi avut loc schimbarea din 2004. Cum ar fi arătat România condusă de Adrian Năstase? Care ar fi fost deosebirile faţă de situaţia din prezent? Cum e Băsescu faţă de Năstase? Dacă am greşit susţinându-l pe Traian Băsescu în dauna lui Adrian Năstase? Şi, nu în ultimul rând, de ce parteneriatele pe care le-am avut, pe rând, cu fiecare dintre ei, n-au durat? Dincolo de toate deosebirile personale, cred că sunt mai relevante deosebirile care apar în efectele produse de administraţia lor. Se spunea într-o perioadă că guvernarea PSD e cea a hoţilor, iar guvernarea CDR – cea a proştilor. Din această perspectivă, ambele produc consecinţe negative pentru populaţie.

Continuitatea la putere a lui Năstase ar fi dus la amplificarea puterii clientelei sale. Fără nici o oprelişte între 2001 şi 2004, acumulând averi impresionante, în momentul în care ar fi ajuns şi în exerciţiul faptic al puterii – al unei puteri atât de mari –, această clientelă ar fi generat derapaje consistente. Sensul în care s-ar fi îndreptat România ar fi fost unul extrem de periculos.

Ca o confirmare a celor spuse, dar şi o rezolvare a dilemei pe care o aveam legată de sprijinul pentru Adrian Năstase sau Traian Băsescu, aveam să remarc incapacitatea primului de după 2005 de a se adapta noilor reguli. Asta mi-a dovedit că acţionează doar din frică sau ambiţie personală şi nu în virtutea unui impuls superior.

Năstase nu a putut accepta în 2005 că este nevoie să facă un pas înapoi şi a ales să facă un joc politic mic, în umbra lui Ion Iliescu, candidând pentru funcţia de preşedinte executiv al PSD. După acest moment s-a încăpăţânat să joace aceeaşi carte ţinând cu dinţii de funcţia de preşedinte al Camerei, în loc de un mandat demn de simplu deputat, dorind să ne convingă de faptul că este nevinovat în dosarele deschise de procurori, deşi dovezile împotriva sa au apărut public. În final a câştigat funcţia de preşedinte al Consiliului Naţional al PSD, însă poziţia în care a ajuns este una confortabilă pentru adversarii săi, nu una cu potenţial pentru o adevărată relansare a sa în politica mare.

Spre deosebire de Năstase, Traian Băsescu nu avea o clientelă vizibilă la dispoziţie. Pe el îl mâna doar gândul său de putere maximală, nemăsurată. Agenda lui a devenit cu totul alta decât agenda unui preşedinte al ţării. Jocul lui face ca România să fie parazitată, fără ca aceasta să însemne neapărat marea corupţie din perioada PSD. România este parazitată puternic în prezent, în zona economică şi în cea politică. De asemenea, se pierde respectul pentru putere şi pentru toate reperele pozitive în general. Din cauza comportamentului haotic al lui Băsescu, instituţiile nu mai au predictibilitate. Băsescu într-o zi ne spune să citim cărţi şi în următoarea afirmă că e mai bine să fii repetent, că oricum ajungi preşedinte. Haosul din prezent este rezultatul inconsistenţei lui Traian Băsescu, al lipsei de repere valorice, al absenţei unui proiect.

Făcând acest exerciţiu de imaginaţie, nu pot descoperi că una din cele două variante e mai bună: România lui Năstase ar fi dus la dictatura unor grupuri, iar România lui Băsescu a dus la un organism schizoid şi ineficient. Nu sunt două opţiuni între care aş putea să aleg. Una era o dictatură eficientă a unui grup de potentaţi, alta este o democraţie haotică. Nici una nu rezolvă problemele sociale majore ale României. Nici una nu este o formă de putere respectabilă. Nici una nu ajută România să meargă înainte. Dimpotrivă.

Nu am nici un respect faţă de Adrian Năstase ca om politic. Am, în schimb, simpatie, provenită din sentimentul meu de datorie faţă de el la un nivel personal, fiindcă el este cel care mi-a deschis calea în politică. Dar atât. Nu am nici un respect pentru Traian Băsescu ca om politic, ba chiar am o formă de detestare publică a exceselor sale comportamentale. Există însă o deosebire de atitudine. Eu nu sunt responsabil de venirea lui Adrian Năstase la putere, din moment ce *el* este oarecum responsabil de intrarea mea în politică. În cazul lui Băsescu însă, sunt responsabil de venirea lui la putere, într-o anumită măsură care nu va putea fi determinată niciodată cu precizie. Asta mă face să fiu mult mai dur în ceea ce îl priveşte, fiindcă l-am sprijinit să ajungă la putere, şi din păcate nu am posibilitatea să controlez excesele sau derapajele pe care le face. Din acest punct de vedere, sunt şi eu un simplu cetăţean.

Or, ce pot eu să văd după patru ani de mandat al lui Traian Băsescu? Că a avut o singură obsesie: *să mimeze că a făcut ceea ce a promis că va face atunci când a fost ales.* De la lupta anticorupţie la condamnarea comunismului, totul a rămas doar un joc dezamăgitor de imagine. Acest joc i-a servit însă lui Traian Băsescu, pentru că prin el a atras alături oameni din zona aşa-zis reformistă a spaţiului public şi cultural, deşi cu personalităţi asemănătoare cu a sa.

Cei care şi-au pus speranţa în Traian Băsescu nu se aşteptau ca acesta să fie un simbol al academismului. Nu despre asta a fost vorba, nu asta promisese. Ceea ce trebuia să fie Băsescu, şi nu a fost, este „bâta" care să spargă „oalele" murdare din politica românească. El doar le-a arătat bâta acestor oale, fără a face nimic în plus. Un biet exhibiţionist, cum o să-l eticheteze istoria, în mod sigur. Traian Băsescu este vinovat pentru că nu a reuşit să convertească încrederea care i s-a acordat într-un proiect de reformă care să înceapă chiar cu partidul pe care l-a condus şi îl conduce formal şi informal de ani de zile şi care să continue în direcţia consolidării instituţiilor. Dacă el ar fi venit cu un astfel de proiect, cu siguranţă filonul pozitiv din societatea românească ar fi încercat să iasă la suprafaţă, inclusiv în plan politic.

În schimb, el nu a „reuşit" decât promovarea unor persoane precum Elena Udrea, care a profitat pentru a-şi crea statut politic doar de mitul conform căruia ar fi amanta lui Traian Băsescu. În loc să nege vreodată categoric acest mit, aşa cum ar fi făcut orice femeie respectabilă, Elena Udrea, o persoană de altfel foarte inteligentă, a profitat din plin pentru a se impune în faţa celor care se temeau de preşedinte. Dacă în spatele Elenei Udrea ar fi fost, să zicem, douăzeci de Emil Boc sau Roberta Anastase, atunci ar fi fost altfel. Ascensiunea acesteia nu a avut, deci, la bază substanţa unui proiect politic. Astfel, preşedintele, ca şi alţii înaintea sa, a preferat ca în locul unei camarile formate din specialişti să se înconjoare de ţuţeri al căror singur criteriu de alegere a fost, eventual, reprezentat de un anumit fel de fidelitate.

Dezamăgirea pe care a provocat-o Traian Băsescu face imposibilă o revigorare a entuziasmului celor care l-au susţinut în 2004. Pot să afirm cu tărie că preşedintele Băsescu şi-a ratat proiectul pentru care a fost mandatat, ceea ce îi va

crea probleme mari în perspectiva nu doar a alegerilor din 2009, ci şi în plan personal.

Dincolo de amănuntele care le deosebesc, cele două personaje sunt la fel de învechite. Adrian Năstase a dat o oarecare coerenţă mersului economiei. Iar Traian Băsescu are meritul de a-l fi înlăturat de la putere pe Năstase, în momentul în care acesta era gata să-şi pună camarila să ne ordone pas de defilare. Dar amândoi sunt lideri ai trecutului: sunt voci ale tranziţiei. România de astăzi nu are nevoie de astfel de voci, decât dacă vrea să rămână ancorată în trecut. Dacă vrea să meargă înainte, trebuie să îşi depăşească obsesiile. Or, asta se face inclusiv prin abandonarea acestor două simboluri.

Iată, aşadar, care sunt opţiunile majore ale momentului. Nu văd în jurul nostru nici un partid care să fie altceva decât un grup de interese în jurul liderilor, forme închise şi nedemocratice, lipsite de dorinţa de a reprezenta populaţia. Sigur, există soluţii individuale. Am suferit însă mult prea mult în periplul meu politic, pe baza principiilor pe care le am, ca să pot să „vând" foarte repede o idee în care cred. Acum, după alegerile de la Primăria Capitalei, mi-am dat seama că stilul meu de a face politică nu este pe placul celor care participă la vot. Că timpul celor care gândesc ca mine poate nu a venit. Că cetăţenii României sunt astăzi suficient de manipulabili pentru a vota prost sau a nu participa la vot. PIN este formaţiunea politică prin care am încercat să fac realizabile ideile şi proiectele pe care le-am considerat necesare pentru o reformă socială şi politică reală. Indiferent de opţiunile mele, cred că PIN trebuie să existe în continuare, cred că PIN poate fi acea formaţiune care să producă, sper eu cât mai curând, declicul aşteptat.

Colegii mei din PIN sunt în faţa unui „pariu" politic. Compromisul unei alianţe cu un alt partid politic este unul pe care colegii mei doresc să şi-l

asume, iar eu nu am de gând să le blochez aspiraţiile. Este vorba şi de viitorul lor politic, dar, mai ales, este vorba de imposibilitatea impunerii unor proiecte fără suport parlamentar. Dacă acest compromis nu va duce la un şir de alte compromisuri, principiale, atunci el este un lucru necesar pentru scena politică. Iar eu voi fi gata să accept acest drum al lor ca pe unul de potenţial succes. Dacă însă o formaţiune precum PIN va intra, la rândul ei, în malaxorul compromisurilor politice, înseamnă că eforturile de până acum au fost de prisos.

Ce ar putea duce la o schimbare reală?

Ne confruntăm cu un paradox: trăim într-o ţară aproape de colaps, iar acest colaps, în mod paradoxal, ar putea fi cel mai bun lucru care ni s-ar putea întâmpla în acest moment al evoluţiei noastre. Dacă se va dovedi posibilă o implozie în sistemul politic actual, care ar presupune „detonări" controlate în interiorul fiecărui partid politic, mai putem avea şansa unei clase politice noi, ceea ce, la rândul său, ne-ar oferi oportunitatea unei dezvoltări ulterioare, în plan administrativ, mult mai rapidă decât a altor ţări. Altfel, starea de fapt se va prelungi, vor mai apărea poate periodic mici reproşuri, unii vor mai recita din când în când discursuri reformiste, dar oamenii care mulg sistemul astăzi vor avea grijă să oprească întotdeauna criticile.

În prezent, trăim într-o ţară a tuturor posibilităţilor, a crizelor care se repetă cu precizie de ceasornic, a scandalurilor de imagine. La cât de departe au ajuns lucrurile, poate că singura şansă ar fi aceea de a accepta prăbuşirea sistemului. Nu suntem departe de asta. Politica este blocată din cauza modului în care sunt construite relaţiile

dintre instituţii. Blocajul dintre preşedinte şi premier, care se repetă la nesfârşit, este cea mai bună dovadă. Şi în perioada CDR, şi în cea a PSD, şi acum, războiul dintre cele două Palate a fost elementul în jurul căruia s-a construit totul. Administraţia este într-un colaps evident, atât din cauza corupţiei extinse, cât şi pentru că nu suntem deloc pregătiţi pentru integrare, deşi procesul a început, efectiv, de aproape doi ani. Abia acum, momentul în care funcţionăm pe baza legilor pe care le avem, în Uniunea Europeană, ne dăm seama că sistemul administrativ nu poate funcţiona. Relaţia dintre politic şi societate este în colaps, fiindcă politicul nu mai reprezintă cu adevărat realităţile sociale din România.

Schimbarea politică trebuie să aibă în prim-plan redesenarea instituţiilor politice astfel încât să fie acceptate de populaţie şi să poată produce performanţă. În această discuţie, care din păcate nici măcar nu a început, trebuie respinse din start soluţiile-minune. Una dintre aceste soluţii, care acaparează multe din pseudodezbaterile publice ale momentului, este cea a votului uninominal. Se spune în foarte multe locuri că, dacă s-a introdus votul uninominal în România, se rezolvă toate problemele. E greşit, fiindcă aceasta este doar faţada unei probleme mult mai ample. Votul uninominal, adoptat fără o schimbare din temelii a regulilor politice, reprezintă o mare aberaţie pentru România, deoarece astăzi, prin vot uninominal, nu se pot prezenta în faţa cetăţenilor în alegeri decât persoane cu mulţi bani sau bine susţinute financiar de grupurile oligarhice, aşa cum demonstram analizând alegerile din 2008.

Şi mai spun încă o dată: votul uninominal este exact ceea ce le trebuia oligarhilor: nu ai cum să promovezi oameni noi, pentru că totul costă; pentru a apărea în presă, om nou fiind, trebuie să plăteşti; ca să apari la televiziuni, trebuie iarăşi să plăteşti într-un fel sau altul – nu e gratis decât în

teorie, practic totul costă. Şi atunci, nu ai nici o posibilitate de a ajunge vector public de notorietate pentru ca lumea să te distingă şi să poată să te compare cu alţii.

Şansa României depinde însă şi de reformarea internă a partidelor. Partide cu democraţie internă, cu reguli interne sănătoase, care să promoveze oameni performanţi, necunoscuţi deocamdată, dar care să ajungă să populeze Parlamentul, fără ca aceştia să ajungă însă supuşi oligarhiei. Oricum, iminenţa colapsului îi va face pe cei care au o anumită conştiinţă să acţioneze. *Sistemul politic nu poate rămâne la infinit în urma sistemului social*. Iar schimbarea nu poate fi săvârşită de cei care au avut responsabilităţi de guvernare până acum, fiindcă aceştia nu au nici posibilitatea, nici voinţa de a schimba regulile unui sistem care, pentru ei şi bunăstarea lor, funcţionează. Oportunitatea pentru reforma politică constă în a le da oamenilor posibilitatea de a afla cu adevărat cât de adânc e dezastrul în care ne aflăm, precum şi care sunt variantele reale pe care le au la dispoziţie. Şansa noastră este aceea de a refuza transformarea răului în fenomen cotidian. „Merge şi-aşa" este expresia care pare să exprime cel mai bine actuala stare de lucruri. Rolul unora dintre noi este însă de a arăta că nu mai merge şi-aşa. Şi că esenţa noastră, ca oameni, până la urmă, este să vrem o viaţă mai bună, să vrem o schimbare reală în jurul nostru. Fac parte dintr-o generaţie care a suferit mai mult decât era cazul; o generaţie care aspira la o viaţă normală şi care a primit în schimb suferinţe şi greutăţi în plus; o generaţie care are acum şansa de a aduce, în plan politic, succesul pe care l-a obţinut în plan personal, în pofida tuturor obstacolelor pe care le-a întâlnit. Pentru aceşti oameni vorbesc eu, aici, în această carte.

III Tranziţia a fost însoţită de mari minciuni

Trăim într-o societate dominată de mari minciuni, pe care am fost obligaţi să le acceptăm ca adevăruri: Revoluţia, reforma, eradicarea sărăciei, lupta împotriva corupţiei. Aceste minciuni au fost paravanul în spatele căruia s-a format o clasă de îmbogăţiţi, care şi-au construit averile prin furt şi prin complicitatea cu sistemul. Cu comportament tipic de parveniţi, ei formează noua SNOBILIME a României. Lupta împotriva corupţiei se desfăşoară asemenea unui desen animat. Marii îmbogăţiţi nu acţionează în interesul ţării şi devin astfel un pericol pentru întreaga societate. Între timp, perdanţii tranziţiei sunt cei care respectă regulile şi care vor să rămână cinstiţi.

Pe durata întregii mele vieţi de până acum, de pe la mijlocul anilor şaptezeci, de când am apucat şi eu să mai pricep ceva, România a fost dominată de mari minciuni. Am pornit, în calitate de şoim al patriei, pionier şi utecist, de la minciunile de dinainte de 1989, referitoare la „omul nou", la mersul spre „societatea multilateral dezvoltată", spre comunism. Şi, în 1989, am crezut că scăpăm de minciuni, şi am luptat pentru asta. Dar au început să apară pe rând unele noi: mai întâi, minciuna privatizării în masă, apoi minciuna reformei, apoi cea a sacrificiilor pentru integrare.

Iar acum, minciuna luptei împotriva corupţiei, care a devenit cea mai neruşinată minciună a tranziţiei. E cea mai neruşinată fiindcă a implicat în 2004 angrenarea disperată a unei generaţii

întregi care a crezut sincer în acest slogan. Dacă mergem pe stradă astăzi, vedem că nu mai cred mulţi în ideea luptei împotriva sistemului ticăloşit. Pentru că, pur şi simplu, cei mai mulţi dintre portocaliii care au proclamat schimbarea au ajuns şi ei parte a acestui sistem. De aici şi dezamăgirea. Spre deosebire de asta, schimbarea din 1989, despre care eu am spus deseori că a fost o lovitură de stat, e o decizie a unor foruri care nu sunt neapărat doar în România, ci şi din alte locuri. Şi degeaba ne chinuim noi să descoperim adevărul şi-l enunţăm deseori (mai mult, îi ignorăm în decursul procesului pe cei care ar putea face lumină asupra acelei perioade, personaje precum generalul Iulian Vlad, condamnat să ispăşească patru ani de puşcărie, fără să fie ulterior stimulat să acorde asistenţă pentru aflarea cauzelor răului din România). E nevoie de un acord transnaţional ca să se poată vorbi oficial despre adevărul evenimentelor din 1989 – nu doar din România, ci din toată Europa fostă comunistă.

Dar corupţia e cu totul altă discuţie. Corupţia a fost modalitatea prin care s-au împroprietărit şi au devenit puternici „foştii", privilegiaţii regimului totalitar. Iar privilegiaţi în statul comunist n-au fost Nicolae şi Elena Ceauşescu. Lui, mai ales – oricât de malign l-am considera şi oricâte erori ar fi comis –, nu putem să-i negăm capacitatea de muncă şi dorinţa de implicare: Ceauşescu lucra de dimineaţa până seara. Pentru dictatura lui. Nu se afla printre privilegiaţi, şi, chiar dacă avea bani, nu era preocupat să îi cheltuie. Mergea în fiecare dimineaţă la birou, pleca în vizite externe, se ducea pe câmp, în vizite prin fabrici. Chiar dacă nu se pricepea, chiar dacă lua decizii greşite, se implica direct. Acum nu mai găseşti primari care să-şi cunoască atât de bine oraşul aşa cum Ceauşescu îşi cunoştea ţara. Poate o dată pe an se gândesc să meargă şi să-şi viziteze urbea, iar dacă sesizează vreo neregulă îşi dau importanţă. Vin cu camerele

de luat vederi după ei şi dau interviuri, făcând caz de faptul că sunt pe teren. Ceauşescu, spre deosebire de potentaţii de astăzi, era toată ziua prin România, deşi nimeni nu-l obliga. Prin urmare, privilegiaţii n-au fost Elena şi Nicolae Ceauşescu: au fost cei din nomenclatura de nivel doi şi trei, precum şi securiştii. Ei erau cei care aveau de toate. Ei făceau poliţie politică, ei dădeau aprobări pentru vizite în străinătate, ei dădeau butelii, maşini, banane, pepsi-cola şi toate celelalte „valori" la mare preţ în acele vremuri. Ei erau privilegiaţii şi, în 1989, planul lor a fost să se împroprietărească în sfârşit cu acte în regulă. Trebuia doar să fie găsite procedurile.

Sursele îmbogăţirii după 1989

Au fost multe culoare prin care s-au făcut mari averi. Sectorul de stat a fost elementul comun, fiindcă el a fost folosit ca sursă de aprovizionare, de materii prime, de diverse alte facilităţi: ţintă de devalizare. În locul legăturii dintre partid şi stat a apărut o legătură între stat şi sectorul privat. Iar noul sector privat format ad hoc din reprezentanţii fostei nomenclaturi, în chip de oameni de afaceri de această dată, a colaborat foarte uşor cu statul, fiindcă cei care reprezentau statul şi cei care reprezentau sectorul privat au fost, de fapt, aceiaşi în toată perioada post-1989.

Prima procedură, cea mai clară, a fost transformarea tuturor întreprinderilor de comerţ exterior ale Securităţii în întreprinderi private care să preia fluxul comercial. Acesta nu trebuia întrerupt în 1989, şi prin urmare a reprezentat prima şansă pentru foştii nomenclaturişti de a face bani. În comerţul exterior se vehiculau sume importante, de ordinul miliardelor de dolari. Acest sector era considerat în 1990 cel mai calificat şi cel mai pregătit pentru economia de piaţă. Oamenii

călătoriseră în Occident, în Orientul Apropiat, în lumea a treia. Aveau contacte, vorbeau limbi străine, cunoşteau regulile jocului. După 1989, ei au dat cele mai mari tunuri. Din această zonă de activitate provin oameni ca Viorel Cataramă, George Constantin Păunescu, Dan Voiculescu, Ioan Nicolae şi mulţi alţii.

Membrii Comitetului Politic Executiv au fost o altă categorie de îmbogăţiţi. E vorba de cei care, pe vremea lui Ceauşescu, nu se puteau implica direct în afaceri, fiindcă partidul nu le dădea voie. Ei au generat relaţiile de afaceri prin intermediul rudelor. De aceea, cine a încercat să caute averile marilor membri de partid s-a blocat. Conturile CEC erau pe numele soţiilor, al fiilor şi fiicelor, al ginerilor şi nepoţilor. Astăzi, găsim în Top 100 al oamenilor de afaceri personaje aparent banale, printre ele fiind de fapt rudele directe sau prin alianţă ale amintiţilor nomenclaturişti. Irinel Columbeanu, fiul unui fost activist PCR, încă activ, sau Puiu Popoviciu, controversatul proprietar al multor proiecte imobiliare în Bucureşti, ginerele celebrului Ion Dincă, poreclit Teleagă, sunt doar două exemple.

O zonă relativ importantă ca pondere a fost cea legată de românii care s-au perindat în străinătate sau au fost trimişi acolo cu sarcini precise şi care au venit apoi în ţară pentru afaceri. Cunoscând foarte bine mecanismele, având capital, ei au devenit rapid marii beneficiari ai tranziţiei. Mă refer aici la nume precum Ion Ţiriac, Sever Mureşan, Marcel Avram sau Cristian Burci.

După 1989, România a cunoscut şi atracţia marilor operaţiuni financiare. Băncile, fondurile mutuale, fondurile de investiţii, dar şi marile escrocherii au apărut rapid şi în număr foarte mare. Băncile au furnizat sumele de bani pe care cei care porneau în afaceri le doreau cu disperare. Fără bănci, directorii de întreprinderi, cei din sistemul de comerţ exterior, cei din zona fostei

nomenclaturi nu aveau resurse. Prin urmare, băncile au fost cele mai atractive ţinte pentru toate centrele de îmbogăţire despre care am vorbit.

Dar poate că cea mai spectaculoasă zonă de îmbogăţire nemeritată a fost cea a privatizării. Ideea principală a fost: „Să luăm, dacă se poate pe gratis sau cât mai ieftin, cele mai profitabile întreprinderi şi să le ducem noi mai departe, ca patroni.” O parte au reuşit imediat. O parte nu au reuşit, fiindcă în ţară nu era acumulat suficient capital intern care să concureze cu cel extern şi, prin urmare, s-a amânat privatizarea unor întreprinderi. Unii au rămas cu proprietăţi, terenuri, pe care le-au vândut la bucată. Alţii nu au încercat această strategie, ci s-au orientat spre zona legată direct de buzunarul cetăţeanului. Aşa au apărut jocurile piramidale, care întotdeauna au avut în spate protecţie, şi din partea Ministerului de Interne, şi din partea serviciilor secrete, pentru că altfel nu se puteau desfăşura. În mod normal, un joc piramidal, cu anunţuri în presă, cu reclame la televizor, ar trebui să fie blocat a doua zi de către autorităţile statului, pentru că este un atentat la siguranţa naţională. E o minciună care se propagă şi care are ca victimă cetăţeanul cu averea lui, apartamentul pe care şi-l ipotechează şi Dacia pe care şi-o vinde în speranţa unor câştiguri fabuloase. În condiţii fireşti, serviciile secrete ar fi trebuit să se sesizeze imediat. Nu s-a întâmplat aşa. Şi nu e doar o realitate a anilor nouăzeci, ea continuă şi astăzi sub diverse forme. Cea mai recentă e marea escrocherie legată de leasingul imobiliar, care a distrus pentru ani buni de acum înainte încrederea oamenilor în acest sistem de creditare şi care a stat şi la baza marii crize economice care a început în SUA în 2007 şi afectează azi aproape întreaga planetă. Nu s-a văzut foarte mult, pentru că cei care au pierdut nu erau neapărat foarte săraci. Dar mulţi dintre ei fac parte din clasa de mijloc care se formează în

România şi care este afectată continuu de tot felul de traume. Din toate aceste jocuri, la care au participat şi reprezentanţi ai politicului, nimeni nu a fost pedepsit până acum, cu excepţia Ioanei Maria Vlas, care a fost oricum eliberată în schimbul exprimării unor poziţii publice care să satisfacă anumite interese politice. În mod concret, nici aşa nu s-a aflat nimic. În rest, n-a păţit nimic nici unul dintre cei care au fost actori principali în filmul păcălirii şi exploatării românilor. Ba mai mult, pe foarte mulţi dintre ei îi regăsim astăzi în poziţia de oligarhi.

Lupta împotriva corupţiei – filme de desene animate

Eu am asemănat întotdeauna lupta împotriva corupţiei din România cu un film de desene animate. În timpul desenelor animate cu Tom şi Jerry, ca să ofer un exemplu clasic, vedem cum unii se bat, îşi trag pumni, fac gălăgie. Dar la sfârşitul filmului se regăsesc toţi în poza de final, râzând fericiţi. Unul mai are câte un plasture pe frunte sau pe nas, dar cam atât. Nimeni nu are de suferit, fiindcă distracţia trebuie să continue cu toţi în poză. „Desene animate”, la asta s-a redus lupta împotriva corupţiei în România ultimilor ani. Nimeni n-a „murit”. Nimeni n-a dispărut, nimeni n-a mers la închisoare cu adevărat, deşi am avut tunuri mari de tot – toate fiind opera unor oameni care au lucrat, direct sau indirect, cu fostul sistem totalitar, nomenclatura securisto-comunistă.

Marea dramă a României este că aceste averi incomensurabile le-au făcut oameni fără pic de vocaţie naţională. La limită, ca persoană privată, eu sunt de acord cu acumularea primitivă de capital în ţările postcomuniste, cu apariţia unor capitalişti sprijiniţi de stat prin proceduri mai speciale. Într-un fel sau altul, aşa s-a întâmplat în

toate statele vecine, după 1989. Dar trebuie să funcţioneze o regulă de fier: procedurile enumerate să nu ducă la slăbirea statului şi la sărăcirea cetăţeanului! Aş face o comparaţie, deloc măgulitoare pentru noi, cu milionarii din Rusia: n-am auzit nici un oligarh român care să spună lucruri bune despre ţară, să încerce să ajute ţara cu relaţiile şi cu banii lui. Oligarhii ruşi însă vorbesc despre „Maica Rusia", acţionează în interesul ei şi abia după aceea vine tot restul. Dacă nu se supun regulii jocului, acei oligarhi ruşi sunt pedepsiţi de sistemul contondent care există în continuare la Kremlin. Sigur că nu putem vorbi despre prea multă democraţie în Rusia. E mai degrabă o democraţie întreţinută cu bâta, dacă se poate spune aşa, o „democraţie originală". Dar avantajul Rusiei, comparativ cu noi, este că are această obsesie a interesului naţional comun, faţă de care oligarhii se subordonează. Sau sunt obligaţi să se subordoneze.

La noi, oligarhii nu au nici măcar vocaţie naţională, după cum spuneam. Marii oameni de afaceri români nu ajută România în momentele grele. Se ajută doar pe ei înşişi. Se prefac că ajută naţiunea, doar ca să-şi mai facă o relaţie pe undeva. Sunt preocupaţi de problemele beizadelelor sau ale amantelor din dotare, nu-şi pierd vremea cu problemele naţiunii. Ăsta e motivul pentru care oligarhii din România sunt detestabili. Pentru faptul că nu îi interesează ţara, ei nu merită să fie respectaţi. Eu n-am o problemă cu averea unora ca Vântu, Patriciu, Voiculescu, Ţiriac sau alţii, dar mă deranjează foarte tare faptul că şi-au făcut-o în România şi nu se implică încă în proiecte care să ajute naţiunea.

Lupta împotriva marii corupţii este o mare minciună fiindcă nimeni nu a făcut niciodată nimic împotriva marilor tunuri. S-a ajuns în această situaţie pentru că politicienii, în funcţiile pe care le-au ocupat, nu au vrut niciodată să îi deranjeze

pe marii oligarhi – prin impozite, prin controale, prin justiţie – deşi ar fi existat mecanisme. Iar mecanismele de finanţare ale campaniilor electorale, pe care le-am prezentat în capitolele anterioare, explică aproape în totalitate incapacitatea politicienilor de a se lua la trântă cu devalizatorii. Şi la oligarhi, ca şi la cetăţenii de rând, problema este cum îi educi. Ei pot să aibă perspectiva unei vieţi într-un anumit lux pe care unii poate îl merită parţial, datorită inteligenţei efortului pe care l-au depus pentru a-şi acumula averile. Dar trebuie să aibă şi perspectiva unei vieţi în folosul comunităţii.

În 2008, cu ocazia alegerilor locale şi parlamentare, a devenit evident faptul că lupta împotriva marii corupţii, ca temă şi discurs politic, a fost depăşită ca eficienţă de mita electorală. Mai mult decât atât, la parlamentarele din 2008 NIMENI n-a mai discutat public despre corupţia guvernamentală, deşi era prima dată după 1989 când mai mulţi miniştri au părăsit funcţiile ca urmare a unor dosare penale, chiar premierul fiind implicat direct, cu dosar consistent la DNA, în acte de corupţie! Este un paradox trist. Un discurs public exemplificator pe tema marii corupţii îi aduce unui om politic vizibilitate, eventual respect public, dar nu îi mai aduce şi voturi. Electoratul este într-o apatie generată de dezamăgire. Cei care se mai duc la vot o fac fie în baza unor convingeri vechi, dovedite ca fiind greşite, fie în baza unor promisiuni iluzorii, fie tot mai mult ca victime ale unui sistem de mită electorală bine pus la punct. Ajungând aici, nu pot să nu dau un exemplu de la alegerile locale din 2008, din păcate un unicat în plan mondial, posibil subiect de roman pentru vreun scriitor de talent preocupat de degradarea umană. Într-o localitate din judeţul Constanţa, un candidat la primărie a promis votanţilor că le va oferi o pereche de tenişi fiecăruia dacă-l vor vota. Circa cinci mii de perechi. Înainte de alegeri a

oferit pantoful stâng, urmând ca după să fie dat şi dreptul, dar asta doar în cazul în care respectivul candidat ar fi ieşit primar. Şi a ieşit!!!

Marii îmbogăţiţi trebuie să acţioneze şi pentru binele comunităţii

Oligarhii români trebuie să fie învăţaţi, poate şi prin forţă, să gândească şi să trăiască în folosul comunităţii. La fel cum şi-au putut gândi bine afacerile şi plasamentele, trebuie de acum înainte învăţaţi să îşi folosească toate calităţile în folosul comunităţii care i-a ajutat să îşi acumuleze averea. Trebuie să fie educaţi în acest spirit. Lor însă nu le-a cerut nimeni nimic până acum. Toată lumea se fereşte de ei. Preşedinţii României se întâlnesc cu oligarhii prin parcări, noaptea, ca să nu fie văzuţi. De ce? Din nou, din obişnuinţa de a minţi, de a disimula. Ar trebui să-i cheme la Cotroceni, fără presă, şi să le comunice nişte mesaje, ca voce a poporului. „Ţara are următoarele nevoi… vă implicaţi sau nu?" Aşa s-a întâmplat, de exemplu, prin 1998, în SUA, când americanii aveau o datorie la ONU de un miliard de dolari; pentru a o plăti, s-a implicat Ted Turner, patronul CNN, printr-o donaţie făcută în numele guvernului american. Nu ştim care a fost procedura, care au fost avantajele pentru Turner şi care au fost dedesubturile. Dar semnalul a fost extraordinar. A contat gestul în sine, fiind un model pentru toţi oamenii de afaceri din Statele Unite. Faptul că un oligarh cu bani foarte mulţi a făcut un asemenea gest, indiferent de dificultăţile cu care se confrunta el însuşi, a contat. Nu sunt adeptul teoriei conspiraţiei şi nu caut mereu justificări subterane pentru tot felul de acţiuni. În acest caz, au contat gestul formal şi semnificaţia sa. Astfel de cazuri nu

sunt însă caracteristice numai spaţiului occidental. Aş aminti aici şi proiectul fostului preşedinte al Federaţiei Ruse, Vladimir Putin, care în 2005 a decis să creeze o mare şcoală de afaceri, similară celebrei Harvard Business School. Fostul preşedinte rus înţelesese că dezvoltarea economică nu depinde numai de resursele naturale, ci şi de existenţa unui corp de specialişti autohtoni, de apariţia unui know-how rusesc. Din cauza lipsei de resurse la bugetul de stat pentru proiect, şi în mod sigur din dorinţa de a le impune oligarhilor proiecte pozitive pentru naţiune, pentru realizarea acestui proiect a fost creat un fond special, la care au contribuit cu peste un miliard de dolari marii afacerişti ruşi. Spre exemplu, chiar patronul echipei de fotbal engleze Chelsea Londra, Roman Abramovici, care în mod evident pare interesat doar de lungimea iahtului personal şi de imaginea din revistele de scandal, a contribuit cu aproximativ şaptezeci şi cinci de milioane de dolari. Astfel, oligarhii, care şi-au făcut averea pe spatele populaţiei, au fost atraşi într-un proiect generos, sprijinind naţiunea.

În România însă nu prea au existat dovezi de solidaritate, deşi prilejurile nu au lipsit. Dacă la inundaţiile din 2005, în afară de Gigi Becali – care a făcut totul şi ca un spectacol de imagine –, ar fi venit oamenii de afaceri adevăraţi, care au şi forţă, şi credibilitate, poate că impresia ar fi fost alta. Ar fi putut spune: „Constituim un fond. Eu, Sorin Ovidiu Vântu, pun cinci milioane de dolari. Eu, Ion Ţiriac, pun patru milioane de dolari.” Şi aşa mai departe, până la nivelurile de jos, în care un om de afaceri contribuie cu cinci mii de euro, fiindcă atât este anvergura afacerii sale. S-ar fi creat astfel un fond de solidaritate naţională, cu ajutorul căruia să fie sprijinite proiectele statului. Poate că atunci nu s-ar mai fi impus impresia asta de abandon, că nimeni nu ajută pe nimeni, că statul e slab şi că societatea este la mila unor Becali şi

Nati Meir, care deseori fac gesturi umilitoare pentru oameni, obligaţi să ia plicul cu bani în lumina camerelor de luat vederi. Iar ajutorul ar fi venit nu ca o pomană, ci ca o reparaţie decentă şi onestă. În acest fel, oamenii ar fi văzut că, în caz de nevoie, există un mecanism de întrajutorare, ar fi ştiut că nimeni nu e lăsat în urmă, nimeni nu e abandonat. Îmi place foarte mult la americani acea atitudine, pe care noi poate nu o înţelegem, dar care face subiectul tuturor marilor filme de acţiune: atunci când se întâmplă o catastrofă, ei strâng toate resursele pe care le au la dispoziţie pentru a ajuta chiar şi un singur om. Mai mult, sunt gata să moară, să se sacrifice, pentru ca nimeni să nu fie lăsat în urmă. E o atitudine pe care noi, cei de aici, nu avem cum să o înţelegem, pentru că la noi nu s-a practicat.

La noi funcţionează mai bine mesajul de tip Mircea Ciumara – mai bine să moară o mie sau un milion de oameni pentru a ajuta restul ţării. Dacă ne comportăm aşa, nici nu avem cum să cerem de la cei puternici, de la cei cu bani, solidaritate şi sacrificiu. Politicienii însă ar fi trebuit să ştie mai bine. Ar fi trebuit să le ceară oligarhilor să se implice, să îi oblige să o facă. Nu au făcut-o până acum, dar eu cred că o pot face de acum încolo.

Eu voi milita în continuare pentru asta. Poziţia mea este aceea de a stimula „educarea” oligarhilor astfel încât să pună, înainte de orice, viziunea naţională. Oricine are grijă de spaţiul în care vrea să se afirme: sportivii îşi curăţă terenul de joc, funcţionarii şterg de praf biroul pe care scriu… Marii oligarhi ar trebui să fie interesaţi de protejarea ţării în care îşi dezvoltă afacerile.

Perdanţii tranziţiei – cei care respectă regulile

Înainte de a vedea cine sunt perdanţii tranziţiei, în urma lungului şir de minciuni pe care l-am evocat aici, trebuie să îi identificăm pe cei care au beneficiat direct, dincolo de numele cunoscute ale marilor îmbogăţiţi. Puterea unor oligarhi nu ar exista dacă nu ar avea în spate un sistem de oameni dispuşi să îi servească şi să îi susţină, aşa cum am arătat la începutul acestei cărţi. Ei formează o masă importantă de oameni pentru care schimbările ar însemna pierderea unor însemnate surse de venit. Nu e vorba de cei care, pe baza statisticilor oficiale, câştigă cel mai mult: dacă ar fi să ne luăm după aceste date, am fi tentaţi să spunem că cei din sistemul bancar sunt cel mai bine plătiţi, dar ştim cu toţii că nu e adevărat. Avem în jurul nostru o economie de *barter*, o economie neagră, care are cu totul alte ierarhii. În vârful acesteia stau – surpriză! – tot cei care depind de stat. Orice funcţionar aflat în funcţii importante la nivelul unui minister important ar putea câştiga de departe un concurs cu funcţionarii din economia privată. Orice funcţionar dintr-o primărie care are legătură cu aprobarea unor avize câştigă de zeci de ori mai mult decât omologul lui care lucrează la privat. Cei din vamă, din Garda Financiară, din sistemul de control (orice ar însemna el) nu se compară cu restul societăţii. Am fi naivi dacă ne-am imagina că marile câştiguri se obţin în sistemul bancar sau în cel al corporaţiilor multinaţionale. Sunt mulţi bani negri şi mulţi oameni în sistemul de control care, în această atmosferă balcanică, sunt nişte oameni foarte bogaţi.

Cine sunt perdanţii tranziţiei? Cei care sunt corecţi şi care vor să-şi facă treaba. Sunt însă foarte mulţi oameni inteligenţi care ar putea să ia exemplul corupţilor sau al imoralilor, dar care se încăpăţânează, dintr-o anumită convingere (poate chiar de frica de SISTEM), să-şi facă treaba. Ei sunt perdanţii tranziţiei, pentru că se vor trezi peste

zece ani având probleme, probabil, şi la serviciu sau în altă parte, neputând să aibă acumulări şi fiind umiliţi de către colegii lor de serviciu sau de vecinii lor care au acceptat compromisul, au lucrat pentru sistem şi care au bani de o mie de ori mai mult decât au ei.

Astăzi, perdanţii sunt cei pe care tranziţia i-a lăsat fără şanse. Schimbările au mers, sistematic, spre mai rău. Ei sunt o adevărată generaţie de sacrificiu. O generaţie de tineri abia intraţi pe piaţa muncii, care a devenit brusc una a muncii la negru, fără garanţii din partea statului, fără drepturi din partea noilor patroni şi fără şansa unei pensii decente. O generaţie care a căutat să se împlinească prin familie, dar statul nu le-a mai asigurat acestor tineri locuinţe, drepturi salariale mai mari, servicii medicale mai bune. O generaţie care a continuat să-şi trimită copiii la şcoală, deşi aceasta a încetat să-i mai pregătească pentru viaţă, fiindcă nu este capabilă să le transmită reflexe utile în noua realitate socială. O generaţie care a continuat să-şi îngrijească părinţii, deşi statul nu i-a mai ajutat cu medicamente sau cu servicii medicale accesibile. O generaţie care, în pofida tuturor acestor piedici, a ales să trăiască normal.

Mulţi români au făcut copii şi i-au crescut, cu sacrificii şi eforturi niciodată încurajate sau susţinute de stat. Au muncit, în aproape orice condiţii, pentru a le putea asigura acestora un viitor. Fie că şi-au deschis o afacere, fiindcă asta părea singura opţiune câştigătoare, fie că au rămas la ţară, pentru că, pur şi simplu, nu şi-au imaginat altă soluţie – aceşti oameni nu au renunţat niciodată la propriile visuri şi nici la propria demnitate. Nu i-am văzut niciodată în stradă, protestând, decât în situaţii cu adevărat disperate. Nu au cerut, nu au implorat şi nici nu au ameninţat. Nici pe ceilalţi, cei care reuşeau prin furt şi înşelăciune, nici statul care i-a tratat ca pe

nişte marginali. Au continuat, tăcuţi, ignoraţi, să îşi ducă viaţa aşa cum au putut.

Perdanţii tranziţiei au crezut în promisiunile politicienilor. Au crezut că sacrificiul de sine, cerut prin discursurile politice din ultimii douăzeci de ani, le va aduce în final prosperitate şi că toate suferinţele vor merita. Suferinţele au meritat, dar nu pentru aceşti oameni. Astăzi, deşi dezamăgiţi, ei continuă să îşi facă datoria în tăcere şi, din păcate, trăiesc o viaţă pe care nu o merită. Deşi au instituţii democratice, nu mai au salarii decente. Deşi au presă liberă, nu mai au siguranţa unei pensii. Deşi au dreptul de a vota, nu mai au servicii medicale sau educaţionale potrivite. Deşi sunt cetăţeni europeni, continuă să privească această realizare ca pe o etichetă care nu are de-a face cu ei, ci cu statul şi cu politicienii de care se simt tot mai străini. Personal, mă simt mai mult ca aparţinând acestei generaţii, a perdanţilor tranziţiei, decât a clasei politicienilor. Fiindcă am suferit mai mult decât am avut de câştigat, pentru că nu am intrat în politică pentru a face compromisuri şi nici pentru a duce mai departe minciunile care au schimbat viaţa românilor.

Iar acum, la finalul capitolului, ultima mare minciună servită românilor: procesul de tranziţie – care a însemnat multe privatizări pe nimic şi decredibilizarea instituţiilor – este, în opinia mea, instrumentul de realizare a unui proiect evident, dar neasumat public, în mod tragic, de către nimeni: *plata despăgubirilor de război pe care România, ca stat perdant în cel de-al treilea război mondial – războiul rece, a fost obligată să le achite*. Deşi mulţi se gândesc că, odată cu aderarea la UE, acest proces s-a încheiat, şi că, eventual, urmează un altul, negociat corespunzător şi în avantaj naţional, eu nu cred că putem vorbi despre stoparea plăţilor, deci sfârşitul tranziţiei. România continuă să plătească, spre exemplu către OMV, dar şi către mulţi alţii, taxe împovărătoare care nu

deschid accesul către ceva, ci sunt percepute doar sub forma unor biruri. Până când cineva nu va avea puterea să negocieze stoparea acestor plăţi necontrolate nu cred că putem vorbi cu adevărat despre un sfârşit al tranziţiei. Anul 2014, atunci când se vor rediscuta redevenţele plătite de OMV statului român, poate fi un reper, dar ruşinos de îndepărtat în timp. Şi în loc de concluzie, o întâmplare amară: aflându-mă în noiembrie 2008 la un seminar internaţional pe teme de geopolitică şi energie la Budapesta, am prezentat situaţia tragică a României, numind-o mai plastic „colonie a OMV". Era atât de grav ceea ce prezentam, comparativ cu alte lucruri rele întâmplate în ţările partenerilor mei de discuţie, încât, toată acea zi şi parte din ziua următoare de discuţii, exemplul României şi sintagma demonstrabilă de „colonie a OMV" au fost menţionate mereu, ca un lucru trist, de nefăcut!

IV Statul a devenit un adversar al populaţiei, în lipsa mecanismelor de control

Paralel cu întărirea oligarhilor, statul este tot mai slăbit. Slăbiciunea statului provine şi din ineficienţa sistemelor sale de control. Justiţia e folosită doar pentru şantaj, iar dinamica grupurilor de presiune determină principalele evenimente politice. Instituţiile de control sunt menţinute la un nivel precar de organizare şi eficienţă, pentru a nu se periclita situaţia celor care ignoră legea şi a celor care continuă să se îmbogăţească de pe urma relaţiilor incorecte cu statul.

Vorbim adesea despre „stat puternic" şi „stat slab" fără să definim termenii şi fără să subliniem însă miza care ne forţează să abordăm acest subiect. Vorbim de asemenea despre forţa instituţiilor statului, fără să menţionăm că este direct legată de capacitatea acelui stat de a-şi servi eficient cetăţenii. Principalul beneficiar al funcţionării unui stat puternic este, desigur, populaţia acelui stat, în ansamblul său: toate grupurile sociale îşi văd respectate interesele, îşi văd împlinite necesităţile vitale şi îşi văd viitorul asigurat prin forţa şi consistenţa efortului instituţional.

În capitolele precedente am identificat principalele cauze externe pentru care statul a ajuns să fie slab în România, toate legate de disponibilitatea oligarhilor şi a oligarhiilor de a prelua cât mai mult din resursele statului şi de a gripa mecanismele care, într-o formă sau alta, funcţionau. Slăbirea statului nu afectează aceste

oligarhii, dimpotrivă. Sunt destui cei care profită de pe urma slăbiciunii – o întreţin chiar – şi acumulează putere şi prosperitate de pe urma deficienţelor de sistem. Breşele din funcţionarea instituţiilor, golurile de reglementare lăsate de legi, reacţiile individuale şi personalizate ale celor aflaţi în funcţii publice, corupţia şi ierarhiile generate de ea – toate acestea sunt avantaje şi oportunităţi valorificate cu spor de o minoritate care se hrăneşte din slăbiciunea statului. Defavorizaţii sunt oamenii simpli. Şi, cum nemulţumiţi sunt doar cei lipsiţi de putere, ei nu au mijloace sau forţă suficientă pentru a schimba starea de fapt, în timp ce minoritatea-parazit îşi multiplică eforturile de a consolida slăbiciunea sistemului, pe care o foloseşte ingenios ca pe o resursă preţioasă.

E momentul să analizăm şi una dintre marile cauze interne ale slăbiciunii statului, care ţine de ineficienţa revoltătoare a sistemelor de control. Sistemul de justiţie este şi astăzi una dintre zonele de mare putere din România, care doar uneori, în mod conjunctural, îşi bazează acţiunile pe decizia politică (preşedinte, parlament, guvern). Justiţia este puterea care nu a suferit niciodată vreo încercare de restructurare. Liderii ei sunt oameni cu rădăcini în statul totalitar, interesaţi ca sistemul de justiţie să funcţioneze într-un anume fel. Spre exemplu, dosarele legate de infracţiunile din decembrie 1989 şi începutul anilor nouăzeci trebuie manipulate cu mare grijă, amânate *sine die*, astfel încât să nu genereze defecţiuni. Rămânerea în funcţie a acestor oameni este una dintre explicaţiile pentru care „sistemul ticăloşit”, dominat de oligarhi, de corupţie şi de lipsă de performanţă, este în continuare atât de puternic.

O să vă expun un lucru relativ paradoxal: nici una dintre marile fraude postdecembriste n-a rămas nedocumentată: fie de servicii secrete, de agenţii de investigaţie particulare, de presă, sau chiar de politicieni. Oricare dintre aceste dosare

poate constitui baza de începere pentru dosare de urmărire penală. Prin urmare, oricât de greu de crezut ar părea, majoritatea actelor de mare corupţie şi subminare a puterii de stat sunt documentate şi îndosariate. Oficial, fie şi-au găsit sfârşit prin neînceperea urmăririi penale, fie încă se judecă. Exemple sunt suficiente şi celebre: Caritas, care s-a terminat indecis, fără vinovaţi, deşi nu s-a verificat unde sunt toţi banii populaţiei şi există încă şefi ai serviciilor care au listele secrete, preferenţiale, pe care se aflau nume importante ale puterii politice de la începutul anilor nouăzeci; procesul SAFI, terminat, la fel, indecis: nimeni n-a câştigat nimic; procesul FNI, redeschis, fapt care nu semnifică deloc vreun gest eroic de căutare a dreptăţii, ci doar începutul unor noi lupte din spaţiul public.

Şi un lucru pe care-l voi demonstra cu alt prilej: dacă veţi cerceta, veţi găsi printre beneficiarii celor trei jocuri-fonduri piramidale câteva zeci de persoane care încă au poziţii de frunte în politică şi justiţie! Şi au câştigat ilegal şi la Caritas, şi la SAFI, şi la FNI. Şi nimeni nu i-a deranjat, cei care ştiu preferând să-i şantajeze pe respectivii nomenclaturişti.

După 2004, situaţia este aceeaşi: lupta împotriva corupţiei nu a avut nici un rezultat efectiv. Foarte mulţi arestaţi preventiv (deşi instituţia aceasta, a arestării, ar trebui să fie mult mai restrictivă), dar nici un mare corupt condamnat. Numele grele sunt chemate la Parchet, pentru a se arăta presei, opiniei publice şi instituţiilor internaţionale că se lucrează şi că există voinţă. Fiecare din aceste nume este însă, pe rând, şi cu foarte mare discreţie, eliberat. Mai mult, majoritatea dintre ei aşteaptă răbdători să se împlinească termenele de prescripţie, pentru ca infracţiunile lor să nu mai poată fi cercetate. Măcar acum, după aderarea la UE, românii, sau cel puţin o parte a lor, vor avea posibilitatea să compare modul în care funcţionează justiţia şi

celelalte servicii publice la noi faţă de statele dezvoltate din Europa. Pe termen mediu, acest lucru ar trebui să genereze acea presiune publică care să mişte lucrurile. Oamenii nu pot să nu sesizeze că sunt păcăliţi.

Justiţia e folosită pentru şantaj

Oligarhii sunt foarte interesaţi de a coordona sistemul de justiţie din umbră, fiindcă îşi găsesc libertatea sau respectabilitatea în urma unei decizii a justiţiei. Topul marilor oligarhi este, aşa cum arătam la începutul cărţii, o combinaţie între topul oficial al celor mai bogaţi şi topul neoficial al politicienilor, dar nu conform declaraţiilor de avere, ci aprecierilor pe care le fac specialiştii. Politicienii deţin dovezi despre corupţia oligarhilor şi invers. Interesele oligarhilor sunt transpartinice şi ei nu discută doar cu politicieni, ci şi cu persoane din serviciile secrete, din justiţie, cu procurori, unii dintre ei membri importanţi ai „clubului oligarhilor". Un sistem extins, consolidat cu fiecare an care trece şi cu fiecare ciclu electoral. Un sistem care, pentru a-şi întări controlul, are nevoie de slăbiciunea instituţiilor statului.

În orice stat democratic, politica este intim legată de alte domenii. Sunt legături utile pentru ambele părţi, dar important este că ele respectă reglementările în vigoare şi nu afectează interesul public. Este normal ca toate domeniile economice să fie interesate să investească în politică: în mod ideal, pentru orice jucător de pe piaţa liberă este esenţial ca regulile să fie unanim acceptate, iar respectarea lor să fie asigurată de politicieni competenţi; şi orice jucător important este dispus să stimuleze politicul, în mod transparent, să îşi facă datoria corect şi legal. La noi însă, problema a apărut atunci când economicul a preferat să investească în politic în stil *underground:* să

câştige favorurile unuia sau altuia pentru ca acela să ia decizii în defavoarea concurentului.

Dinamica grupurilor de presiune

Grupurile de interese la care face referire, din ce în ce mai puţin, actualul preşedinte Traian Băsescu sunt de fapt grupuri de presiune. În viziunea mea, adevăratele grupuri de interese sunt organizări legitime, care pe baza transparenţei şi a legii pot acţiona în acelaşi sens, pentru a-şi asigura apropierea de obiective comune. Grupurile de presiune, în schimb, acţionează *underground* şi presează asupra anumitor vectori administrativi, prin şantaj sau instrumente financiare, în favoarea anumitor decizii nelegale.

Au existat multe momente politice importante explicabile prin prisma conflictelor dintre grupuri de presiune. Marea luptă Băsescu–Tăriceanu n-a apărut din cauza unor neînţelegeri interpersonale, ci din cauza dorinţei lui Băsescu de a oferi reprezentare la nivel administrativ grupului de afaceri preferat, în dauna celui care, „investind în Tăriceanu", dorea acum partea leului. Conflictul Băsescu–PC n-a avut drept cauză vreo greşeală administrativă a conservatorilor, interesaţi oricum să grebleze bani către firmele lui Dan Voiculescu, ci interesul PD de a avea portofoliul Ministerului Economiei şi Comerţului – de fapt, dorinţa liderilor PD de a controla un sistem pe baza căruia şi-au clădit averile. Cine nu acceptă această ipoteză va trebui să-şi amintească faptul că, în 1990, Radu Berceanu, fost ministru al Transporturilor, nu era un om bogat; el a devenit bogat după ce a controlat portofoliul Industriilor; Adriean Videanu, fostul primar al Capitalei, a devenit brusc prosper pe baza combinaţiilor cu Ministerul Economiei în perioada în care partidul său s-a aflat la guvernare şi a continuat să îşi

sporească averea prin intermediul mandatului de primar general, nefiind atacat politic datorită acţiunii sale transpartinice, iar exemplele ar putea continua.

Odată ajunse la putere, partidele româneşti nu sunt interesate să implice, în structurile proprii şi în cele ale statului pe care le controlează, oameni valoroşi, care să administreze foarte bine domeniile de care se ocupă, pentru a obţine capital de imagine convertibil în voturi; ei preferă să scurtcircuiteze tot acest sistem şi să aducă în faţă oameni care fură cât mai bine şi cât mai neştiut, pentru a ajunge la finalul guvernării cât mai bogaţi, cu fonduri disponibile pentru a cumpăra presă, opinie, lucruri utile în „campania pentru supravieţuire politică". Nici un partid românesc nu şi-a propus să guverneze opt, doisprezece sau şaisprezece ani. Scopul lor nu a fost vreodată acela de a face performanţă la guvernare, ci mai ales de a devaliza cât mai eficient bugetul fiecărui minister.

Investiţia în instituţiile de control – o condiţie esenţială

Un sistem nu poate funcţiona corect doar pe baza unor garanţii precum finanţarea sau alegerea corectă a priorităţilor – acestea sunt condiţii necesare, dar nu şi suficiente. E nevoie de o importantă investiţie în control. Acum, sistemul nu e controlat şi se comportă ca atare: se simte liber şi la adăpost de corecţii. E nevoie de controlul permanent al aplicării legii, la toate nivelurile.

Nici o zonă nu este controlată în România aşa cum se cuvine. Iar cel mai viciat segment este sistemul de siguranţă şi securitate naţională, în cadrul căruia mecanismul de control nici nu este instituit. Serviciile secrete nu sunt controlate de către nimeni: există două comisii de specialitate,

Comisia de control al SRI şi Comisia de control al SIE, dar acestea n-au verificat niciodată în mod real serviciile, deşi ele au legătură directă cu siguranţa ţării – nu vorbim doar de situaţiile de război, aceste servicii ar trebui să aibă în vedere siguranţa economică a ţării, marile crize economice, probleme legate de foamete, de inundaţii, de gripa aviară. Nu-i vorbă, că nici n-au cum, având în vedere că larga majoritate a membrilor respectivei comisii sunt parlamentarii-agenţi acoperiţi sau informatori ai respectivelor servicii. Prin urmare, dacă în această arie de competenţă, legată în mod direct de Consiliul Suprem de Apărare a Ţării şi care ar trebui să fie supravegheată de către Parlament, nu deranjează nimeni pe nimeni, atitudinea se transferă contagios mai departe. Toată lumea observă şi se comportă în consecinţă. Garda Financiară controlează doar de formă, corpurile de control ale ministerelor controlează doar de formă, UM 0962 (care ar trebui să verifice toţi poliţiştii din România) controlează doar de formă.

Situaţia din poliţie este în special gravă, fiindcă acest sistem ar trebui să dea cu precădere românului un sentiment de siguranţă, de mare încredere. Dar avem în continuare probleme de infracţionalitate, de droguri, pentru că avem poliţişti corupţi. Şi, aşa cum ni se demonstrează încă de la începutul secolului trecut, nicăieri nu există trafic de droguri fără poliţişti corupţi! Dar cine îi verifică pe poliţiştii corupţi? Cei de la UM 0962, care sunt la fel de corupţi ca şi ei?!

„Cazul Caiac” – ca unul dintre cele mai vizibile momente de manifestare a lumii interlope din România, cu lupte de stradă cu săbii şi pistoale, în totala sfidare a ideii de lege şi de autoritate publică – reprezintă un exemplu despre ceea ce înseamnă complicitatea dintre ofiţerii de rang înalt şi infractori. La înmormântarea lui Caiac, forţele de ordine prezente erau la discreţia prietenilor şi

cunoştinţelor celui mai sus-amintit, în timp ce jurnaliştii erau ameninţaţi de aceiaşi „oameni de bine”. Extrapolând ceea ce ziceam anterior referitor la droguri, putem spune în mod cert că fără poliţişti corupţi nu ar putea să existe în România astfel de grupări infracţionale. Aceste grupări nu s-ar fi dezvoltat niciodată aşa cum au făcut-o, şi nu ar fi avut puterea şi banii pe care le au dacă în schimbul unor avantaje nu ar fi fost protejate de cei chemaţi să aplice legea.

Singurul lucru care se face este să se dea impresia că există control. Serviciile secrete prezintă, din când în când, câte un raport de activitate. Poliţia desfăşoară operaţiuni spectaculoase, în care se încearcă să se dea exemple. Vama afişează postere despre lupta împotriva şpăgii. La imagine stăm excelent, fiindcă obsesia faţadei s-a preluat fidel din vârful ierarhiei politice până la vârfurile celorlalte piramide instituţionale. Prin urmare, deşi nu se face nimic, se dă impresia că totul se verifică. Se găseşte, din când în când, câte un exemplu bun de mediatizat, care se scoate în faţă pentru a arăta tuturor că „se lucrează”. Ce face poliţia astăzi ca să demonstreze că-şi face datoria? Îi pândeşte pe Cristi Chivu, pe Andrei Gheorghe, pe Cornel Dinu, pe Liviu Mihaiu sau pe alt personaj notoriu, verifică dacă au băut două-trei beri în plus, pentru ca după aceea să poată apărea, pe prima pagină în ziare: „Uite ce corectă e poliţia din România!” De ce? Fiindcă se simt vinovaţi şi vor să arate că-şi fac datoria în mod exemplar, în faţa camerelor de luat vederi, când de fapt ei nu şi-o fac aproape deloc.

Doar atunci când avem de-a face cu infracţiuni reale, periculoase şi grave putem vorbi de arestări, de sancţiuni drastice, de exemple date societăţii. Altfel, suntem simpli martori dezamăgiţi ai unor gesturi inutile de paradă, care ne confirmă faptul că instituţia căreia fiecare dintre noi îi finanţează

funcţionarea este mai preocupată de ordinele şefilor decât de protejarea noastră, a cetăţenilor. Şi ne regăsim, fatalitate…, în aceeaşi situaţie de un absurd arbitrar de pe vremea lui Ceauşescu: nu ştim, când suntem opriţi de poliţie, dacă nimerim peste un om corect sau peste unul care vrea să ne transforme în ţapi ispăşitori. Este incorect şi nedrept, iar statul se transformă, dintr-un garant al protejării noastre, într-un agresor al propriilor cetăţeni.

Fără un sistem de control eficient, rupt de politic şi de tentaţiile economice sponsorizate de oligarhi, statul nu are decât o singură direcţie – în jos. Dar, din păcate, slăbiciunea instituţională nu înseamnă numai că justiţia e pervertită, poliţia e leneşă şi că politica tinde să devină un show care acoperă sforile trase de marii jucători economici. Avem de-a face cu o consecinţă mult mai gravă, care va fi analizată în capitolul următor. Falimentul funcţionării statului implică şi serviciile pe care statul le datorează cetăţenilor săi. Şcoala, sănătatea, apărarea naţională, pensiile, siguranţa – toate acestea sunt supuse unei decăderi continue, în pofida faptului că românii plătesc taxe care ar trebui să le asigure prestaţii mulţumitoare din partea acestor instituţii.

V Instituţiile statului nu îşi mai îndeplinesc rolul social

Instituţiile statului nu-şi mai exercită funcţiile în folosul românilor. Iar acestea sunt obligaţiile pe care orice stat le are faţă de cei care îl susţin prin taxe şi impozite: servicii de sănătate, de educaţie, de apărare naţională, de protecţie socială, de asigurare a ordinii publice, de investiţii în infrastructură etc. Decăderea acestor servicii e cauzată de dezinteresul faţă de performanţă şi de acceptarea regulilor unor administratori ineficienţi şi corupţi. Soluţia de revitalizare a politicii sociale în România este investiţia în performanţă.

Trăim într-un stat de la care românii au mereu multe aşteptări. Nu sunt doar efecte ale comunismului, când exista doar statul şi acesta era responsabil pentru tot. E o atitudine absolut normală a unor oameni care plătesc taxe. Funcţia impozitelor este aceea de a plăti statul pentru furnizarea unor servicii. E un fel de asigurare: plătim şi pentru educaţie, şi pentru sănătate, şi pentru pensii, şi pentru apărare, şi pentru investiţii. Pentru foarte multe lucruri de care avem nevoie în anumite circumstanţe. Nu ne îmbolnăvim mereu, nu intrăm în războaie zilnic, nu mergem la şcoală toată viaţa. Dar atunci când avem nevoie de un astfel de serviciu, ştim că există statul pentru a-l îndeplini. Ce faci însă dacă, după ce ai plătit mereu, corect, dările către stat, acesta nu se mai ţine de cuvânt? Pentru că asta se cam întâmplă în România. Şi se întâmplă de foarte mult timp. După 1989, într-o perioadă în care nimeni nu era tras la răspundere pentru eşecurile statului, s-a promovat

foarte mult ideologia libertăţii şi a drepturilor cetăţeneşti. Concomitent, statul nu doar că nu a devenit mai eficient, ci dimpotrivă. O bună parte din funcţiile sale sociale s-au pierdut, prin lipsă de interes, de implicare, de control. Şi nu a existat nimeni care să preia aceste funcţii.

Principala cauză pentru involuţia statului român, la toate nivelurile (nu doar în zona socială, ci şi în cea politică şi instituţională), derivă din culpabilitatea resimţită de anumiţi oameni la începutul anilor nouăzeci, care au fost în sistem, care au servit sistemul totalitar. Această stare generală de vinovăţie a dus la două feluri de reacţii:

— Într-o proporţie foarte mică, a existat reacţia normală: „Da! Am greşit, nu am fost bun, nu tot ceea ce am făcut eu a fost OK!" Această reacţie de bun-simţ am întâlnit-o însă la foarte puţini.

— A existat şi reacţia adversă: „Ei, şi ce dacă am fost incompetent? O să le arăt eu, în continuare, că tot pe mine se vor baza ei şi tot eu sunt veriga principală!" Această atitudine venea dintr-o siguranţă de sine care a dominat întregul spaţiu fost comunist, fiindcă aparatul de stat era cel care controla, de fapt, întreaga societate. De aici a apărut un grad de nesimţire administrativă care a însemnat: „Nu dăm drumul la nou, nu angajăm pe nimeni din gaşca nouă, n-avem nevoie de cursuri de pregătire pentru că noi suntem foarte buni aşa, nu inovăm – tot metodele vechi sunt cele mai bune – şi le demonstrăm că tot noi vom impune regulile."

Această a doua reacţie i-a caracterizat pe cei pe care eu îi numesc tehnocraţii statului totalitar, care controlează şi astăzi, total neprofesionist, administraţia României.

Al doilea curent care a fost generat în 1989–1990 a fost un sentiment al complicităţii. O complicitate între diferitele instituţii, între cei care se ştiau – cei de la cenzură cu cei de la Securitate,

spre exemplu. Acum, unii sunt mari jurnalişti, iar alţii, mari ofiţeri de informaţii sau mari patroni, dar o complicitate a existat. Mult mai complicat a fost în domeniile în care existau resurse financiare mari, acolo unde se disputa puterea politică, iar complicitatea pe care am sugerat-o a ţesut o plasă, foarte fină, prin ochiurile căreia nu puteau să treacă decât iniţiaţii, în sensul totalitar al cuvântului. Restul erau refuzaţi de SISTEM. Asta a simţit-o fiecare student tânăr care a vrut să acţioneze, fiecare absolvent, fiecare om din afara reţelei care a vrut, într-un fel sau altul, să încerce să „zboare". Cei care au vrut să facă ceva, venind din afară, nu au reuşit decât cu eforturi enorme. Prin ochiurile acestei plase a complicităţilor n-au trecut decât cei aprobaţi de sistem şi validaţi de acesta. E motivul pentru care îi vedem astăzi pe foştii securişti sau pe foştii informatori ai Securităţii având mare succes în afaceri.

Astfel, pe baza acestor atitudini, cei care au contribuit major la definirea şi construirea noului stat au fost tot cei de dinainte. Cu aceleaşi reguli, cu aceiaşi oameni, cu aceleaşi privilegii. Mai mult, aveau chiar pretenţia de a fi emanaţi de Revoluţie, legitimi, recunoscuţi şi acceptaţi de oameni. În planul eficienţei administrative s-a ajuns chiar mai rău decât în perioada comunistă, când existau un anumit sentiment al datoriei şi o presiune care forţa anumite mecanisme ale statului să funcţioneze. Iar efectul cel mai nociv este acela al slăbirii dramatice a domeniilor în care nu exista presiune: educaţie, sănătate, protecţia pensionarilor, îngrijirea copiilor.

Paralizia administraţiei – epoca inundaţiilor

În perioada 2005–2008, România a fost răvăşită de mai multe valuri succesive de inundaţii, care s-

au soldat cu victime umane, au distrus mii de case şi au provocat pagube materiale uriaşe la nivelul infrastructurii şi în agricultură. În toate aceste momente, reacţia autorităţilor a fost fie întârziată, fie insuficientă, fie chiar a lipsit. Nu vorbesc aici numai despre acţiunile de după dezastre, ci şi, sau mai ales, despre modul mai mult decât precar în care administraţia centrală şi administraţiile locale au acţionat în vederea prevenirii calamităţilor naturale. Cauzele inundaţiilor de acum sunt istorice, şi ele se referă la modalitatea de intervenţie asupra bazinului hidrografic.

România are în mod evident un potenţial hidrografic remarcabil, fapt care ne deschide porţile pentru creşterea producţiei de energie hidro, ieftină şi ecologică. Din obedienţă faţă de anumite structuri parapolitice din plan european, pe de o parte, şi din încăpăţânarea unora de a nu modifica sistemul de comisionare în aprovizionarea sistemului energetic, pe de altă parte, amenajarea bazinului hidrografic nu a fost continuată. Guvernele de după 1989, dar şi administraţiile locale, au tratat acest potenţial cu nepăsare. Ceea ce s-a numit amenajare hidrografică a fost mai degrabă pretext pentru servirea clientelei politicienilor din administraţiile locale. Banii primiţi de la centru pentru lucrări au fost distribuiţi unor firme care nu le-au efectuat niciodată, consecinţa fiind dezastrele din aceşti ani. O afacere cinică a baronilor locali, un jaf nevăzut care a produs suferinţe incomensurabile. Mass-media au dat dovadă de obedienţă faţă de factorul politic şi nu i-au chestionat pe responsabili asupra cauzelor reale ale acestor dezastre naturale şi, ca de obicei, nimeni nu plăteşte.

Educaţia şi sănătatea – ignorate şi marginalizate

Când vorbim despre educaţie şi despre sănătate, ne confruntăm cu o abordare subiectivă, pentru că ne simţim total dependenţi atât de sistemul de învăţământ, cât şi de cel de sănătate. Ne dorim copii inteligenţi şi facem orice pentru ca ei să fie mai buni decât noi, suntem gata să închidem ochii la fel de fel de lucruri, doar pentru ca „al meu să fie mai deştept". Şi facem asta indiferent dacă suntem preşedinte, prim-ministru, parlamentar sau simplu cetăţean. De aceea intervin complicităţile, de aici apar cedările. În sistemul de sănătate, la fel. Sănătatea este foarte importantă pentru noi, şi fiind atât de importantă, întotdeauna ne gândim de două ori până să tăiem cu securea în sistem, pentru că atunci când „tai" în sistem poţi să-l „omori" pe doctorul care te-a operat anul trecut, şi a făcut-o foarte bine, şi ştii că mai ai nevoie şi anul viitor de el pentru că mai ai nevoie de încă o intervenţie chirurgicală. Dar cu asemenea subiectivităţi naţiunea nu se dezvoltă. Când recurgi la măsuri radicale, trebuie să acţionezi pe bază de principii şi nu pe bază de răzbunări personale; fără să conteze că poţi să afectezi pe cineva care ţi-a fost de folos ţie, părinţilor tăi sau altcuiva.

Noi pornim astăzi de la sisteme care, înainte de 1989, aveau o anumită funcţionalitate. De bine, de rău, oamenii primeau servicii de sănătate şi de educaţie. Mai mult, în educaţie, spre exemplu, se promova o anumită meritocraţie, care avea ca efect stimularea tinerilor să meargă la şcoală. Cine avea rezultate bune avea şanse mai mari de reuşită în viaţă decât ceilalţi. Chiar şi faptul că pe cei mai buni elevi şi studenţi îi recrutau partidul sau Securitatea arată că se dorea o anumită performanţă. Sistemul educaţional de dinainte, din perspectiva pregătirii, putea să pună fundamentul unor personalităţi, dacă nu academice, cel puţin bine pregătite şi tentate la o competiţie liberă.

Eu personal mă consider produsul sistemului de învăţământ de dinainte şi resimt bine acest lucru.

Cultura generală pe care am acumulat-o, spiritul de competiţie care mi-a fost inoculat, nu neapărat doar din familie, ci şi din sistemul din învăţământ, sunt motoarele care şi astăzi mă fac să rezist la vârf. Amintindu-mi de adolescenţă, mă compar foarte simplu cu liceenii actuali şi-mi dau seama că bagajul meu de cunoştinţe obţinut în urma unui sistem comunist de educaţie la nivelul liceului, *mutatis mutandis*, este unul mult mai consistent decât cel pe care-l au ei astăzi. Nu sunt un apologet al perioadei comuniste. Lucid însă trebuie să recunoaştem că, în acea perioadă, sistemul avea şi un lucru bun pentru naţiune: căuta performanţa, astfel încât să acapareze în interiorul său cele mai bune „produse ale naţiunii". De asemenea, din cauza ideologiei, se forţa foarte mult şi la nivelul disciplinei, fapt ignorat aproape în totalitate astăzi, un lucru foarte grav pe care o să-l resimţim acut în următorii ani.

Produsul şcolii de azi – un român egoist, neinteresat şi slab pregătit

Astăzi, sistemul din educaţie fiind extrem de permisiv, nemaiexistând competiţii, curente, pe diferite plafoane (de la olimpiade sau sport, până la îndemânare sau cultură generală), elevii nu se mai mobilizează. Liceenii, astăzi, sunt mari cunoscători de hip-hop sau de rap (la oraş) sau de manele (la ţară). Există, în situaţii excepţionale, unii elevi de care au grijă specială părinţii şi care se mai specializează în câte un domeniu. Mai avem rezultate la anumite olimpiade, dar nu mai avem performanţă de masă. Efectul e evident: *oamenii mai puţin educaţi sunt mult mai puţin preocupaţi de soarta cetăţii*. Iar drepturile şi libertăţile câştigate de o generaţie care le înţelegea rostul ajung astăzi în mâinile unor generaţii care nu mai sunt preocupate de nimic în afara

propriului succes. Îi ţin minte pe colegii mei din şcoală, care erau interesaţi de mersul lucrurilor, chiar dacă trăiau într-o perioadă totalitară: vorbeam despre ce se întâmplă cu viaţa noastră, despre problemele ţării, despre munca părinţilor, despre sistem şi despre modalităţile prin care să evadăm. Eram rebeli, ca adolescenţi, şi încercam să testăm realitatea din jurul nostru. Citeam pe furiş pasaje scoase de cenzură din romanele lui Marin Preda, dactilografiate pe foi îngălbenite de atâta purtat, şi le interpretam mereu în diverse chei. Aveam suficientă cultură generală pentru a înţelege mai mult şi de a cere mai mult de la cei din jurul nostru.

Aici va trebui să se schimbe ceva şi la generaţia actuală, fiindcă nivelul culturii sale generale este deplorabil din cauza modului în care sunt pregătiţi în şcoală. Vorbim de generaţii care au la dispoziţie resurse inimaginabile pentru alte perioade: internet, presă, televizor, exprimare liberă. Eu am doi copii în sistemul de educaţie şi sunt şocat să văd cât de slab sunt pregătiţi de către sistem. Faptul că mama lor stă acasă cu ei în fiecare după-amiază şi face lecţii complementare compensează slăbiciunea sistemului. Şi în situaţia mea sunt majoritatea părinţilor, indiferent dacă au sau nu bani, indiferent dacă îi interesează sau nu soarta copiilor lor.

Prin apropierea de Occident, sistemul de educaţie românesc nu doar că nu s-a perfecţionat, dar a preluat şi ce e mai rău de la ei: adică superficialitatea. Şcolile lor din ciclul primar şi gimnazial îi pregătesc pe copii să fie cetăţeni ai lumii, care ştiu ce să facă atunci când ajung pe un aeroport într-un oraş şi cum să găsească hotelul cel mai ieftin sau muzeul cel mai bun din acel oraş. Or, noi ne dorim mult mai mult.

În acest punct, aş dori să pun o anatemă pe o categorie extrem de orgolioasă din România, şi anume coordonatorii mass-media, în calitatea lor

de patroni, directori, redactor-şefi. Să pornim de la realitatea că într-o proporţie covârşitoare, după terminarea studiilor, românii se instruiesc prin intermediul televiziunilor, radiourilor şi ziarelor, mai nou şi al internetului. În mod efectiv, sistemul de educaţie la maturitate putem spune că este reprezentat prin ansamblul instituţiilor mass-media cu priză la public, pentru că, în mod evident, foarte puţină lume în România mai consumă cărţi serioase, pentru autoeducare. Goana doar după senzaţional, după showbiz, după subiecte sociale, a generat în România o telenovelizare, respectiv o tabloidizare a subiectelor alese de către coordonatorii din mass-media, care, în afara audienţelor ridicate, mai au un rezultat sigur: imbecalizarea[2] populaţiei!

Scuza penibilă, bazată pe ratingurile mari şi banii pe măsură care se obţin doar în acest fel, este rezultatul unor raţionamente precare realizate de către respectivii coordonatori, posesori de inteligenţă mediocră, dar speculativi şi neinteresaţi de vreo perspectivă.

Acest „minister al învăţământului pentru adulţi”, care este sistemul mass-media azi, generează de fapt comportamente aberante ale părinţilor, care ajung foarte uşor să nu mai discearnă între o educaţie corectă, solidă, pentru un viitor mai consistent, şi simulacrul care li se oferă astăzi copiilor lor, din banii de taxe pe care tot ei îi plătesc!

Ca o consecinţă tot a educaţiei primite prin televizor în ultimii douăzeci de ani putem spune cu certitudine că, *în prezent, lipsesc simţul datoriei şi spiritul comunitar.* Acestea se formează prin educaţie, indiferent dacă e vorba despre un sistem totalitar sau despre unul democratic. Înainte de 1989, exista o datorie impusă de sistem care, chiar dacă te enerva, îţi intra în sânge. Aveai datoria să fii de folos. La început râdeai, spunând că mergi la muncă patriotică. Dar o făceai şi, la finalul zilei,

aveai sentimentul clar că ai făcut o muncă utilă. Chiar dacă era obligatorie. Râdeam, înjuram, dădeam vina pe sistemul comunist şi pe Nicolae Ceauşescu, dar simţeam că munca noastră avea o utilitate. În acest fel, erai legat de cei din jurul tău, de comunitatea în care trăiai. Iar presiunea se perpetua şi în liceu, şi în facultate. Şi, încet-încet, se impunea o trăsătură de caracter care rămâne pe viaţă: aceea de a te simţi dator să faci ceva util pentru societate.

Spiritul comunitar în România se poate recrea şi într-o manieră inteligentă. Nu e nevoie de un sistem totalitar şi de obligativitate. Comunismul nu ştia mai mult şi aplica prost. Dar democraţia are soluţii! Putem reface solidaritatea românilor, prin proceduri inteligente. E un obiectiv realizabil, în ciuda tuturor prejudecăţilor că românii sunt egoişti, că nu vor să se ajute unii pe ceilalţi, că nu sunt preocupaţi de cei din jurul lor. Majoritatea românilor au conştiinţa celor din jurul lor, dar sunt prea dezamăgiţi sau prea obosiţi pentru a putea trece la acţiune şi, în mod bizar, manipulaţi zilnic prin televiziune pentru a se comporta anormal. Mai mult, văzând că statul îi abandonează, ei nu înţeleg de ce ar trebui ca ei să continue să îşi facă datoria, în timp ce soluţia cea mai simplă este trişarea.

Unul dintre marile mele obiective, pe care l-am susţinut şi când am început colaborarea cu Traian Băsescu (conform protocolului încheiat între Iniţiativa 2003 şi Partidul Democrat[3]), este tocmai redobândirea sentimentului de solidaritate naţională. În acel moment, îmi dădea impresia unui partener potrivit pentru acest gen de proiect. N-a fost să fie, iar eu militez în continuare pentru crearea bazelor pentru refacerea unităţii, pentru impunerea sentimentului că facem parte din aceeaşi familie, care are aceleaşi obiective, care merge în aceeaşi direcţie şi care se bazează pe colaborare şi pe conlucrare. Eu cred că identitatea colectivă constituie coloana vertebrală a unei

naţiuni. Astăzi, nu mai avem motive să ne afişăm mândria de a fi români. Unii au uitat de acest sentiment, alţii n-au avut de ce şi de unde să-l deprindă. Vom intra în Europa. Dar trebuie să avem grijă ca identitatea noastră europeană să nu o excludă pe cea naţională.

Refacerea coeziunii noastre sociale nu este un moft. E una din resursele care ne pot ajuta să rezistăm în istorie. România nu are suprafaţa şi resursele Rusiei, populaţia Chinei, puterea economică şi militară a SUA. De aceea, noi ca naţiune trebuie să identificăm resursele proprii de dezvoltare şi să le adaptăm provocărilor timpului. Eu susţin că România trebuie să renască prin munca inteligentă a cetăţenilor ei şi, mai ales, prin cooperarea dintre aceştia. Astfel, vom putea reuşi să combatem sărăcia la nivelul întregii societăţi. Vom reuşi să ajutăm în cadrul unui sistem decent şi respectabil persoanele de vârsta a treia. Vom reuşi să refacem încrederea oamenilor în ei înşişi şi în cei din jurul lor.

Altfel, vom continua să trăim în acest peisaj dezolant, în care cetăţenii României au devenit străini în propria ţară şi străini între ei. Proprietatea le-a fost furată prin diverse mijloace, iar lipsa de performanţă a economiei şi deficienţele redistribuirii venitului naţional au lărgit prăpastia dintre segmentul îngust al oamenilor bogaţi şi marea majoritate a cetăţenilor, sărăciţi de prelungirea tranziţiei. Decalajul dintre cei bogaţi şi cei săraci s-a răsfrânt şi la nivelul serviciilor: medicale şi cele din educaţie. Ambele au devenit mult prea scumpe pentru categorii importante de români, iar calitatea lor a început să scadă, după cum am arătat. La nivelul culturii, societatea românească trece printr-o profundă criză legată de redefinirea şi asumarea valorilor noi. Cultura şi viaţa publică sunt fie produse de lux, care se adresează unui segment îngust de consumatori, fie surogate care anesteziază şi îndobitocesc. Este, în

primul rând, o criză de identitate. Românii au uitat, şi au fost ajutaţi să uite, cine sunt, ce valori au şi cum trebuie să se raporteze la ele.

În mod evident, la nivelul primului deceniu din mileniul III, singurul element concret care pune probleme desăvârşirii procesului de globalizare este criza de identitate resimţită în mai multe naţiuni de tradiţie, tocmai ca urmare a aplicării accelerate a mecanismelor globalizării. În statele unde această criză se manifestă, societatea civilă, cu adevărat consistentă, o „tratează" prin proiecte şi iniţiative menite să menţină identitatea de grup a cetăţenilor. Se inventează şi se aplică concepte gen „glocal", prin care se încearcă adaptarea strategiilor nivelatoare, la specificul local, aşa cum a fost el menţinut de către oamenii zonei, convinşi că doar acel specific le poate da echilibru şi solidaritate. România nu are, şi nu numai din acest punct de vedere, o societatea civilă cu proiecte. Nimeni nu este la acest moment capabil să lupte pentru recâştigarea identităţii naţionale. Identitatea naţională, prin lipsa ei, ne va influenţa puterea de negociere în procesul de integrare şi în cadrul celui de globalizare. Cel mai grav lucru al acestei stări de fapt este că românii nu se mai simt solidari decât în situaţii minore (de tipul victoriilor sporadice ale vreunei echipe de fotbal) şi prea puţin în situaţii normale, cele care dau, de fapt, consistenţă şi soliditate unei naţiuni.

O cauză a eşecului: presiunile administraţiei în educaţie şi în sănătate

Revenind la educaţie, semnalez un lucru nociv: partidele politice româneşti acceptă temele pe care le propune administraţia din educaţie. Or, această administraţie, în special la nivelurile cele mai

înalte, are motive importante să se conserve în funcţii. S-au făcut mari afaceri cu banii pentru educaţie, la fel cum s-a întâmplat cu fondurile din sănătate. Marile afaceri au fost legate de toate investiţiile făcute. De la dotările şi zugrăvirea şcolilor, unde s-au dat comisioane şi s-au angajat lucrători slabi şi s-au cumpărat materiale proaste, până la marile proiecte, de tipul sălilor de sport. Această iniţiativă a guvernării Năstase a fost prost realizată şi, în multe locuri, nu era necesară. Ştim ce avem: există săli de sport în care nu merge nimeni şi există aglomeraţii de elevi în diferite zone care n-au acces la o sală de sport. Eu ştiu zeci de săli de sport în toată ţara care nu sunt folosite deloc şi care, atunci când plouă, se umplu cu apă, deşi s-au dat sute de mii de euro pe fiecare din ele. S-au plătit bani foarte mulţi în zone nepotrivite, pentru că acolo se putea realiza combinaţia „deviz umflat ” comision mare pentru responsabilul politic„. O altă afacere mare pentru administratorii învăţământului au fost dotările de la nivel central, hotărâte de la nivelul ministerului – marile licitaţii legate de tehnică de calcul, spre exemplu, sute de milioane date la câte o comandă. Acest gen de ”investiţie“ în sistemul educaţional a dereglat mereu mersul lucrurilor, i-a îmbogăţit pe ministru şi pe directori, iar copiilor noştri le-a răpit şansa unui parcurs decent în şcoală.

De ce nimeni nu vrea să discute despre performanţă? Pentru că învăţământul românesc este administrat de mediocrităţi. N-a existat nici un ministru al Educaţiei novator. Ca să vorbim doar despre cei din ultima vreme, spre exemplu, Hărdău a fost o glumă de ministru: un fost administrator de cămin studenţesc comunist, primitiv şi discreţionar, care făcea gălăgie doar când era vorba să îşi menţină scaunul. Andrei Marga era o glumă mai proastă chiar decât Hărdău, tocmai pentru că, sub imaginea unui performer la nivel academic, s-a ascuns un tip aventurist. Proiectul pe

care l-a iniţiat Marga, fără a încerca în mod elementar să coaguleze în jurul lui partea responsabilă din societate, a generat cea mai mare reacţie de conservatorism din întregul sistem. Oricât de bune au fost intenţiile lui Marga, modul în care a încercat să îşi impună proiectele a generat rezistenţă şi întărirea relaţiilor de putere din sistemul viciat al învăţământului românesc. Ecaterina Andronescu – pe cât de conştiincioasă a fost în aplicarea unor criterii externe, pe atât de lipsită de viziune a fost în acţiunile sale. Despre Alexandru Athanasiu nu mai vorbim, fiindcă n-a folosit ministerul decât ca pe o posibilitate de a oferi favoruri şi de a genera posibilităţi de comisioane. În mod clar însă, topul nonvalorilor din şirul celor care au coordonat Educaţia îl plasează pe primul loc pe Cristian Adomniţei, un biet politruc ajuns subiect de bancuri pentru elevii de gimnaziu, paraşutat ministru datorită presiunii exercitate asupra lui Tăriceanu de grupuri puternice din PNL, cu rădăcini în Moldova. Aceleaşi grupări au impus şi miniştri precum Tudor Chiuariu, la Justiţie, micul exemplu de ministru al Justiţiei posesor de dosar penal în timpul mandatului (!!!), sau Cristian David, la Interne, despre care aflăm de la un general subordonat că trăia într-un mediu format din proxeneţi şi consumatori de droguri! De altfel, momentul în care Adomniţei se certa fără să aibă dreptate cu copii de unsprezece–doisprezece ani în faţa camerelor de luat vederi pe numărul de stele de pe steagul UE este pilduitor pentru modul în care România a fost condusă în perioada 2004–2008.

În sistemul de sănătate s-a dezvoltat o realitate paralelă, care s-a transformat într-o imensă capcană pentru politicieni. Aici există două aspecte importante. Pe de o parte, sunt sumele imense de bani câştigaţi de către marile companii multinaţionale de medicamente sau de aparatură

medicală, care s-au obişnuit ca în România să deverseze produse proaste şi la suprapreţ, mărit de câteva ori de fiecare dată. Şi aici este o zonă de profit extraordinară: toţi cei care au căpuşat sistemul de sănătate sunt acum multimilionari în euro. Pe de altă parte, există reţeaua medicilor „securişti" şi neperformanţi, beneficiarii comisioanelor oferite de companiile multinaţionale, în schimbul „trădării". Este plin sistemul de sănătate din România de oameni care şi-au făcut o carte de vizită profesând prost, nemergând în competiţii deschise niciodată, ci avansând mereu pe bază de dosar – valabil şi înainte, dar şi după 1989 –, pentru că recunoaşterea într-un anume domeniu ţi-o dă acea comunitate restrânsă de lideri ai domeniului. Acea comunitate este formată din foştii lideri din medicină, comunişti, securişti sau cum or fi fost ei, care îşi dau dispense unii altora şi se gratulează reciproc. Sunt oameni care nu pot să facă performanţă şi care vor să mănânce de viu orice ministru care ar dori să schimbe ceva. Deci, sistemul de sănătate din România se învârte, de fapt, între aceste două constante: banii foarte mulţi şi reţeaua administrativă care reuşeşte să mituiască mereu, reuşeşte să impună standarde. Aceştia sunt cei care se opun, în general, oricăror schimbări care le afectează puterea.

Dacă ar fi să vorbesc despre „o performanţă notabilă" a sistemului de sănătate, nu aş putea decât să menţionez, ironic şi trist, că a reuşit să îl propulseze la vârf pe un personaj de mucava ca Sorin Oprescu, noul primar al Capitalei. Folosind capitalul simbolic, de multe ori nemeritat, de care beneficiază medicii din România, Oprescu a reuşit să lanseze povestea chirurgului care vine cu „bisturiul" să opereze „cangrena" din Primăria Bucureştiului. Dezastrul resimţit în urma administraţiei exercitate de către echipa infracţională ce s-a „cimentat" în jurul lui Oprescu

va fi în acelaşi timp o măsură a incompetenţei din lumea medicală, care a promovat şi a tolerat atât timp nonvalorile.

Discuţia despre finanţare – o mare greşeală

Şi ajungem acum la marea eroare a acestor ani – aceea a creşterii finanţării din sistemul de educaţie şi din sistemul de sănătate. Câtă vreme nu se discută, paralel, şi despre performanţă, creşterea finanţării este o capcană. Iar performanţa se obţine doar schimbând ceva în relaţiile de putere din interiorul sistemului. Câtă vreme există reţeaua administrativă care îşi menţine poziţii de dominare, creşterea salariilor, în sine, nu este o soluţie.

Să vă prezint o imagine: oamenii din sistemul sanitar o duc bine; din motive de şpagă, fructificând poziţia lor socială recunoscută… Într-un fel sau altul, se descurcă. Intrările pe care ei le fac unor pacienţi în anumite zone, analizele pe care le fac pe gratis în sistemul de stat se convertesc în produse pentru coşniţa lor: în produse alimentare, în relaţii, în concedii gratis. Acolo funcţionează barterul. Noi, când analizăm angajaţii din sistemul de sănătate, nu trebuie să analizăm salariul de cinci milioane. Barterul lor valorează de câteva ori pe-atât, ceea ce le asigură un standard foarte bun. Dar, în acelaşi timp, militează atât de zgomotos pentru salarii ca să nu se pună problema performanţei. Şi totuşi, performanţa trebuie pusă pe primul plan. Ce ai făcut? Unde te-ai remarcat, la ce clinică din lume? Unde ai fost invitat să operezi, în plan internaţional? Cine a venit la tine, cine te-a apreciat, ce articole de specialitate ai scris, ce contribuţii noi ai adus? Pentru că medicina este un loc unde în fiecare zi poţi să inovezi. În medicină

nu e vorba de formule, ca în fizică – să fii nevoit să lucrezi treizeci de ani până desăvârşeşti, ca Stephen Hawking, teoria găurilor negre. În medicină, fiind vorba de organism şi un anumit tipic al unor categorii, în fiecare zi poţi să faci câte ceva. Dacă eşti interesat.

La fel, şi în educaţie, în special la nivelurile superioare. Profesorii universitari, în Occident, scriu foarte mult. Citesc foarte mult. Publică teorii noi, creează controverse, se implică în proiecte de cercetare. La noi, când s-a pus problema condiţionării gradelor universitare de numărul de articole publicate, s-a produs un blocaj. Profesorii de la liceu sau de la gimnaziu ar trebui să se implice foarte mult în aplicarea unor noi metode de educaţie, să caute formule noi, să fie deschişi, să încerce să inoveze, la rândul lor. Să creeze, astfel, performanţă. Dar, dacă te duci la slujbă ca la strung, „să tragi la şaibă", şi crezi că îndeplinindu-ţi simplu norma e totul perfect, sigur că n-o să poţi să faci niciodată nimic. *Iar la noi nimeni nu le cere performanţă*.

Soluţia mea: stimularea performanţei

M-am întrebat mult timp ce poate să facă un partid aflat la început sau un politician tânăr pentru refacerea sistemului de educaţie, spre exemplu. Răspunsul s-a construit în timp. Trebuie să raportăm totul la performanţă. Să stabilim obiective: vrem să creştem nivelul mediu de cultură generală la toată lumea; sau să triplăm numărul de olimpici care se pot afirma pe plan internaţional; ori să creştem numărul de absolvenţi de profil uman; sau dublarea domeniilor în care am luat premii; sau rezultate ştiinţifice de anvergură în domeniul „x" etc. Nu poţi să faci totul într-un domeniu, dar, dacă îţi alegi cu atenţie anumite

obiective şi le urmăreşti consecvent, de la o guvernare la alta, poţi să creezi performanţă în acele domenii.

Din păcate, nu au existat obiective ale partidelor politice de până acum în legătură cu educaţia. Au fost promisiuni generale, dar nu au existat proiecte punctuale concrete. Iar aceste planuri generale s-au înnămolit în administraţia din sistemul de educaţie, care spune tot timpul: „Salariile noastre sunt mici şi ale profesorilor sunt şi mai mici. Hai să le rezolvăm pe ale noastre prima dată, de-aici din sistem, şi după aia să le rezolvăm şi pe ale profesorilor, pentru că-i foarte important."

Circul cu mărirea salariilor profesorilor cu 50%, care a fost calul principal de bătaie publică, hotărâtor pentru victoria finală a PDL-ului cu trei mandate în plus, este sugestiv pentru amatorismul gândirii administrative în România. O decizie din care câştigă mai ales dinozaurii sistemului din învăţământ, discutată într-o perioadă de recesiune economică ce va lovi grav statul român. Unde e cuvântul performanţă aici, de care ar trebui să se ţină cont?

Nimeni nu s-a gândit cât de bun este nivelul actual al acelor profesori care predau. Şi ce avem de făcut noi, prin ce filtre să îi trecem şi cum să-i analizăm ca să fim convinşi că ei fac ce trebuie pentru copiii noştri? Acum, la noi, se vorbeşte despre diverse obiective, precum dezvoltarea abilităţilor de comunicare, de dezvoltare umană şi mai puţin despre acumularea de informaţii. Este greşit, după părerea mea, fiindcă se formează nişte cetăţeni cu caracteristici de oiţe. România nu are însă nevoie de un sistem de educaţie care să pregătească oiţe. România are nevoie de un sistem care să pregătească performeri, care pot duce la progresul naţional. Ţara n-o duci în faţă fiind oiţă, ci fiind rebel în interiorul unui sistem înnămolit. Susţinându-ţi părerea, fiind profesionist, făcând

lucrurile cât mai bine. Sistemul nostru de educaţie trebuie să se transforme şi să cultive performanţa.

Subliniez din nou, discuţia despre salariile profesorilor, oricât de importantă ar fi, este marginală, e insuficientă fără o discuţie despre performanţă. Pe părinţi a început să îi intereseze salariile profesorilor atunci când li s-a spus că, prin salarii mai mari, se asigură educaţie mai performantă. Dar acest raţionament este greşit. Fiindcă, înainte de a le da salarii mai mari profesorilor, mă interesează foarte mult performanţa lor actuală. Mă interesează capacitatea lor de a educa viitorii maturi la un nivel care să fie mulţumitor şi eu să pot să spun, ca om politic: „Da. Sunt mulţumit. Dacă aşa va arăta naţiunea peste zece ani, înseamnă că eu mi-am făcut job-ul.” S-ar putea să descoperim că, dacă evaluăm cât de performanţi sunt profesorii, majoritatea dintre ei nu ar avea ce să caute într-un sistem de educaţie. Şi că, dacă încercăm să discutăm doar despre drepturile profesorilor, reuşim doar să întărim poziţiile administratorilor sistemului, pe care ar trebui să îi schimbăm.

Fără o investiţie serioasă în performanţă, e foarte greu, ca absolvent de facultate, să accepţi să intri în sistem. Un indicator spectaculos, care ar trebui să îi înfioreze pe cei din Ministerul Educaţiei, este acela al numărului de premianţi din facultăţi care acceptă să devină profesori după absolvire. Este vorba despre un număr foarte mic. Eu personal sunt un exemplu – am fost şef de promoţie la facultatea de fizică, dar din cauză că sistemul nu doar că nu m-a stimulat, ci m-a şi respins, am ales o primă slujbă foarte departe de specializarea mea. Vă mărturisesc că primul meu job a fost acela de merchandiser la Wrigley Spearmint. Plecam în fiecare dimineaţă cu maşina veche a tatei şi împodobeam vitrinele din Cluj. M-am oprit, pentru că mama aproape că se îmbolnăvise – băiatul ei, care fusese premiantul

generaţiei, ajunsese să facă vitrine prin Cluj… Degeaba îi explicam eu că asta-i viaţa şi că trebuie s-o luăm de jos. Ea, fiind învăţătoare, ar fi vrut să mă fac profesor. Am renunţat la acea slujbă pentru că sănătatea mamei era mai importantă, cu toate că m-a ajutat mult acea muncă. Aşa am cunoscut Clujul şi aşa am învăţat să mă descurc pe cont propriu, la început de drum. Iar prin această experienţă trec foarte mulţi dintre cei care termină, cu note mari, o facultate. Dacă vrem performanţă în educaţie, va trebui să ne uităm mai atent inclusiv la acest aspect.

Alternativa privatizării

Se pot face multe schimbări în educaţie. Privatizarea, spre exemplu, poate fi o soluţie, fiindcă scoate zona de control în spaţiul privat. Dacă se începe privatizarea, ea trebuie să meargă până la sistemul universitar, inclusiv. Eu cred că o universitate privată prestigioasă, construită pe scheletul unei universităţi de stat prestigioase, este soluţia în România. Şi pe asta chiar trebuie să insistăm. Eu cred că un om care vrea să facă o afacere în educaţie, chiar dacă nu poate să scoată un profit mare în prima fază, va putea să obţină un profit mare în final. Un om care îşi investeşte banii acolo este foarte atent la calitatea profesorilor şi la rezultatele elevilor, pentru că toate, la rândul lor, îi aduc însă profit, îi aduc mai mulţi clienţi, îi aduc taxe mai mari, îi aduc sponsorizări de prestigiu. El se mişcă mai repede decât un funcţionar al statului în sensul unor parteneriate cu marile companii multinaţionale sau cu marile firme private româneşti, care să poată să le asigure ulterior tuturor elevilor un loc de muncă sau un loc de pregătire.

Privatizarea este o soluţie şi pentru sistemul de sănătate. Marile spitale din România nu ajung la

performanţă decât dacă se privatizează. Dar aici există anumite condiţii. Caietele de sarcini să fie făcute corect, să urmărească performanţa, nu privatizarea unor instituţii din medicină sau din învăţământ în favoarea clientelei politice. Dacă dăm drumul la privatizare şi spitalele şi şcolile ajung în mâna clientelei politice, nu facem nimic. Pentru că rezultatul e la fel cu celelalte privatizări: noul proprietar dărâmă şcoala şi face un hotel în locul ei. Sau dărâmă universitatea şi face un complex de case sau de vile, ca să câştige mai mulţi bani. Nici în sistemul de sănătate, dacă se merge pe ideea în care privatizăm un mare spital pentru a fi subînchiriat după aceea unor medici de diferite specializări, fără o strategie, nu-i o soluţie. Eu cred în privatizări adevărate, privatizări publice, privatizări în care să conteze mai mult credibilitatea, planul de business pe termen lung şi evoluţia. În care să nu conteze cel mai mult banul care se dă atunci.

Nu banul este important aici! Este importantă performanţa ulterioară. E important să putem aduce în joc oameni interesaţi, care să creeze entităţi compatibile, la un moment dat, cu marile spitale sau marile universităţi din Occident. Scopul principal al unei implicări reale în problemele sociale este acela de a reface serviciile pe care statul le poate oferi, astfel încât calitatea vieţii să crească în România.

[2] Cuvânt inventat de autor în 2005, pentru a descrie fenomenul Becali şi efectele de imbecilizare pe care le generează subiectul, la o sumară analiză sociologică

[3] Protocolul încheiat în 2003 între Iniţiativa 2003 şi Partidul Democrat poate fi consultat în Anexa II.

VI Societatea îşi pierde reperele valorice

Sistemul de valori este pervertit. România îşi abandonează reperele şi perpetuează modele greşite de succes. Goana după bani generează comportamente mutante, lipsa de încredere în cei din jur distruge comunităţile, iar Biserica asistă pasivă la dispariţia valorilor autentice. Stimularea modelelor sănătoase, bazate pe performanţă, reguli, respect şi onoare, poate duce la refacerea moralităţii publice.

Fără un stat care să îşi exercite chiar şi cele mai elementare funcţii, pierderea reperelor devine o chestiune de timp. În consecinţă, fenomenul dramatic pe care l-a cunoscut România în ultimii ani a fost pierderea valorilor. Trăim într-o societate în care scopurile majore nu mai sunt aceleaşi ca în trecut. Obişnuinţele şi modelele culturale pe baza cărora ne-am format şi am crescut în viaţă se schimbă. Iar ceea ce se pune în loc este, de multe ori, mai grav şi mai dăunător decât modelele pervertite ale perioadei comuniste. Astăzi, oamenii aspiră la succesul rapid, cu orice preţ, în care pe primul loc este acumularea rapidă de avuţie personală. Goana după bani, alienarea, stresul, disperarea de a nu fi umilit şi păcălit, lipsa de încredere în cei din jur, sentimentul că faci parte dintr-o junglă fără reguli – toate acestea devin jaloane ale societăţii noastre actuale. Şi, ceea ce este cu adevărat grav, aceste repere impun modele de succes şi formează generaţiile următoare.

Cred că unul dintre motivele pentru care societatea românească se confruntă cu aceste

mutaţii este aplicarea procesului de globalizare asupra unei „populaţii”, nu asupra unor cetăţeni. Într-un editorial publicat în *Ziarul Financiar* în august 2008, profesorul Daniel Barbu remarca modul simplist în care partidele politice se raportează la români: ca la o populaţie cu nevoi exclusiv materiale, fără aspiraţii mai profunde, nu ca la cetăţeni cu drepturi şi obligaţii, în mod evident o raportare globalistă, la modă chiar printre cei din cercurile înalte ale puterii româneşti care-şi comentează cu cinism isprăvile. Nu am de gând să intru în detalii aici sau să le ofer „inculpaţilor” un îndreptar ad hoc, însă ce vreau să spun este faptul că în statele dezvoltate procesul de globalizare a fost şi este aplicat asupra unor oameni care îşi înţeleg obligaţiile şi îşi apără drepturile. Cu alte cuvinte, asupra unor cetăţeni. În România, prin accidentele provocate post-1989 de o clasă politică complexată de minciuna „revoluţiei”, întreţinută după Ceauşescu, nouă ne-au fost ocultate decisiv sentimentele de dreptate, egalitate, solidaritate, care ne-ar fi putut marca drept o „naţiune de cetăţeni”, şi nu o populaţie cu nevoi satisfăcute simplist, presupus pregătită pentru procesul de globalizare, prezentată „la export” drept o marfă extrem de vandabilă, tocmai pentru lipsa de identitate naţională pe care o arătăm. Cinic, dar eficient.

Unul dintre principalii responsabili pentru această degradare colectivă este, aşa cum am explicat, vectorul mediatic din România care, servindu-şi atât stăpânii politici generatori de protecţie, cât şi finanţatorii multinaţionali, a contribuit decisiv la telenovelizarea şi tabloidizarea realităţii reflectate prin televiziuni, radiouri, ziare, după cum am arătat în capitolul precedent. Patronii din media au fost primii care au înţeles după 1989 că mediul politic, dominat de figuri cu defecte majore la nivel moral, nu poate să câştige voturi decât din partea unor indivizi

telenovelizaţi, care pot reacţiona la mesaje simple, de multe ori dublate de mită electorală. În acelaşi timp, prin această abordare în prezentarea realităţii s-a reuşit şi decuplarea de la implicarea civică a acelor români capabili care, scârbiţi uneori chiar de conaţionalii lor majoritari la decizie, preferă neimplicarea şi ignorarea oricăror proiecte de grup.

Astfel, din punctul de vedere al comportamentului electoral am ajuns în situaţia în care românii se împart între o minoritate activă, captivă a mesajului politic şi mediatic, şi o majoritate pasivă, apatizată, care nu doreşte să renunţe la statutul de cetăţean, dar care este dezamăgită de politic şi incapabilă să îşi mai ofere încrederea cuiva.

Goana după bani generează comportamente mutante

Prima mare deformare valorică pe care o cunoaştem este proiectarea unor modele de succes nepotrivite. Să analizăm, spre exemplu, şi o categorie foarte importantă de oameni care a suferit în România din cauza sărăciei: femeile. Acestea, din cauza unui sistem închis, misogin, abrutizant, au din ce în ce mai puţine şanse reale de a se afirma în diverse meserii. În consecinţă, ajung să îşi dea seama că una dintre puţinele lor şanse este să profite de atuurile lor naturale. Asistăm, în jurul nostru, la o „modă" pe care noi n-am discutat-o niciodată public, dar care trebuie asumată deschis: există femei măritate, eventual mai drăguţe, care completează veniturile familiei prin sex pe care îl oferă pentru bani sau pentru favoruri. Există bărbaţi nenorociţi care ştiu lucrurile astea, le simt, şi nu pot să se opună, pentru că de veniturile suplimentare depinde posibilitatea de a-şi hrăni copiii în continuare. Sunt

multe astfel de poveşti triste pe care le-am aflat în 2006, atunci când am experimentat pentru câteva săptămâni rolul de taximetrist, şi care m-au adus cu picioarele pe pământ. Deseori, realitatea este mai crudă decât putem să ne-o imaginăm. Nu cred că trebuie să spun cuiva că astfel de oameni sunt distruşi. Sunt căsnicii distruse, care nu au nici o şansă de a produce, pe fond, noi generaţii cu valori normale.

O altă categorie e formată din fetele tinere, care în mod normal puteau să aibă alte aspiraţii decât să fie iubite de Irinei. Vedem în jurul nostru fete tinere care caută toate drumul uşor, pentru că văd mizeria de la ele din familie şi sunt extrem de înspăimântate să n-ajungă în aceeaşi postură. Ele nu se mai întreabă: „Cum aş face să devin valoroasă şi respectată în societate?", ci: „Cum aş face să pun acum mâna pe unul cu bani? Să m-ajute să mă-mbrac, să mă duc şi eu la mare, că n-am putut să merg niciodată. Şi pentru asta fac orice, inclusiv sex." Avem o întreagă categorie de tinere care nu mai gândesc decât aşa, care nu se gândesc că este foarte important să dobândeşti pregătire profesională. Ele cred că este foarte important să arate bine, să aibă ceva haine, să meargă în discoteci, să fie „agăţate" de către cineva şi la finalul săptămânii să numere două-trei milioane în plus, cu care, eventual, să îşi ajute şi familia. Mai mult, există mame care îşi încurajează fetele să aleagă soluţia simplă, să caute un Irinel care să îi scoată pe toţi din sărăcie. E o întreagă dramă la nivelul noii generaţii de fete frumoase din România, care se repercutează şi la nivelul băieţilor. Pentru că băieţii încep să îşi dea seama că nu pot să aibă importanţă pentru fete sau nu pot să ajungă să fie iubiţi de către fete dacă n-au posibilităţi materiale.

Asistăm, aşadar, la mutaţii în atitudinea tinerei generaţii pe care, dacă le-am proiecta în viitor, ne-ar înspăimânta. Ne-am da seama în ce societate ar

urma să trăim. Din cauza goanei continue după bani, morala se schimbă.

Într-o astfel de societate, cei care vor fi normali vor fi consideraţi defecţi. Iar „onoarea” va fi un cuvânt învechit. Pentru că onoarea funcţionează atât la bărbaţi, cât şi la femei, iar pentru o femeie este onorabil să ajungă să fie iubită de către cineva şi nu să obţină avantaje materiale pe baza favorurilor sexuale pe care le oferă. Pierderea onorabilităţii ar putea genera mutaţii pentru care nu cred că suntem în prezent pregătiţi.

Lipsa de încredere în cei din jur distruge comunităţile

O altă perturbare la nivelul moralei publice va fi generată de teama continuă a tuturor de a nu mai fi păcăliţi. Ca urmare a dezamăgirilor fără număr, românii ajung să nu mai creadă în nimic şi în nimeni. Consecinţa o cunoaştem, cel puţin din cărţile de antropologie: lupta pentru existenţă va fi una de-a dreptul primară: *Homo homini lupus*.

Nu se va pune problema, în primă instanţă, să ţi se dea în cap pe stradă, pentru că într-un stat ca România sistemul opresiv va funcţiona în continuare. Aici stăm mai bine decât alţii, decât bulgarii, spre exemplu, dar se va merge pe ideea că totul este permis pentru supravieţuire. Atât de săraci suntem, încât putem să ne permitem orice. Ne vom trezi noaptea să furăm cartofii din grădina vecinului, sau să ne ducem să facem sex pentru bani, ori să fim dispuşi să mergem pe stradă fără să ţinem cont că lângă noi cineva a căzut sau care are nevoie de ajutor.

Liantul unei comunităţi este încrederea. Când aceasta dispare, avem de-a face cu promiscuitatea. Promiscuitate morală. Iar promiscuitatea morală nu va genera niciodată performanţe în România.

Într-un capitol anterior, spuneam că România nu are suprafaţa şi resursele Rusiei, populaţia Chinei, puterea economică şi militară a SUA. De aceea, ziceam acolo, noi ca naţiune trebuie să identificăm resursele proprii de dezvoltare şi să le adaptăm provocărilor timpului. Eu cred că România trebuie să renască prin munca inteligentă a cetăţenilor ei şi, mai ales, prin cooperarea dintre aceştia. Doar în acest fel vom reuşi să combatem sărăcia la nivelul întregii societăţi. Vom reuşi să ajutăm în cadrul unui sistem decent şi respectabil persoanele de vârsta a treia. Vom reuşi să refacem încrederea oamenilor în ei înşişi şi în cei din jurul lor.

Neimplicarea Bisericii – o cauză a declinului valoric

Una dintre cauzele pentru care asistăm la actuala criză de valori este neimplicarea Bisericii. Pentru o ţară cu atât de mulţi oameni credincioşi, apatia Bisericii este cel puţin şocantă. În mod normal, Biserica poate să facă mult, dar ea este blocată tot din cauza complicităţilor despre care am vorbit în primele capitole. Am şi o concluzie, simplă şi clară, la care am ajuns discutând şi analizând acest fenomen cu mulţi oameni avizaţi, în special cu tânărul intelectual Florian Bichir, de la *Evenimentul zilei:* preoţimea tânără şi inteligentă se lasă opresată de către „venerabili” – parte din ei foşti informatori ai Securităţii, oameni cu culpe morale foarte grave, propovăduitori ai adevărului, dar practicanţi ai minciunii –, în schimbul unor avantaje mici, conjuncturale, care le vor marca însă viitorul. E de mirare, în acest context, cum de mai rezistă Biserica Ortodoxă Română.

Faptul că au existat acuze publice la adresa noului patriarh al României, Preafericitul Daniel, cum că ar fi mason şi că sprijinul din această zonă

i-ar fi asigurat alegerea în fruntea BOR nu face decât să arunce o umbră de îndoială asupra viitorului Bisericii Ortodoxe Române şi a păstrării dreptei credinţe. Credinţa creştin-ortodoxă este, cred eu, un lucru printre foarte puţinele care au mai rămas consistente la nivelul mentalului colectiv al românilor.

Fiind un susţinător al ortodoxismului, fără să fiu neapărat un practicant fervent, cred că am înţeles bine esenţa şi specificul ortodoxiei româneşti, care poate să ajungă, într-un fel sau altul, un element coagulant pentru naţiune. Din păcate, se fac paşi foarte mărunţi, nivelul este foarte slab, curente noi, precum ecumenismul, sunt asumate mimetic sau interesat, fără a fi înţelese de către mai-marii Bisericii.

Rânduiala actuală din Biserica Ortodoxă Română nu are mari şanse de evoluţie în scurt timp. Dar ar putea să intervină o primenire odată cu schimbarea de la nivelul societăţii. Dacă va fi făcută schimbarea în politică şi, atenţie, la nivel politic trebuie să fie făcută pentru prima dată schimbarea, vor urma apoi schimbări în administraţie, vor fi schimbări şi în Biserică, vor fi schimbări în showbiz, vor fi schimbări în mass-media, vor fi schimbări peste tot. Important e să înceapă să se rostogolească bulgărele schimbării calitative. Şi speranţa mea este că vom reuşi să declanşăm acest proces din zona politică, fiindcă doar politicul este suficient de blamat în prezent pentru a putea fi găsite resurse de metamorfoză.

Lipseşte societatea civilă militantă

Între 2005 şi 2008, societatea civilă şi-a dovedit adevărata lipsă de consistenţă, considerată ca fiind doar un accident în perioada 1996–2000. Sinecurismul *inteligheţiei*, manifestat în perioada lui Nicolae Ceauşescu, a revenit foarte evident prin

modul în care societatea civilă, în schimbul unor servicii văzute sau nevăzute, personale sau de grup, s-a înregimentat politic. Atât zona Băsescu/PD-L, cât şi cea a PNL au reuşit să îşi antameze serviciile unor personalităţi din zona civică şi culturală. Sinecurismul acesta prost înţeles, şi fără rezultate în plan cultural sau ştiinţific, reprezintă adevărata măsură a societăţii civile din România. Dacă aceste compromisuri cu factorul politic s-ar fi făcut pentru un proiect în favoarea societăţii, ele ar fi putut fi trecute cu vederea. Având acces la importante resurse, cei din societatea civilă nu au putut face însă proba unui proiect pentru România. Eu continui să cred că societatea civilă din orice ţară trebuie să acţioneze ca un câine de pază împotriva gesturilor excesive ale politicului, nu să se înregimenteze în slujba acestuia.

Această lipsă de consistenţă a societăţii civile este dublată şi de tarele personale dobândite de mulţi dintre cei care o compun. Pe unele dintre acestea le cunoaştem deja, pe altele le vom afla. Oamenii care au intrat în societatea civilă după 1989 au fost legaţi de vechiul sistem, cei mai mulţi prin banala şi infamanta calitate de informatori, fiind apoi puşi de vechiul sistem perpetuat post-1989 la nivel de „hrebenciuci" să „aresteze" o anumită zonă din viaţa publică. Este vorba tocmai de zona care ar fi putut planta germenii unei dezvoltări ulterioare. Această intoxicare a spaţiului civic a fost similară modului în care Vadim Tudor a fost pus să acapareze mesajul naţional, sau al celui în care foşti colaboratori ai Securităţii au ocupat zonele de decizie din cadrul partidelor istorice.

Prin stimularea performanţei, se reface sistemul de valori

Cine spune că politicienii nu pot contribui la schimbarea morală a societăţii, fiindcă aceasta depinde de mult prea mulţi factori – de educaţie, de civilizaţie, de istorie – greşeşte. Se pot produce schimbări rapide şi majore. Iar actorul principal al tuturor acestor schimbări este statul, care este coordonat de actorii politici. Statul trebuie şi poate fi refăcut astfel încât să genereze performanţă. Dacă se pune performanţa pe primul plan şi nu supravieţuirea, toată lumea va putea fi mulţumită în scurt timp. Dar pentru asta e nevoie de cel puţin un lucru: să vină „premianţii" în prim-plan, să populeze sistemul administrativ, să fie recompensaţi aşa cum se cuvine. Vă dau un exemplu care niciodată nu a fost bine argumentat în politică. Este vorba despre creşterea salariilor pentru demnitari. Tot timpul s-a vorbit generic despre acest lucru, ajungându-se să se creadă că este o ruşine să ceri mai mulţi bani pentru un ministru. Cu condiţia ca acela care acceptă să fie ministru să fie un lider apreciat în domeniul său de competenţă, un „premiant". Nu ar trebui să ne fie ruşine să acceptăm salarii la miniştri de două-trei mii de euro. Pentru că un astfel de om vine în sistemul de stat din sistemul privat, unde avea cinci mii de euro şi dacă tot face sacrificiul acesta, merită să primească un salariu de trei mii de euro. În acest fel, i se poate pretinde să nu ia şpagă, i se poate cere să muncească întreaga zi pentru ţară, poate fi dat afară dacă greşeşte şi poate fi trimis la închisoare în cazul în care comite infracţiuni. Dacă începem să aducem argumente populiste de tipul „Lasă, că a câştigat destul la privat, acum să se sacrifice pentru ţară!", atunci nu îi vom motiva niciodată pe specialiştii recunoscuţi să facă performanţă în beneficiul statului. Dimpotrivă, îi invităm să fure.

Statul poate da un exemplu, reaşezând valorile în ierarhia lor firească. Iar în cazul său, această reaşezare este promovarea performerilor în funcţii

importante. Să se stimuleze modele de succes şi să se respingă soluţiile periculoase. Altfel, vom rămâne cu impresia că statul nu mai funcţionează şi vom căuta soluţii în afara lui. Iar aici sunt două direcţii: cea a succesului individual şi a modelului pe care îl propun oameni ca Gigi Becali, Irinel Columbeanu sau Silviu Prigoană şi cea a succesului sistemic. În România de astăzi nu mai putem să vorbim decât despre soluţii sistemice. Adică despre soluţii care să adune oamenii la un loc, să îi facă să acţioneze împreună cu sistemul pe care îl creează. Şi aici mă refer la oameni care sunt dăruiţi, care sunt luminaţi, care au calităţi personale majore ce-i recomandă pentru performanţă.

Eu promovez modelul succesului prin lucrul în echipă – o valoare care poate ajuta o naţiune să reuşească. Noi n-avem nevoie azi de performeri care driblează tot terenul şi apoi dau pe lângă poartă. Noi avem nevoie de genul de performeri care înţeleg foarte bine că important este să pasezi şi să avansezi cu toată echipa, la un moment dat. Cât e ea: mai redusă la început, mai extinsă ulterior.

Ideea că un singur om te poate salva este falsă. Vedem mereu cât de lipsită de consistenţă poate fi. Traian Băsescu, cel de-al patrulea ESCU postbelic, a câştigat alegerile şi pentru că sugera o echipă minimală în spate. Imediat după ce a ajuns preşedinte s-a disociat de acea promisiune afirmând că succesul a fost al său personal. Prin urmare, decizia trebuie să îi aparţină în totalitate. Cerând totul, Traian Băsescu propune modelul unui singur om. Dacă un asemenea om ar avea în trecutul său realizări personale deosebite, proiecte finalizate generatoare de prosperitate, mulţi ar putea accepta riscul unei asemenea atitudini. În cazul acesta însă, lipsa acută de profesionişti din jurul actualului preşedinte, rezultat tocmai al lipsei de realizări suficiente în faza precedentă, ne obligă

să fim foarte atenţi cu ce fel de model acceptăm spre a fi impus societăţii, fiindcă efectele pot fi foarte neplăcute.

În prezent, România şi-a pierdut apetenţa de a crea modele reale. Noi conturăm iluzii şi modele de carton. Idealul politic al prezentului a ajuns să fie Becali. Idealul poveştii de iubire este relaţia lui Irinel cu Monica. Idealul succesului feminin este fie Andreea Marin, fie Mihaela Rădulescu. Idealul succesului în sport este performerul individual. Nu avem exemple de succes care pot modela tinerii şi care îi pot ajuta să reuşească în viaţă într-o manieră firească, normală, neostentativă.

Presa poate deveni un reper în România

Lăsând la o parte concluziile amare despre rezultanta păguboasă a acţiunii vectorului mediatic asupra mentalului colectiv, exprimată în paginile anterioare, am sperat dintotdeauna că jurnalismul, presa făcută profesionist, cu etică şi deontologie, poate deveni un reper – profesional şi moral – pentru spaţiul politic românesc. Românii au simţit relativ repede că au nevoie de un mediu jurnalistic puternic, critic al puterii, chiar exagerat pe alocuri. Agresivitatea presei a fost, în multe momente, un factor pozitiv pentru democraţie, deoarece unii jurnalişti au preluat rolul de opozant de la partidele care, plecând de la putere, erau mult mai mult preocupate de succesiunea la vârf şi de disputele interne decât de lupta cu noii guvernanţi. De multe ori, lăsată singură în spaţiul public, presa a fost şi opoziţie, şi instanţă, şi ghid.

Mi-a plăcut jurnalismul încă din facultate, deoarece am văzut că prin intermediul său se poate ajunge la adevăr. Am lucrat ani buni în acest domeniu. Experienţa iniţială a fost la primul post de radio bilingv din România, înfiinţat în Cluj.

Slujba am câştigat-o prin concurs, am devenit redactor-şef şi îmi plăcea enorm ceea ce făceam: iniţiam anchete, căutam şi aflam adevăruri despre evenimentele din 1989, spuneam lucruri care supărau. Am plecat când noii acţionari ai postului au luat decizia de a da afară toţi redactorii de limbă maghiară: adică pe colegii mei. Ca să mă forţeze să accept, mi-au dublat salariul. Evident, nu am acceptat şi am plecat imediat. Colegii maghiari m-au respectat pentru asta, iar eu am simţit că făcusem ceea ce trebuia, chiar dacă am rămas fără slujbă.

M-am angajat apoi la ziarul care publicase listele de la Caritas, *Mesagerul transilvan.* Era un ziar în picaj, pe care l-am ajutat să crească de la trei mii până spre cinci mii de exemplare. Am fost redactor-şef adjunct şi, după trei luni, am devenit preşedinte al Consiliului de Administraţie şi director general. Totul mergea ca pe roate: am propus un plan de afaceri, am schimbat numele ziarului în *Ştirea* şi ziarul a început să meargă. Am început apoi să realizez talk-show-uri pe la radiourile locale şi pe la televiziuni. După schimbarea de putere din 1996, am resimţit presiuni din partea acţionarilor: să îl lăudăm pe Constantinescu, să îi sprijinim pe liberali. Pe mine mă preocupau deja dezvăluirile despre SAFI şi avertizam lumea în legătură cu acele probleme. Puterea a început să-şi trimită oamenii la Cluj ca să mă intimideze. Fiindcă nu acceptam aceste jocuri, acţionarii au amânat la nesfârşit finanţarea planurilor mele de dezvoltare a reţelei. Am pus demisia pe masă, fără ezitări.

N-a fost ultima experienţă în jurnalism. După o pauză, a urmat episodul cel mai cunoscut, desfăşurat la Antena 1, unde am început ca director de dezvoltare. Ulterior, am preluat şi compania *Jurnalul,* am cumpărat *Gazeta Sporturilor,* am făcut un cotidian la Chişinău, am făcut săptămânale locale. Structura a început să crească.

Cu *Jurnalul naţional* aveam în perioada aceea o medie de nouăzeci–o sută de mii de exemplare vândute pe zi, ceea ce era incredibil, în condiţiile în care luasem ziarul de la un tiraj de paisprezece mii. Managerial, am modificat totul: de fapt, aplicam tot ce învăţasem şi astfel am crescut ca manager de calitate. Când am plecat din Cluj, mulţi mi-au plâns de milă, considerând că renunţasem la marea şansă a vieţii mele, doar de dragul de a fi intransigent: *le-am arătat că pot reuşi fără compromisuri.*

Dând aceste exemple din experienţa proprie, am vrut să arăt că viaţa de jurnalist nu este uşoară. Dimpotrivă, e plină de complicaţii, de tentaţii, de presiuni şi, uneori, chiar de compromisuri. Dar reuşita este posibilă, chiar dacă refuzi ofertele otrăvite. Trebuie doar să continui să îţi cauţi succesul în termenii tăi, fără compromisuri.

Există destule modele de reuşită în presă care se impun în mod natural sub ochii noştri, dar sunt ignorate sau tratate ca excepţii. Orice tânăr jurnalist se poate inspira din înţelepciunea şi vizionarismul pe care le-a proiectat la un moment dat în jurul său Ion Cristoiu, promotor al schimbării reale în presa românească, sau poate învăţa din dezinvoltura lui Cristian Tudor Popescu, această „lovitură de baros” absolut necesară României, care prin conţinut şi stil are capacitatea de a ordona tendinţe. Nu ne lipsesc reperele de excelenţă, ci doar impulsul de a învăţa din lecţia lor.

„Nici îngerii nu sunt atât de albi!”

Presa a ajuns astăzi în România la un moment de cumpănă. A dobândit o putere foarte mare şi acum trebuie să demonstreze că o merită, având poate chiar datoria să compenseze excesul de tabloidizare şi telenovelizare pe care tot patronatul

mass-media l-a generat imediat după 1989. Există însă presiuni imense din foarte multe zone. Oligarhii încearcă, prin forţa financiară, să modifice instinctul unor jurnalişti de calitate, folosindu-le talentul pentru propriile obiective, care nu sunt totdeauna foarte curate. Dezvăluirile din prezent, despre curăţenia morală a unor ziarişti cunoscuţi – cazul Carol Sebastian e cel mai notoriu, până acum – vin ca rezultat al acestor presiuni. Iar reacţia ulterioară a lui Carol Sebastian, care, după o scurtă perioadă de penitenţă, s-a transformat în „câinele de pază" al PD-L, admonestând foşti colegi din presă care îndrăznesc să scrie despre lipsa de orizont şi micimea unor pedelişti, culmea, foşti colaboratori sau ofiţeri ai fostei Securităţi, dezorientează orice posibil avânt al unor tineri din presă care au preferat să creadă că amintitului jurnalist i s-a făcut o nedreptate…

Dincolo de orice, avem însă în continuare nevoie să aflăm adevărul despre oamenii din presă, la fel cum avem nevoie să aflăm adevărul despre oamenii din politică. Doar astfel putem fi siguri că putem face distincţia între oamenii oneşti şi cei făţarnici. Una din crizele de credibilitate manifestate în prezent în spaţiul public se datorează tocmai acestei confuzii – nu suntem siguri dacă toţi cei care dau lecţii de moralitate sunt cu adevărat morali. Dar, în acelaşi timp, nu trebuie să abandonăm principalul obiectiv al întregii campanii – dezvăluirea adevărului despre politicienii care, înainte de 1989, au colaborat cu Securitatea. Să nu uităm de aceştia, doar pentru că e foarte interesant să ne ocupăm de ziarişti şi de preoţi.

Un prieten foarte bun – Tiberiu Rostaş, secretarul general al Iniţiativei 2003, care a dispărut dintre noi prematur în 2005 – îmi spunea la un moment dat: *Problema în România nu e neapărat că dracii sunt atât de negri, cât mai ales*

că nici îngerii nu sunt atât de albi! N-aş putea rezuma mai bine, în doar câteva cuvinte, revelaţia tristă a multor români cu privire la cei care s-au pretins mereu curaţi, voci ale moralei şi onoarei. Am discutat atât de mult despre Securitate, despre lustraţie, despre curăţenie în politică, dar în toţi aceşti ani nu s-a făcut aproape nimic. Iar acum, când se încearcă să se ridice uşor covorul, se vede cât de mare e mizeria de dedesubt. Mă tem că vom ajunge la concluzia că, în loc să facem curăţenie, vom prefera să punem covorul la loc şi să ne prefacem că nu s-a întâmplat nimic. Pentru că asta înseamnă extinderea discuţiei de la demnitari spre alte categorii sociale, de la cei majori la pionieri şi şoimi ai patriei. Dacă vrem să avem însă o societate cu o moralitate solidă, capabilă să integreze noi şi noi generaţii într-un spirit bazat pe adevăr şi onoare, va trebui să finalizăm acţiunile de curăţare a politicii, oricât de dureroase ar fi ele. Iar presa trebuie să aibă un rol fundamental – aici mă refer în primul rând la jurnaliştii tineri, cei care s-au format, ca şi mine, după 1989, şi care nu mai vor să lucreze într-un mediu dominat de regulile aceloraşi oligarhii ca în trecut. Mă refer la oamenii care au avut succes prin muncă cinstită, cei care au putut să reuşească în viaţă fără compromisuri, cei care doresc să pună în centrul sistemului lor de valori adevărul şi onoarea: prin ei se poate clădi o societate mai bună, mai cinstită, mai echitabilă.

VII Românii sărăcesc, iar munca nu este respectată

România este o ţară sărăcită, preocuparea principală a majorităţii românilor fiind siguranţa zilei de mâine. Avem însă politicieni care nu ştiu cum arată sărăcia din România, avem partide de stânga care nu mai sunt credibile, avem soluţii de tip Becali sau Irinel care umilesc. Munca onestă nu mai este preţuită şi nici încurajată. Combaterea sărăciei se poate face, în viziunea mea, doar prin valorizarea muncii şi prin educaţie.

Sărăcia profundă nu e cunoscută de politicieni

Mulţi oameni politici pretind că se adresează României profunde şi că o cunosc în detaliu, dar dacă s-ar afla în situaţia de a descrie în atribute concrete sărăcia ar fi reduşi la tăcere, fiindcă nu o cunosc şi nu au avut niciodată de-a face cu ea. Nici n-ar avea cum, fiindcă din biroul cu aer condiţionat din centrul Capitalei e greu să vezi până în casele săracilor României… Şi totuşi, despre ei ar trebui să vorbim în fiecare zi la TV, nu despre alegeri anticipate sau schimbarea unor miniştri incompetenţi cu alţii la fel de incompetenţi, dar mai disciplinaţi în executarea ordinelor politice.

În 2005, am fost în Prahova să vizitez o salină. M-am oprit în centrul unui orăşel să-mi cumpăr ziare şi în scurt timp s-a adunat în jurul meu un grup de treizeci–patruzeci de oameni, care mi-au

spus că m-au recunoscut de la televizor. Nu eram nici prim-ministru, nici vreun favorit al comentatorilor din presă, dar ei erau dornici să vorbească cu mine despre viaţa lor: ştiau că, cu excepţia cazului în care se întâlnesc faţă în faţă cu cineva „de la Bucureşti", n-au nici o şansă de a-şi spune povestea şi de a-şi face cunoscute problemele. I-am provocat să îmi vorbească despre cum trăiesc şi am aflat cu uimire că, fără excepţie, toţi îşi cumpărau cele necesare „pe caiet". Adică pe datorie, de la firme care erau automat obligate să încalce legea, pentru că neîncasând bani nu puteau să emită bonuri, şi atunci vindeau la negru până când se făcea reglajul, adică până la sfârşitul lunii, când oamenii se străduiau să strângă bani pe care să-i adauge la salariul infim, de multe ori vânzând produse din gospodărie ca să-şi plătească datoria. După care totul se relua… Este un exemplu tipic pentru comunităţile din mediul mic-urban, indiferent că e din apropierea Bucureştiului, din Bărăgan, din Oltenia, Bucovina sau din Hunedoara. Viaţa „pe caiet" e o dramă cotidiană, atât de familiară pentru unii, încât nu le mai provoacă nici revoltă. S-au obişnuit cu lipsurile, cu drumul care merge doar către mai rău, cu indiferenţa celor puşi în funcţii ca să-i servească.

Îmi amintesc un alt caz, pe care l-am întâlnit în judeţul Alba, într-un sat de lângă Unirea. Era acolo o situaţie în care o familie mânca doar cartofi. I-am întâlnit când mă întorceam de la soacra mea, care locuieşte în acea zonă. Veneau de la câmp, într-o seară, şi m-am oprit să stau de vorbă cu ei. Nu le-am spus cine sunt, doar unul dintre ei m-a recunoscut şi atunci mi-a povestit, liniştit, ca şi când îmi relata cel mai firesc lucru din lume, cum mănâncă ei doar cartofi şi nimic mai mult. Pâine – nu, că-i scumpă; cartofii sunt din grădină; îi produc ei, cu munca lor – un cuplu la vreo treizeci şi cinci de ani, cu cei doi fraţi mai mici ai soţiei şi părinţii ei. Şi foloseau cartofii în toate modurile:

fierţi, prăjiţi sau în ciorbă. Nu doar adulţii trăiau aşa, ci şi copiii pe care îi aveau acasă. I-am întrebat, intrigat, dacă nu realizează ce efect va avea acest regim alimentar asupra dezvoltării acelor copii. Tatăl mi-a răspuns, aproape indiferent: „Asta e, domnu' Guşă. N-avem ce face…" Mama n-a spus nimic: doar m-a privit cu o tristeţe amestecată cu reproş.

Oricât de cinic ar suna, cu mult realism aş putea chiar să alcătuiesc un portret-robot al românului expus la sărăcie orice s-ar întâmpla: e tânăr, are studii medii sau chiar superioare, este poate absolvent cu diplomă în domenii fără căutare în pseudoeconomia de piaţă românească (mă refer mai ales la spaţiul intelectual, dar şi la şcolile profesionale absolvite degeaba); e eventual femeie, dar nu neapărat; provine din zona mic-urbană şi rurală, precum şi din periferiile marilor oraşe. Aceşti oameni sunt complet lipsiţi de perspective. Crearea de locuri de muncă e ultima prioritate a guvernului (poate la concurenţă, pentru ultimul loc, cu investiţia în educaţie), în timp ce la nivel local nu se găsesc decât foarte rar iniţiative care să genereze posibilitatea de a munci pentru aceşti tineri aflaţi la început de drum. Aceştia nu pot avea ei înşişi iniţiative, din lipsa capitalului. Nu au nici măcar exemple de urmat în plan local, fiindcă aceste comunităţi sunt dominate de o mână de oameni care angajează pe cine vor ei şi, dacă nu eşti în graţiile lor, mori de foame. Naveta către comunităţile urbane mijlocii şi mari este un lucru pe care nu mai pot să şi-l permită, fiindcă asta costă mult, de multe ori mai mult decât echivalentul unui salariu pe lună. Deci, din foarte multe puncte de vedere, astfel de oameni sunt condamnaţi. Cei care pleacă singuri la drum, fără să-i ajute nimeni: aceştia sunt viitorii săraci.

Desigur, când am făcut acest portret-robot al condamnatului la sărăcie, m-am referit doar la populaţia activă. La aceştia se adaugă o altă mare

categorie, ignorată şi batjocorită, cea a pensionarilor. Astăzi, a fi pensionar a ajuns să echivaleze, din păcate, cu a fi sărac.

Clasa politică românească, fără excepţie, ignoră complet efectul sărăciei asupra oamenilor obişnuiţi, pe ale căror voturi contează din patru în patru ani. Puterea actuală a abandonat până şi aparenţa că i-ar păsa; reprezentanţii săi au ales calea uşoară de a invoca statistici şi sentinţe ale Uniunii Europene, uitând că adevăratele verdicte nu se dau la Bruxelles, ci în fiecare sat din fiecare judeţ de care n-a auzit nici un democrat-liberal sau liberal din simplul motiv că nu oferă oportunităţi de imagine. Preşedintele ţării se pozează pe poduri, printre oamenii loviţi de inundaţii, şi a doua zi se întoarce în laboratorul de schimbat prim-miniştri de la Cotroceni, în speranţa de a pune la punct încă o lovitură, poate decisivă. Toate strângerile de mâini, care pentru acei oameni au echivalat cu cea mai importantă promisiune, nu rămân decât gesturi forţate în goana după un nou titlu de ziar sau o nouă fotografie de primă pagină, care să se adauge la albumul de succes al unui şef de stat „popular”. Compasiunea nu e decât un exerciţiu, de multe ori nici măcar reuşit. Simplitatea e doar o mască. Din vajnicul lider de opoziţie care promitea să devină cel mai onest om de stat n-a mai rămas decât amintirea unor vorbe spuse pe tonul care trebuia.

Discursurile antisărăcie ale PSD nu mai sunt credibile

Când ai fost la putere de atâtea ori şi niciodată lumea n-a sesizat o preocupare reală pentru eradicarea sărăciei, e dificil să demonstrezi, doar din vorbe, că ţie de fapt îţi pasă şi că scopul tău în politică e să aduci bunăstarea în casele tuturor românilor. Eşti credibil o dată, a doua oară se mai

lasă lumea păcălită dacă nu există chiar nici o alternativă. Dar a treia oară nu mai merge. Acesta e şi marele eşec al lui Ion Iliescu, care a avut un singur proiect politic enunţat la începutul anilor nouăzeci: eradicarea sărăciei. Totuşi, în tot acest timp nu l-a interesat decât puterea personală. Sărăcia a fost doar un pretext pentru discursuri. De fapt, Iliescu îşi vede astăzi traseul repetat cu fidelitate de Traian Băsescu: amândoi s-au ridicat pe umerii „celor mulţi", cărora le-au oferit iluzia că îi reprezintă; doar ei, în mijlocul unei clase politice pervertite şi nesincere, jurau că luptă numai pentru oameni şi pentru adevăr. La Iliescu, deznodământul e evident pentru toată lumea. La Băsescu, va fi acelaşi.

Pentru PSD, a existat ani de zile problema că susţinea un discurs social, aparent corect, prin intermediul unor oameni care nu cunoşteau realităţile despre care vorbeau. Sau, chiar dacă le cunoşteau, nu le luau în seamă. Liderii PSD s-au îmbogăţit din politică, au ajuns astăzi mari oameni de afaceri, parte a păturii de noi îmburgheziţi, iar preocuparea de bază a unora dintre ei este protejarea propriei libertăţi şi averi. Aceşti lideri nu mai au cum să fie ascultaţi de către un public care devine tot mai sărac. Când vezi că parlamentarul care îţi ţine discursuri despre combaterea sărăciei şi despre solidaritate îşi construieşte, la tine în oraş, vile imense, derulează afaceri de anvergură cu resursele statului, când vezi că vine în vizită în maşini scumpe, cu bodyguarzi şi cu girofar, începi să îţi pui întrebări. Îţi aduci aminte că este acelaşi om care, acum şaisprezece ani, era doar un amărât de director-adjunct. Pentru el, politica a însemnat succesul în viaţă; în acelaşi timp, tu, om sărăcit din cauza tranziţiei, îţi dai seama că discursul lui nu doar că nu te mai reprezintă, ci te şi insultă.

PSD a avut la un moment dat o imensă şansă de a se reforma, dar Adrian Năstase a refuzat să

meargă pe acest drum. În consecinţă, am ajuns să vorbim astăzi despre moştenirea păguboasă pe care Adrian Năstase a lăsat-o partidului pe care l-a condus, în loc să asistăm la renaşterea discursului social al unei stângi moderne. Reforma PSD reprezintă o provocare majoră, date fiind necesităţile societăţii de astăzi. România nu are nevoie însă de un PSD care să stimuleze menţinerea multor oameni la nivelul de asistaţi, ci are nevoie de un partid modern de stânga capabil să reducă sărăcia prin politici sociale bine fundamentate din punct de vedere economic. Partidul Social Democrat a ajuns însă, în ultimii ani, să fie mai preocupat de gestionarea scandalurilor produse de comportamentul degenerat al membrilor săi decât de modul în care îşi poate prezenta oferta electorală, într-o ţară în care chiar este nevoie de politică de stânga.

Discursul antisărăcie al lui Becali este o jignire şi o umilinţă

Printre titluri din ziarele de sport, replici bine plasate la TV şi munca onestă a unor sportivi remarcabili, s-a insinuat în vieţile noastre, în ultimii ani, un personaj aparte: Gigi Becali. Şi fiindcă într-o lume de nonvalori, orice aparenţă de valoare are ambiţia de a fi capitalizată politic, şi Becali s-a văzut şi s-a promovat ca salvator al naţiunii. De ceva vreme, se vorbeşte despre soluţia din afara sistemului, care poate să pună lucrurile în mişcare, fiind astfel mai bună decât sistemul însuşi. Ceea ce nu se spune însă suficient de explicit este că Becali poate face lucrurile să meargă doar pentru sine şi nu pentru altcineva – cu atât mai puţin pentru mase de oameni care l-ar putea împuternici să-i conducă. Ce face Gigi Becali este un circ ieftin, venit într-o perioadă de criză a opoziţiei. El spune cu voce tare lucrurile pe

care Băsescu nu îşi permite să le rostească, fiindcă face parte din structura de putere. Becali a fost protejat o perioadă de puterea din România tocmai pentru că îndeplinea acest rol şi a fost promovat de institutele de sondare a opiniei pentru că a fost nevoie de el. Gigi Becali şi-a îndeplinit bine rolul şi la alegerile locale din 2008, când, după scamatoria electorală executată în noaptea numărării voturilor, prin care PNG şi PRM au ajuns în Consiliul General în locul PIN, a acceptat să alcătuiască majoritatea cu PD-L. Astfel, s-au reuşit perpetuarea şi protejarea intereselor clientelei politice din jurul foştilor primari Traian Băsescu şi Adriean Videanu. Când nu va mai fi nevoie de Gigi Becali, acesta va fi din nou abandonat, aşa cum i s-a întâmplat la alegerile parlamentare din 2008. De suferit, nu vor suferi decât acei români care, simţindu-se suficient de abandonaţi de societate, îi vor acorda încredere şi îl vor învesti cu speranţă.

Discursul despre sărăcie al lui Becali e presărat de elemente de dreapta. Solidaritatea sa e una de faţadă: el dă bani pentru a fi văzut, nu pentru a ajuta. Un personaj ca Becali cheamă televiziunile şi e făţarnic, nu forţează mecanismele statului să devină mai eficiente. El speculează eşecul statului pentru a demonstra succesul personal. La fel ca şi Traian Băsescu, el acţionează pentru a se vedea pe el în prim-plan, şi nu pe cei pe care se face că îi ajută. O societate în care se impune ca regulă solidaritatea de tip Becali este o societate medievală. Una în care contează regula şefului, în care pomana e forma de recompensă a celor umili şi ascultători, în care succesul îţi este asigurat dacă te asociezi cu boierul de la conacul din centrul satului. Nu trebuie să îi dispreţuim pe oamenii care îl votează sau îl apreciază pe Becali, fiindcă fac asta doar pentru că nu au altă soluţie. Trebuie să îi dispreţuim pe cei care, conducând sistemul, coordonând statul, permit prin ineficienţa lor să

apară astfel de variante. Becali e – aşa cum a fost şi Vadim Tudor în 2000 – un simbol, pe care trebuie să îl descifrăm ca să înţelegem modul în care gândeşte majoritatea: soluţia din afara sistemului. Şi în mod deloc întâmplător, s-a ajuns în 2008, pentru prima dată după 1989, să nu mai existe vreo alternativă viabilă la reprezentanţii unei guvernări eşuate. Oamenii se întorc spre cineva ca Becali – la fel cum s-au întors şi spre Vadim – atunci când politicienii „respectabili" se dovedesc nedemni de respect; atunci când cei care vorbesc de corectitudine şi respectarea regulilor fac, în realitate, tot ce pot pentru a le încălca; atunci când politica devine o practică sinonimă cu hoţia şi înşelăciunea. Limbajul agresiv, colorat şi conflictual, devine o promisiune; iar pe fondul dezamăgirii acute, această promisiune este mai bună decât oricare din acţiunile ineficiente ale reprezentanţilor sistemului.

Lipsa de respect pentru munca onestă a devenit o regulă

Această atitudine faţă de politică şi politicieni vine dintr-un reflex consacrat de realitatea cotidiană; munca onestă n-a îmbogăţit pe nimeni, doar cei care se descurcă la marginea sistemului reuşesc saltul spre prosperitate. Această sentinţă se află adânc imprimată în filosofia de viaţă a multor români: am citit-o în ochii tânărului care îmi spunea că nu-şi poate hrăni copiii decât cu cartofi; am auzit-o în vorbele atâtor tineri care îşi argumentează decizia de a abandona liceul sau, mai rău, ajung să-şi explice delictele devenite subiecte de ştiri TV; am văzut-o în expresia oamenilor pe care inundaţiile i-au lăsat fără case şi statul – sistemul dator să-i ajute – a continuat să-i trateze ca pe nişte străini.

Munca nu mai e o soluţie, iar singura şansă de a-ţi asigura traiul zilnic devine, de multe ori, comportamentul în afara legii. Cei mai mulţi dintre români – fie că sunt tineri nevoiţi să-şi înceapă drumul în viaţă lipsiţi de orice sprijin sau pensionari care au muncit o viaţă întreagă pentru a se vedea abandonaţi de statul pe care l-au respectat – sărăcesc şi suferă, fiindcă statul e ocupat să-i servească doar pe câţiva. Iar în tot acest timp, la adăpostul legii şi cu toată complicitatea sistemului, se construiesc în linişte marile averi. Am vorbit deja într-un capitol precedent despre zonele în care s-au făcut marile averi în România. Există şi astăzi, după aproape douăzeci de ani, două domenii care favorizează marile acumulări: sistemul financiar-bancar şi sistemul energetic (în special petrol). Toate devalizările de bănci din România au avut ca rezultat îmbogăţirea peste măsură a unora sau altora. Devalizarea BANCOREX a însemnat apariţia unei întregi clase de privilegiaţi, de la politicieni şi poliţişti până la ofiţeri de Securitate şi creatori de modă. Devalizarea Băncii Dacia Felix a însemnat ridicarea la suprafaţă a unei categorii reprezentate de securisto-comunişti de provincie, de nivelul doi, care pe cadavrul acestei bănci şi al SMI (Sever Mureşan Invest) a început să îşi formeze puterea. Şi din sistemul energetic au apărut oportunităţi pentru foarte multe categorii de oameni. Iar mecanismul e legat direct de marii oligarhi care sprijină politica şi partidele. Dacă ne uităm la cine sunt oamenii din diverse consilii de administraţie ale agenţiilor statului, vedem legătura clară dintre politic şi oligarhi. În consiliul de administraţie de la PETROM există apropiaţi ai PNL. În consiliile de administraţie ale marilor companii care lucrează tradiţional cu Primăria Capitalei există apropiaţi ai PD-L. PSD făcea exact acelaşi lucru când era la putere. Din această legătură câştigă şi oligarhii, care îşi văd deschise porţile spre resursele statului,

câştigă şi politicienii, care îşi văd finanţate campaniile şi păstrate funcţiile care le aduc numeroase privilegii.

Prin urmare, nu doar sărăcia e problema României: adevărata problemă este inevitabilitatea scenariului prin care sărăcia te împinge către încălcarea legii.

Soluţia: refacerea încrederii în muncă, reprezentând o formă de combatere a sărăciei

Nimeni nu poate crede că soluţiile prin care se pot rezolva marile probleme sociale de astăzi implică acordarea de pomeni. PSD-ul lui Adrian Năstase a generat, aşadar, o tradiţie periculoasă, care va trebui stopată, deşi la perpetuarea ei au ajuns să contribuie chiar partidele care se pretind a fi de dreapta. Ajutarea prin subvenţii, prin bani daţi în plic, prin mici cadouri nu este o soluţie. În acest fel s-a creat o clasă de oameni asistaţi, care sunt dispuşi să tacă, să nu protesteze, câtă vreme marii îmbogăţiţi le acordă din când în când puţină atenţie.

Eu cred că rolul unor politicieni care cred cu adevărat în valorile stângii este să insiste pentru schimbarea filosofiei faţă de muncă. Astfel încât să se ajungă să se promoveze munca, să fie remunerată cum trebuie, să se asigure cadrul potrivit pentru ca aceia care vor să muncească să nu aibă de ce să se teamă.

Siguranţa locului de muncă este un mecanism, dar nu e singurul. Statul nu trebuie să fie preocupat de asigurarea cu orice preţ a unor locuri de muncă, ci de crearea condiţiilor de apariţie a unor locuri de muncă bine plătite, atractive. Iar apoi, siguranţa locului de muncă este dată de pregătirea profesională, de folosirea la maximum a talentelor

fiecăruia şi de un sistem activ de protecţie socială. Revenim, aşadar, la educaţie şi la modul în care aceasta pregăteşte cetăţenii pentru viaţă. Educaţia are un rol imens, fiindcă poate contribui la schimbarea mentalităţii faţă de muncă în societatea românească. Al doilea element care contează este flexibilizarea pieţei muncii prin mecanisme economice. Nu trebuie să aşteptăm însă ca România să se schimbe, la nivelul mentalităţilor, sub influenţa Uniunii Europene. Anii care au trecut până acum au arătat că, având de înfruntat ostilitatea unui sistem găunos, virtuţile corectitudinii şi ale muncii cinstite nu se pot impune. Sistemul politic e obligat, şi în acest caz, la o schimbare radicală.

VIII Obsesia pentru imagine împiedică dezvoltarea normal

Imaginea publică a devenit mai importantă decât performanţa reală. Stimularea imaginii a devenit un obiectiv mai important decât stimularea performanţei reale. O parte din succesul unor lideri actuali se datorează mai mult imaginii decât acţiunilor efective. Imaginea are o funcţie utilă, dar care este distrusă prin supralicitare. În acest timp, performerii adevăraţi, mai puţin vizibili, se zbat în anonimat. Astfel, se ajunge la crize profunde şi la spectacol mediatic. Prin concentrarea pe refacerea încrederii în funcţiile simple ale statului se poate miza pe recredibilizarea politicii în general.

Imaginea şi politica

Un lider care îşi doreşte o prezenţă solidă în viaţa publică trebuie să-şi identifice un succes personal consistent în propria carieră, pe care să poată să îl arate public şi care să fie un suport, o ancoră proprie. Altfel, credibilitatea lui pe termen mediu e minimă. Iar succesul se produce doar ca un efect de imagine.

Există în România foarte mulţi politicieni care sunt mai degrabă produse de imagine decât derivaţi din succesul personal. Inclusiv dintre cei consideraţi „mari lideri". Ion Iliescu, deşi este un om deştept, nu este neapărat un rezultat al valorii politice pe care ar fi demonstrat-o, ci mai degrabă al perseverenţei, al încăpăţânării de a se crampona de putere şi al răbdării pe care a avut-o în perioada

comunistă – în care nu a dus-o rău, fiindcă nu era puţin lucru să fii secretar de partid la Iaşi sau la Timişoara, ori preşedinte la Consiliul Naţional al Apelor. Erau salarii de câteva mii de lei, cu maşini, cu locuinţă, cu avantaje date de stat… Oricum, Ion Iliescu a activat foarte bine în rolul unui fost disident al PCR şi, folosind jocul de imagine cu multă pricepere, i-a convins pe mulţi că ar fi şi reformist.

Un alt preşedinte: Emil Constantinescu. Deşi părea un om providenţial pe fondul marii crize din 1996, s-a dovedit a fi nimic altceva decât un călăreţ conjunctural pe un val de schimbare, care nu ştia nici măcar să se ţină bine în şa. Şi n-am sesizat la el în cursul activităţii de preşedinte dorinţa de a schimba într-adevăr lucrurile. Am văzut, în schimb, dorinţa de a-şi plasa oamenii în locul oamenilor celorlalţi. De asemenea, şi-a încheiat cariera lamentabil, deşi mulţi dintre români ar fi aşteptat cu totul altceva de la un universitar absolvent a două facultăţi şi apreciat de propriii studenţi. La fel ca Ion Iliescu, a venit să le arate românilor, dornici de noutate şi reformă, o faţă mult diferită de realitate. Acest joc de imagine cinic i-a dezamăgit într-atât pe români, încât s-a ajuns în anul 2000 la o finală neverosimilă a alegerilor prezidenţiale, între Ion Iliescu şi Corneliu Vadim Tudor.

Avantajul lui Traian Băsescu faţă de ceilalţi doi ESCU a fost că, deşi evident mai puţin pregătit din punct de vedere intelectual, a venit din lumea reală cu o legendă: legenda omului care se descurcă. El s-a descurcat, prin prisma meseriei şi funcţiei deţinute – marinar şi comandant, fiind, la o vârstă foarte fragedă, omologul noului simbol de român care se descurcă în toate regimurile: Dan Voiculescu, soluţia imorală, conform caracterizării lui Traian Băsescu. La fel ca şi lui Dan Voiculescu, cei care decideau în statul comunist i-au dat importante atribuţii şi lui Traian Băsescu. Printre

altele, i s-a dat comanda celei mai mari nave comerciale româneşti, *Biruinţa.* I s-au dat ceva bani pe mână, şi succesul în acest rol l-a validat ulterior. Fiind foarte tenace, s-a ţinut cu dinţii şi de structurile politice şi administrative, unde a ajuns după 1990, iar apoi a reuşit să iasă în prim-plan, tot printr-un joc de imagine, care proiecta ceva mult diferit de original.

Dar marea mea dezamăgire legată de el este că nu şi-a pus în practică abilităţile certe pentru a asigura succesul naţiunii. Nu e mare lucru ca un om care îşi poate asigura reuşita personală, dintr-o poziţie de „lider maxim", să poată să transforme această reuşită într-un succes şi pentru naţiune. Pentru a fi capabil de acest efort însă, trebuie să-ţi pui mai multă benzină în rezervor: tragi mai greu, dar tot tragi… Şi trebuie să-i tragi pe toţi după tine. El însă a preferat să se decupleze, să fie altceva. Să fie *one man show.* Să fie doar produsul imaginii pe care el şi-o manageriază foarte bine, dar să se decupleze de naţiune. Deşi a venit la putere în urma unei mobilizări extraordinare, deşi oamenii îl susţineau entuziast, acum el nu mai este în legătură directă cu aceşti oameni. Şi preferă să amâne recuplarea până la momentul în care vor fi din nou alegeri. Traian Băsescu a ales imaginea, pentru că e o soluţie mai simplă, în loc să îşi transpună calităţile şi succesul în slujba naţiunii. Şi de aceea el nu mai este astăzi acelaşi om ca acela din 2004.

Un preşedinte bun nu pune niciodată pe primul plan imaginea personală. Unui preşedinte bun îi pasă de imaginea personală, dar niciodată nu o propagă înaintea unor realizări palpabile la nivel naţional. Nu poţi să vorbeşti despre tine, dacă eşti preşedinte, decât în contextul unor soluţii oferite naţiunii. Nu poţi afirma: „Eu, Traian Băsescu, m-am dus şi am intervenit la inundaţii şi totul s-a rezolvat." Poţi, în schimb, să spui: „Problemele provocate de inundaţii au fost rezolvate. Patru sute

treizeci şi doi de oameni au luptat pentru asta, motiv pentru care îi decorez. Am reuşit să asigurăm locuinţe pentru 90% din sinistraţi. 10% mai stau în corturi, dar nu mai este o problemă pentru că se descurcă. Acestea au fost preocupările mele şi acesta este motivul pentru care în ultimele luni nu am mai făcut nici o declaraţie publică, stimaţi telespectatori: pentru că m-am ocupat de problemele naţiunii." Nu e acceptabil să te ocupi de problemele naţiunii de la Cotroceni, cu whisky-ul în stânga şi cu ţigara în dreapta, şi să intervii la Realitatea TV ca să explici despre ce este vorba în propoziţie doar ca să te aplaude lumea. Nu e acceptabil să te deplasezi de nu ştiu câte ori la podul de la Mărăcineni, precum la inundaţiile din 2005, având alte lucruri mai importante de făcut, ştiind sigur că situaţia se va rezolva şi fără intervenţia ta, dar insistând să faci un eveniment din faptul că îl vei inaugura de ziua ta de naştere. Şi, în acelaşi timp, acolo unde se întâmplă lucruri foarte grave pe care nu le poţi rezolva personal să nu mergi niciodată.

Un preşedinte trebuie să îşi cultive imaginea, pentru că percepţia imaginii sale poate inspira oamenilor încredere şi îi poate ajuta să fie optimişti în legătură cu viitorul, ştiind că interesele lor sunt apărate de un personaj respectabil. Aşa se întâmplă în statele Uniunii Europene, aşa se întâmplă în Statele Unite, aşa se întâmplă şi la ruşi. Un preşedinte puternic, tonic, furnizează energie poporului. Poporul rus, spre exemplu, după perioada Elţîn în care a luat-o în jos pierzându-şi vocaţia de mare putere, în epoca Vladimir Putin şi-a găsit respectul de sine şi atmosfera din Rusia din acest moment este una de efervescenţă. Afacerile merg, iar cei săraci sunt, cel puţin, mândri că ţara lor este puternică, se face auzită în Europa, constituie axa cu China ş.a.m.d. Similar, într-o vreme se întâmpla aşa şi la americani, cel mai recent în perioada mandatelor lui Bill Clinton.

Acesta reuşea să fie un preşedinte care îi făcea pe americani să fie mândri, să se simtă respectaţi. Nu le-a fost ruşine cu Clinton. Acum însă, au ajuns să le fie ruşine cu Bush. Şi probabil că asta a fost principala motivaţie în a-l vota pe Obama. Faptul că cei mai mulţi dintre americani îl consideră pe Bush prost, nu doar ca preşedinte, ci şi ca intelect, i-a făcut pe americani să-şi piardă încrederea în ei înşişi. Datorită intereselor manifestate la nivelul industriei de apărare şi la acela al industriei energetice, ai căror reprezentanţi i-au protejat imaginea, Bush a reuşit să ducă însă la final două mandate de preşedinte, cu preţul foarte mare al decredibilizării accentuate a demersurilor pe care Statele Unite le-au iniţiat de la nivelul administraţiei prezidenţiale. SUA sunt acum la răscruce, iar criza financiară cu care se confruntă azi, fără precedent după marea criză a anilor treizeci, nu doar că a înclinat decisiv balanţa alegerilor, dar le obligă la măsuri radicale. Din punct de vedere politic, alegerea a fost simplă: fie perpetuarea clientelei din industriile amintite – respectiv celei a Partidul Republican, care doreşte să se menţină la putere prin intermediul lui John McCain, fie un experiment de normalizare a relaţiilor interetnice – prin intermediul lui Barack Obama, a cărui alegere a consfinţit succesul a zeci de ani de luptă împotriva segregării rasiale în SUA. Victoria lui Obama a marcat şi debutul unei alte ere în politica de armonizare la nivel mondial a relaţiilor dintre cetăţenii de etnii şi religii diferite.

Pentru un preşedinte e foarte important să îşi conserve imaginea. Dar, pentru că România este o ţară în criză, până să ajungă preşedintele să îşi conserve imaginea, e important să şi rezolve câteva crize majore. E o idee pe care au folosit-o şi strategii de la Cotroceni, pentru că eu nu cred că a fost întâmplătoare apariţia crizei ostaticilor, în 2005, exact în momentul în care preşedintele avea

nevoie de un astfel de prilej de afirmare. Atunci, el a arătat că e un preşedinte „capabil”, scăpând de presiune. Dacă nu exista acea criză, el ar fi fost obligat să răspundă pentru multe altele: să rezolve criza din sistemul de justiţie, criza din sistemul energetic, criza din educaţie, din sănătate, criza din sistemul de putere, criza din Parlament…

Partidele noi şi imaginea: cazul PIN

Nu vreau să fiu înţeles greşit. Politica are nevoie de imagine. Iar vocile noi, partidele mici, au nevoie de apariţii la televizor, nu ca un substitut sau ca un camuflaj, ci ca un element complementar al activităţii lor. Exemplul PIN se potriveşte aici. Eu personal nu am putut să fac politică la modul real. Mă refer la implicarea mea – ca preşedinte al PIN, cu mesaje şi idei, în deciziile pe care le ia sistemul politic românesc. De ce? Pentru că nu mai eram chemaţi la negocieri, la discuţii, fiind un partid nou. De aceea, nu puteam să-mi spun cuvântul la o masă de lideri.

În al doilea rând, nici în plan parlamentar nu puteam să facem mare lucru, pentru că eram sufocaţi în absenţa statutului de grup parlamentar. Nu e o problemă de statut, ci de disponibilitatea celorlalţi de a ne lua în seamă. De a accepta să stea de vorbă cu noi, de a fi forţaţi să ne asculte punctul de vedere.

Prin urmare, partidele noi se pot implica foarte greu în decizie. Pe de altă parte, există şi un alt handicap real al reformiştilor într-un sistem controlat cvasitotal de forţele trecutului. Spre exemplu, dacă eu aş fi dat un semnal că sunt un colaboraţionist al sistemului închis care se perpetuează încă în România, mi-ar fi fost mult mai uşor. Dar n-am dat asemenea semnale. N-am zis: „Iliescu a făcut nişte greşeli, dar totuşi este un om pe care trebuie să-l avem în continuare la masa

de decizii.” Nu, eu am spus că a făcut greşeli cu carul în România, că îi doresc multă sănătate şi că îl rog să ne vedem la cafenea, nu la masa de decizii, ceea ce brusc lui i-a creat un complex personal, pentru că are de apărat şi integritatea lui, dar şi integritatea (a se citi „libertatea”) câtorva sute de oameni care depind de el. Faptul că cineva decide, în România, ca prin prezenţa publică să nu valideze autorii dezastrului post-1989, ci dimpotrivă este o condiţie suficientă pentru ca acea persoană să fie izolată, demonizată sau chiar mai mult. Din nefericire, pentru cei care hotărăsc să lupte cu sistemul descris mai sus percepţia publică e foarte importantă, situaţie foarte complicată câtă vreme mediatizarea este controlată viguros în România.

Studiu de caz. Eşecul Parlamentului, ca instituţie

Am putea să credem că, dacă imaginea este atât de importantă, parlamentarii ar trebui să fie mai atenţi şi mai grijulii cu imaginea instituţiei în care lucrează. Dar nu e aşa. Parlamentarii sunt preocupaţi mai ales de imaginea lor personală. Îi interesează doar în subsidiar imaginea instituţiei, şi oricum nu au cum să rezolve problema asta. Defectele de funcţionare a Parlamentului sunt atât de mari, încât nu au cum să fie ascunse. La nivel de decizie, nici unul dintre Birourile Permanente, din istoria Birourilor Permanente de la cele două Camere, Senat şi Camera Deputaţilor, n-a avut în gând vreo strategie colectivă, subordonată unui singur ţel: creşterea încrederii populaţiei în actul parlamentar. Este o problemă vitală pentru democraţie, fiindcă Parlamentul şi viaţa parlamentară trebuie cu necesitate să existe, şi trebuie să se bucure de încredere, mai ales într-o ţară atât de predispusă crizelor precum România.

Din experienţa mea, în deplasările în străinătate am remarcat un paradox relativ: calitatea politicienilor români nu este deloc mai scăzută decât calitatea politicienilor din Europa. Şi în parlamentele europene, şi în Parlamentul European, există proşti, incompetenţi, necunoscuţi, mediocri sau nechemaţi. Partea proastă pentru noi e că acolo instituţiile statului funcţionează, iar la noi – nu. La noi, tot timpul instituţiile statului au fost blamate cu gândul la statul comunist. Asta i-a făcut pe toţi să creadă că e nevoie să scadă puterea statului inclusiv prin distrugerea credibilităţii instituţiilor statului. Însă statul trebuie să fie puternic. Nu acesta, nu în forma sa, nu în construcţiile instituţionale de acum. Dar avem nevoie de un stat puternic, construit pe baze noi. Pentru că, dacă statul e puternic, atunci în instituţiile sale vor veni oameni puternici şi respectaţi.

La noi, mult timp a fost invers. În anii nouăzeci era chiar o ruşine să lucrezi la stat: toţi visau să lucreze în mediul privat. În Occident însă, e un mare atu să lucrezi la stat. Nu doar pentru că postul e sigur şi bine plătit, ci şi pentru că îi dă funcţionarului acea aură de respectabilitate în societate, fiindcă se revendică de la un set extrem de clar de prevederi care se respectă. Şi acolo apar acte de corupţie, chiar foarte mari. Dar ele sunt rezolvate – public, transparent, la televizor, indiferent cine ar fi implicat.

Revenind la Parlament, nu putem să sperăm să avem o instituţie parlamentară puternică până când nu vom reface din temelii regulile care stau la baza organizării instituţiilor statului în sine. Traian Băsescu vorbeşte despre asta, iar ideea nu e rea. Dar o face doar de dragul imaginii, şi cu prea puţină preocupare pentru reforma reală, din dorinţa de a-şi crea un piedestal în afara lumii politice. Până la urmă, printre motivele deteriorării accelerate a imaginii Parlamentului se regăseşte şi

atitudinea habotnică a preşedintelui faţă de această instituţie. Celebra sintagmă „cei trei sute douăzeci şi doi" a fost o formulă de succes în planul imaginii. Fireşte, şi parlamentarii au dat în dese rânduri dovadă că nu vor să dea socoteală în faţa electoratului pentru acţiunile şi deciziile lor politice, sau că folosesc Parlamentul pentru a-şi proteja interesele personale. Ambele părţi au contribuit la scăderea încrederii în Legislativ şi au arătat că interesele politice şi personale primează în faţa celui public.

În fapt, nimeni nu a restructurat instituţiile pentru a le face independente şi pentru a le întări. Toţi au încercat să îi schimbe pe cei de dinainte cu oamenii lor. Este suficient, ca studiu de caz, să ne uităm la discuţiile legate de modificarea Constituţiei în ceea ce priveşte atribuţiile Legislativului, pentru a vedea că tema reformei instituţiilor este folosită fără a se ţine cont de problemele de fond. Pe de o parte, PSD şi PNL vor întărirea puterii Parlamentului (pentru ca astfel să devină mai puternici în raport cu Traian Băsescu), pe de altă parte PD-L şi Traian Băsescu înclină spre o republică prezidenţială (care să îi ofere acestuia din urmă o forţă de neoprit). În tot acest joc, Parlamentul, ca instituţie, este doar un instrument.

Vedem şi mai bine acum, când am intrat în Uniunea Europeană, cât de slab stăm la organizare. Administraţia publică este învechită, oamenii nu se simt respectaţi, nimeni nu mai vrea să aibă de-a face cu statul. Când cineva se duce să îşi depună declaraţiile de venit pentru impozit, are de înfruntat experienţe traumatizante: merge la un sediu învechit şi aglomerat, cu puţini funcţionari care, de obicei, sunt foarte nervoşi; trebuie să completeze cereri inutile, să aducă acte tot mai multe, să suporte cu stoicism nesimţirea sau obrăznicia altora, doar pentru ca să dea bani la stat. Banii din care sunt plătiţi respectivii funcţionari.

După o astfel de experienţă, concluzia firească este „nu mai vreau să mai vin încă o dată”. Iar anul următor, e foarte posibil ca acea persoană să nu îşi mai plătească impozitele, şi nici măcar n-ar fi de condamnat.

Atunci când vezi că instituţiile, în loc să aibă grijă de tine, să îţi creeze condiţii minime de respect, să te protejeze, să se poarte cu tine în baza prezumţiei de nevinovăţie, să încerce să rezolve proactiv neregulile care apar, se comportă ca şi cum ţi-ar fi inamic, atunci nu ai cum să le acorzi încredere. Parlamentul este, până la urmă, cea mai importantă instituţie din aparatul statului, iar imaginea sa proastă trebuie să fie receptată ca un semnal al nemulţumirii generalizate a populaţiei faţă de stat în ansamblu. Abia în momentul în care putem să consolidăm încrederea oamenilor în instituţiile obişnuite, cele cu care intră ei în contact direct, putem spera că şi imaginea instituţiilor politice se va schimba.

Dincolo de cazul Parlamentului, cred că putem vorbi şi de multe alte exemple despre ce înseamnă punerea accentului pe imagine în detrimentul problemelor de fond. Lupta împotriva corupţiei, despre care am vorbit în mai multe rânduri în această carte; creşterea economică, mare pe hârtie, dar deloc resimţită în buzunarele oamenilor simpli; prăbuşirea pieţei imobiliare, când în realitate preţurile locuinţelor rămân încă foarte mari, iar oameni fug după credite în ciuda restricţiilor de pe piaţa bancară; toate acestea sunt doar câteva dintre studiile de caz care ar mai putea fi făcute în sensul celor discutate aici.

Investiţia în imagine este necesară. Dar ea nu poate înlocui investiţia în performanţa reală. Aceasta din urmă este singura care poate asigura bunăstarea românilor, care poate oferi garanţii partenerilor externi, care poate duce la schimbarea reală a atitudinii românilor faţă de instituţiile statului. Preocuparea excesivă pentru imagine

atrage resurse importante – inclusiv umane şi financiare – care, subordonate formei, nu mai pot servi fondului. Imaginea ajută, dar ea nu poate înlocui investiţia în dezvoltare; şi câtă vreme nu ne concentrăm asupra performanţei normale, nu vom avea decât „telenovele" captivante la jurnalele de ştiri în loc de creşteri ale salariilor, ale eficienţei economice şi ale indicatorilor bunăstării.

IX România nu a fost pregătită pentru şocul integrării europene, care o transformă rapid şi profund

> *Integrarea, care a fost şi este gestionată fără discernământ de politicieni, schimbă rapid şi profund structura socială din România. Ţara nu e pregătită pentru aceste schimbări şi, alături de toate celelalte probleme enumerate până acum, se va adăuga una extrem de gravă – aceea de a primi integrarea ca un nou factor de sărăcire şi de alienare. În lipsa protecţiei politicienilor, populaţia este cea care a preluat şocul de după 2007: avem o populaţie nouă, cea care munceşte în străinătate, pe care partidele vechi o ignoră; şi în ţară există o populaţie în pericol – cea din mediul rural, pe care nu o ajută nici partidele de la putere, nici cele din opoziţie.*

Plecarea în străinătate a creat o populaţie specială în România. O categorie care nu a mai existat până acum, cel puţin la această dimensiune. E vorba de câteva milioane bune (două–două milioane şi jumătate conform statisticilor oficiale sau chiar patru milioane conform datelor neoficiale), iar aceşti oameni modifică dramatic profilul societăţii româneşti. Statul nu face nimic pentru ei şi pare că nici nu şi-a propus să facă ceva.

Românii îşi asigură bunăstarea pe cont propriu

Plecarea românilor în străinătate este poate cel mai bun fenomen care s-a produs în toată această perioadă de tranziţie. Românii pot să îşi lărgească orizonturile şi să deprindă unele obişnuinţe extrem de folositoare, pe care apoi să le aplice în ţară. Nu spun lucruri noi, astfel de concluzii fiind extrase numai din analizele sociologilor. Dar de ele nu ţin cont nici politicienii şi nici funcţionarii statului. E foarte greu să înveţi de la televizor sau din reviste cum se organizează piaţa muncii într-un anumit domeniu în Spania, spre exemplu. Mergând acolo, românii văd însă cum se face. Şi se întorc în ţară cu o anumită expertiză. Mai bună sau mai rea, este o expertiză adiţională, care face bine României.

Primul meu contact cu Occidentul a fost legat de muncă. După câţiva ani de jurnalism, am plecat la o bursă oferită de Freedom House, în Statele Unite, bursă de management în mass-media, pe care o primisem când conduceam structura de presă din Transilvania. O amânasem la momentul respectiv, dar ei au revenit, aşa că am acceptat oferta şi am plecat. Acela a fost primul lucru bun care mi s-a întâmplat, după o perioadă foarte sumbră din viaţa mea. Aveam douăzeci şi şapte de ani, iar ei au avut încredere în mine… Am plecat împreună cu încă şase–şapte oameni din Bucureşti şi cu încă vreo treizeci din fostele state comuniste. Aveam în buzunar o sută de dolari când am plecat în Statele Unite, unde primeam o diurnă de douăzeci şi trei de dolari pe zi. Era prima mea ieşire adevărată. Am lucrat, dar am avut timp să mă şi gândesc la ce am de făcut. Acolo am fost în foarte multe redacţii, la televiziuni – lucram de dimineaţa până seara, iar noaptea mă duceam în librării şi citeam. N-aveam bani să îmi cumpăr cărţi, dar îmi luam câte o cafea imensă, de un dolar, şi stăteam şi citeam până pe la două–trei dimineaţa, fiindcă nu mă deranja nimeni. Apoi dormeam, iar dimineaţa mă duceam la slujbe. Pe la ziare, televiziuni, radiouri… A fost o perioadă

foarte importantă, fiindcă am învăţat foarte bine meserie. Mulţi români au făcut asta, fie că au avut şansa de a se specializa în domeniul care le plăcea, fie că au fost nevoiţi să deprindă meserii noi.

Pentru români, *a doua mare consecinţă a muncii în străinătate a fost recâştigarea demnităţii*. Acesta este, poate, beneficiul cel mai mare. Dacă expertiza poate fi adusă şi pe alte căi, problemele legate de respectul pentru propria persoană păreau a fi intrat într-un cerc vicios. Pe un inginer îl durea cumplit, în anii nouăzeci, când trebuia să-i cumpere copilului o acadea sau o vată de zahăr şi îşi aduna cu greu mărunţişul cu fiecare prilej. Când mergea la meci nu putea să bea o bere… Ca să nu mai vorbim de atitudinea şefului, la serviciu. Nu era doar o problemă de bani, deşi acest factor conta enorm. Era şi o problemă de respect de sine. Absolvenţii de facultate erau nevoiţi să suporte reguli nedrepte, tinerii angajaţi erau forţaţi să îşi primească banii la negru, bunii profesionişti erau obligaţi să lucreze după cadrul dictat de diverşi diletanţi. Devenind din ce în ce mai săraci, fără respect şi fără încredere în viitor, aceşti oameni – majoritatea celor educaţi, de bun-simţ, dispuşi să respecte regulile şi să fie cinstiţi – şi-au pierdut treptat demnitatea. Mai mult, au ajuns să fie în stare de orice pentru a reuşi în viaţă. Au început să devină răi şi încrâncenaţi. Dacă nu poţi să îţi satisfaci nevoile simple, care pot uneori să însemne şi plăceri mici, devii încrâncenat. Nu-ţi mai place nimic.

Cu cei care au plecat în străinătate s-a produs o modificare. Chiar dacă eroul nostru, inginerul, a ajuns să culeagă căpşuni, schimbările din viaţa lui au fost în majoritate benefice. Faptul că a reuşit să plece, faptul că la finalul fiecărei luni a avut câteva mii de euro în plus, împreună cu familia lui, faptul că la nivelul primului an a avut câteva zeci de mii de euro care deja i-au dat siguranţa că nu va mai ajunge niciodată în postura de a se căciuli pentru

bere sau pentru seminţe, toate acestea i-au redat demnitatea. Nu ştiu dacă a folosit lucrul acesta pentru a avea o perspectivă mai bună asupra ţării sau pentru a reflecta la sentimentul datoriei faţă de ţară, dar în mod clar i-a fost redată demnitatea. Deja a depăşit perioada în care trebuia să se lupte pentru existenţă, în care trebuia să facă multe compromisuri pentru lucruri fireşti. Vedem uneori în filme, în special la americani, cum diverse personaje stau câteva luni, în care nu au un venit stabil, şi se gândesc la viaţă, la viitor, la opţiuni legate de reuşită. Până acum, românii nu s-au bucurat de luxul de a se putea gândi detaşat la viitorul lor. Acum, încet-încet, îşi câştigă singuri această şansă.

Statul nu îi ajută deloc pe cei care formează „noua diaspora”

Din păcate pentru ei, au rămas tot singuri. Fiindcă statul, cel faţă de care îşi fac datoria, nu prea e dispus să îi ajute în acest proces de reflecţie asupra propriului viitor. Şi aici nu mă refer doar la cei care muncesc în străinătate, ci la toţi cei care sunt afectaţi direct de integrarea europeană. Fără să ne dăm seama, ne aflăm într-o perioadă a istoriei noastre în care trebuie să ne confruntăm cu schimbări colosale, în special în mediul rural, adică acolo unde din 1989 nu s-a întâmplat nimic. Dincolo de detaliile despre asomarea porcului sau despre interdicţia de a face ţuică există evoluţii cu efecte şocante. În câţiva ani, vor dispărea exploataţiile de teren fărâmiţate, va fi interzis comerţul necontrolat cu legume, cereale sau animale, vor dispărea multe surse de venit pentru o populaţie relativ îmbătrânită, needucată şi ruptă de realitatea urbană. Un imens electorat care, până acum, vota cu stânga vede atât că puterea (de dreapta) îi cere să devină din ţăran fermier, dar şi

că opoziţia nu îi mai întinde o mână de ajutor. Milioane de oameni din mediul rural trebuie să înceapă să îşi caute de lucru, să se gândească la alte soluţii în afara muncii la câmp, să facă faţă unei vieţi cu şocuri tot mai mari şi cu şanse tot mai puţine. Ce s-a întâmplat în Polonia, ţară care resimte şi astăzi efectele crizei postintegrare, se poate repeta şi la noi, la o scară mult mai mare.

În Polonia, dar şi în Ungaria, după aderarea la UE, mii de fermieri au fost nevoiţi să-şi declare falimentul deoarece nu au mai putut cultiva ceea ce le aducea venituri, pentru că produsele lor nu corespundeau standardelor europene, pentru că – şi acesta este şi cazul nostru – ajutoarele financiare de la UE primite de către agricultorii din noile state membre sunt net inferioare celor acordate celorlalte membre ale Uniunii. Intrarea pe piaţă a produselor mai ieftine din Occident reprezintă iarăşi o mare problemă. Sigur, pentru cel care este doar consumator diferenţele pot fi insesizabile la acest capitol, dar pentru cei aproape 40% din cetăţenii acestei ţări, care îşi câştigă existenţa din agricultură, este tragic.

Ni s-ar putea spune că românii, fiindcă susţin puternic integrarea europeană, nu creează multe probleme. Dacă ne uităm la reacţiile din perioada care a trecut de la 1 ianuarie 2007, mulţi ar putea susţine că lucrurile chiar stau aşa. Dar nu este adevărat. Românii au susţinut aderarea la UE în număr mare tocmai pentru că nu ştiau exact ce îi aşteaptă. Iar marea iresponsabilitate din prezent, când suntem în plin proces de integrare, este că puterea nici nu vrea să le spună, iar opoziţia preferă jumătăţile de adevăr, pentru a se asigura că nu va avea mari probleme în cazul revenirii la guvernare.

Politicienii nu sunt preocupaţi de efectele integrării

În 2006, când am scos prima ediţie a acestei cărţi, vă îndemnam să vă uitaţi la ştiri, să citiţi ziarele şi să căutaţi informaţii despre integrarea europeană. Acestea fie lipseau, fie erau prezentate într-o manieră foarte greu de înţeles de către oamenii obişnuiţi. De ce? Pentru că nu exista interes. Nu e normal ca o clasă politică întreagă, după ce şi-a trasat drept obiectiv major integrarea europeană, să încerce să evite subiectul. Aş reveni cu acest îndemn acum, în 2009, când evenimente precum blocarea fondurilor SAPARD sau suspendarea unei părţi din fondurile structurale au fost trecute la capitolul „şi altele”. Cei care suferă în urma acestor lucruri nu au pe nimeni care să îi reprezinte în mod real, iar mass-media ne prezintă în foarte mare măsură imaginea unei integrări care merge *ca pe roate*.

Greşeala majoră a clasei politice, în ceea ce priveşte aderarea la UE, este aceea că şi-a asumat ca scop principal integrarea europeană, cu orice mijloc. Iar cei care le-au contestat dreptul de a defini această prioritate au fost rejectaţi, ca şi cum ar fi fost inamici ai poporului. Integrarea europeană a devenit o ţintă la fel de mare şi găunoasă cum era pe vremuri „ajungerea la o societate multilateral dezvoltată”. Există şi aici un limbaj de lemn, o atitudine ezoterică faţă de subiect, o rezistenţă din partea sistemului la orice propunere alternativă, inclusiv în interiorul Uniunii, unde suntem acum. Sistemul are nevoie să îşi traseze astfel de obiective, pentru că în acest mod blochează schimbarea. Fiecare modificare majoră a fost percepută ca afectând obiectivul, iar populaţia e învăţată să creadă că schimbarea este nocivă.

Să ne întoarcem însă la întrebarea fundamentală: care este rolul real al politicii? Eu nu ţin minte ca poporul să fi cerut aderarea şi integrarea şi să se fi declarat dispus să-şi sacrifice prezentul şi viitorul pentru acest obiectiv. Rolul guvernului nu este acela de a subordona orice pretenţie populară ideii integrării, ci invers: să asigure prosperitatea şi condiţii de trai decent pentru propriii cetăţeni. Dacă integrarea e un mijloc pentru asigurarea acestui scop, atunci ea poate fi acceptată. Dacă nu, atunci trebuie să mai discutăm care este rolul nostru în cadrul Uniunii Europene.

Nu cred că România poate să îşi asigure prosperitatea în afara Uniunii Europene. Dar cred că ea poate şi trebuie să fie mult mai atentă, să negocieze mult mai dur şi, cel mai important, să pună în prim-plan interesele cetăţenilor săi. Integrarea e unul din mijloacele prin care se poate realiza prosperitatea, dar nu e un scop în sine.

Avem nevoie de un proiect pentru perioada postaderare

Am ajuns într-un moment în care trebuie să construim un nou proiect naţional, care să ajute populaţia, în plin proces de integrare. În loc să căutăm formule prin care să acceptăm toate pretenţiile venite de la Bruxelles, ar trebui să fim ceva mai selectivi. Nu tot ce ne propun comisarii europeni se potriveşte României. Dar, oricât de bună părere am avea noi despre aceşti comisari, să fim siguri că nu vor proteja interesele românilor decât atunci când ele vor coincide cu cele ale europenilor. *Cine apără, în aceste condiţii, interesele românilor? Dacă ne uităm la clasa politică, vedem că nimeni*. În plan extern, comisarul european nominalizat din România este ca şi inexistent, iar europarlamentarii români au dat dovada propriei neputinţe şi nepăsări. PNL a

devenit autosuficient la guvernare şi discret în relaţia cu partenerii europeni, iar opoziţia, atunci când se opune directivelor, este ghidată de interese politice sau personale (cum este în cazul schimbării şefului de la DNA), şi nu de interesul public.

Familiile politice europene nu au sprijinit şi nu vor sprijini interesele românilor. Comisarul european din partea României, europarlamentarii sunt şi vor fi trataţi ca masă de manevră pentru grupurile politice importante din interiorul acestor familii politice europene. Europarlamentarii PD-L votează fără rezerve alături de cei din Partidul Popular European în favoarea intereselor Italiei. Românii, în schimb, nu pot impune proiecte care să se bucure de sprijinul partidelor europene. Această situaţie este edificatoare pentru slăbiciunea liderilor politici autohtoni care folosesc relaţiile cu politicienii europeni doar pentru a se valida în interiorul propriilor partide. Dacă partidele româneşti şi cei care le conduc ar fi fost cu adevărat puternice, cu siguranţă formaţiuni precum PPE sau PSE şi-ar fi menţinut permanent reprezentanţi în România pentru a negocia. Atunci când negociezi, cedezi, dar şi primeşti. Noi nu negociem, noi doar cedăm.

Revenind la procesul de integrare, amintesc că, în 2006, spuneam că vom avea oameni confuzi, că vom avea clase sociale afectate, că vom avea efecte dramatice asupra economiei şi că politicienii noştri nu se vor preocupa de acest aspect. Acum, când au trecut trei ani, vedem că nimic din atitudinea politicienilor români nu s-a schimbat. Ţinta mea era aceea de a forţa autorităţile de la Bucureşti să abordeze procesul de integrare într-o manieră pragmatică şi să se raporteze mereu la populaţie, mai mult decât la UE. Ne integrăm pentru a creşte nivelul de trai, nu pentru a satisface dorinţele unor şefi de stat şi de guvern. Aceasta înseamnă că trebuie să scădem costurile integrării,

cu orice mijloace. Înseamnă să refuzăm să tratăm tema în termeni de imagine publică şi să ne raportăm la cum putem aduce avantaje directe pentru societate. Înseamnă să refuzăm ca românii să devină victime ale integrării.

În anul în care spuneam toate astea, am lansat alături de PIN şi o amplă campanie de informare publică pe tema integrării în UE, intitulată „În Europa, dar nu aşa!" Am investit în această campanie resurse materiale, intelectuale şi umane în speranţa că vom reuşi să tragem un semnal de alarmă asupra lipsei de responsabilitate a politicienilor. Am crezut că aşa putem să îi facem pe români să înţeleagă că singura şansă de a nu fi păcăliţi în negocierile cu UE este aceea de a fi activi, de a-i forţa pe politicieni să îşi asume responsabilităţile de care au fugit atâţia ani. Ca şi cu alte ocazii, această acţiune a fost reflectată sumar în presă şi interesat ignorată de către oamenii politici.

Îmi aduc aminte şi că în toamna lui 2007, când – nu-i aşa? – devenisem stat membru cu drepturi depline al UE, s-au discutat la Lisabona modificările tratatului constituţional. Am ieşit atunci cu un set de propuneri, pe care nici guvernul, nici Preşedinţia nu le-au considerat demne de luat în seamă. „Demn" a fost faptul că România a ales să susţină orice poziţie i se cere, fiind singurul stat membru care nu a avut nimic de spus cu privire la forma a ceea ce a devenit cunoscut drept Tratatul de la Lisabona. Singurul!

Altfel, am traversat nouăsprezece ani de tranziţie şi reforme. Cine a câştigat? O clasă de îmbogăţiţi şi un sistem corupt şi oligarhic, care se menţine la putere indiferent de câte valuri ale schimbării apar. Cine a pierdut? Societatea, cetăţenii obişnuiţi, cei care îşi fac datoria şi aşteaptă să fie respectaţi. Acum, facem integrare şi suntem în faţa unei alegeri. Vrem ca perdanţii să fie aceiaşi sau vrem ca integrarea să aducă mai

multă bunăstare decât a adus tranziţia? Pentru ca eşecurile tranziţiei să nu se mai repete e nevoie de o schimbare. Nu promovez euroscepticismul şi nici refuzul integrării europene, neacceptarea integrării cu orice preţ. Suntem români, avem o demnitate, avem de protejat o populaţie. Să realizăm integrarea astfel încât românii să nu fie din nou victime – o integrare pragmatică, menită să aducă profit, să protejeze populaţia.

Iar interesul meu este să fie protejate două categorii de populaţie direct afectate: cei care muncesc în străinătate şi cei care suportă marile transformări în ţară.

Drepturile românilor care muncesc în Uniune trebuie respectate. Aş reţine faptul că adresam acest îndemn în prima ediţie a cărţii de faţă. Acum, după cazul Mailat, cetăţeanul român de etnie rromă care este anchetat pentru faptul că ar fi jefuit şi ucis o italiancă, este cu atât mai necesar să ne preocupăm de soarta românilor din străinătate. Atitudinea pe care italienii de rând, dar mai ales autorităţile şi presa din această ţară au început să o manifeste faţă de români, ca grup, trebuie combătută. Altfel, riscăm ca ea să se extindă la nivelul multor ţări din Uniunea Europeană, afectând dreptul la muncă al românilor, şi aşa restricţionat de mai multe state europene. Dar nu e vorba doar de păstrarea acestei libertăţi de mişcare, ci şi de multe alte detalii: dreptul la servicii medicale, pensii, protecţia copiilor, educarea celor rămaşi acasă, grijă faţă de acumulările făcute afară, sprijin pentru investiţii în ţară.

De asemenea, trebuie susţinută populaţia rurală, care se va confrunta cu cea mai mare transformare socială din ultima sută de ani. Aceşti oameni vor rămâne, mulţi dintre ei, fără slujbe, fără terenuri, fără surse de venit. Nu vor avea industrii care să îi preia, nu vor avea drepturi pe care să le revendice. Nu va exista interes din partea statului pentru a investi în educarea lor, în protecţia lor socială, în

asistarea lor medicală. Eu vreau ca această realitate să se schimbe.

Integrarea europeană a României este un proces din care trebuie să se câştige, şi nu să se piardă. Iar principalii beneficiari trebuie să fie oamenii, şi nu politicienii. Toată această argumentaţie nu este un exerciţiu retoric. Există soluţii: de la plasarea corectă a României în regiune, de la scoaterea din izolare şi din atitudinea greşită conform căreia ne putem descurca la nesfârşit prin aceleaşi comportamente balcanice, până la stimularea unei atitudini demne, mândre, chiar orgolioase faţă de Uniunea Europeană, care trebuie să înţeleagă că acum suntem parteneri egali şi nu o colonie. Pentru aceasta însă, este necesar ca identitatea naţională să fie restaurată, fiindcă ea este coloana noastră vertebrală. Prea puţini concetăţeni mai au voinţa şi curajul de a-şi declara public mândria că sunt români. Nu e vina lor. Unii au uitat de acest sentiment, alţii n-au avut de ce şi de unde să-l deprindă. Identitatea noastră europeană nu trebuie să o excludă pe cea naţională. Vrem să ne păstrăm cultura, tradiţiile şi neamul odată ajunşi în marea familie europeană. Deviza Uniunii Europene este unitatea în diversitate. Trebuie să avem verticalitate naţională indiferent de construcţiile geopolitice sau economice ale unui spaţiu unic.

De asemenea, trebuie să ne orientăm eforturile spre interior, spre populaţie. Să ieşim din paradigma funcţionării pentru imagine şi să ne mutăm atenţia spre oameni. Aceasta înseamnă folosirea fondurilor europene cu adevărat pentru dezvoltarea ţării. „Robinetul” fondurilor europene poate fi acum deschis şi avem de ales: le vom lăsa pe mâna celor care au demonstrat până acum că fură sau sunt incapabili, sau le vom folosi pentru populaţie şi pentru nevoile societăţii? Se poate face acest ultim lucru prin strategii de dezvoltare a domeniilor economice care ne pot individualiza în

plan mondial, prin investiţii în infrastructură, prin crearea de locuri de muncă valoroase.

Eu personal susţin nevoia unui sistem politic gestionat de oameni instruiţi şi nepătaţi de corupţie, oameni care vor să realizeze ceva pentru ţară. Ţinând cont de cât de multe sunt de făcut în perioada următoare, eu resping ideea diminuării influenţei statului şi mutării răspunderilor principale în zona privată. Această mişcare a generat mult prea multă corupţie în ultimii ani, sub sloganul privatizării. În condiţiile de astăzi ale României, un stat minimal ar avea acelaşi efect nefast ca şi statul totalitar, hipertrofiat şi corupt. Pentru o dezvoltare durabilă, pentru transformarea integrării europene într-un beneficiu real pentru România, eu consider că statul român trebuie să-şi refacă instituţiile, să le reconfigureze şi să le întărească.

Odată cu venirea Uniunii Europene în România, eu cred că încă nu am înţeles ce înseamnă acest lucru. Thierry de Montbrial, într-o carte vizionară, *Memoria timpului prezent*, spunea: *O naţiune este independentă când îşi alege propriul destin. Este dependentă atunci când suportă o lege impusă de alte state, dar şi când se închide singură într-o viziune întoarsă spre trecut sau, mai rău, spre o interpretare eronată a istoriei. Pentru a intra pe picior de egalitate în lumea secolului XXI, nu trebuie să ne închidem în cochiliile noastre, ci să îndrăznim să existăm cu ochii deschişi către orizonturile largi*. Acest comentariu venea într-un moment în care Franţa, ţara de origine a acestui specialist în relaţii internaţionale, se confrunta cu aceleaşi presiuni cu care se confruntă astăzi România. Uniunea Europeană se impunea tot mai mult, iar opţiunea cetăţenilor nu era să accepte necondiţionat tot ce li se spunea sau să se retragă în proiecte fanteziste şi izolaţioniste, ci aceea de a privi pragmatic, echilibrat, moderat, mândru, spre

viitor. Acest lucru îl propun eu astăzi pentru România.

Românii trebuie să înţeleagă acum că odată cu 1 ianuarie 2007 s-au produs două diferenţe majore faţă de perioada preaderare: în primul rând, controlul european este mult mai relaxat, iar acest lucru se simte la nivelul acţiunii politice interne, care ştie că nu mai trebuie să dea socoteală publică nimănui; în al doilea rând, România şi-a cedat parte din suveranitatea naţională către instituţiile europene, fără a le explica propriilor cetăţeni ce implică asta.

Nici una dintre aceste diferenţe nu este percepută vizibil de către români, dar ambele vor influenţa foarte puternic evoluţia ţării. Fără a pleca în vreun fel de la premisa că ele trebuie respinse aprioric, eu cred că aceste schimbări trebuie cunoscute de români pentru a putea reacţiona. Eu cred, de asemenea, că pentru ţara noastră, în condiţiile unei clase politice iresponsabile precum cea de astăzi, este nevoie ca românii să îşi dezvolte o atitudine eurocritică. Noi suntem primii care trebuie să înţelegem că suntem egali cu ceilalţi cetăţeni ai Uniunii Europene, iar politicienii sunt obligaţi să ne apere acest statut.

X Plătitorul de taxe este adevărata victimă a tranziţiei

Această carte a prezentat, până aici, nouă procese diferite, care însă au legătură directă, uneori chiar de cauzalitate; împreună, ele formează un tablou parţial al României de astăzi, care prezintă în culori tot mai închise şi în tuşe tot mai aspre o realitate de care tot mai puţini oameni sunt mulţumiţi. Toate aceste păcate ale României, prin consecinţele lor, lovesc cel mai tare în oamenii cinstiţi, cei care respectă regulile, cei care îşi plătesc taxele, cei care vor să trăiască normal. Această generaţie activă nu mai trebuie să devină însă una de sacrificiu, fiindcă ea este astăzi motorul dezvoltării. Am descris aceste păcate ale României contemporane cu convingerea că, înţelegându-le mai bine, le vom putea depăşi. Împreună.

Asistăm, din 1989 încoace, la o degradare accentuată a vieţii plătitorului de taxe în România. Cine este plătitorul de taxe despre care am vorbit până acum? Cetăţeanul onest care îşi îndeplineşte cu tenacitate obligaţiile faţă de stat, indiferent dacă beneficiază sau nu de serviciile pe care statul i le datorează în schimbul efortului său. El poate fi funcţionarul de multinaţională care îşi petrece concediul în fiecare vară pe litoralul turcesc sau pensionarul care abia îşi permite să-şi plătească telefonul: în faţa taxelor, toţi suntem egali, pentru că toţi contribuim similar, în schimbul unei protecţii corespunzătoare.

Indiferent de locul unde s-a născut sau de câte ore munceşte pe zi, plătitorul de taxe este un creditor al organismului statal şi îi garantează acestuia supravieţuirea şi perpetuarea. Ne întrebăm adesea, privind circul de la TV sau spectacolele din Parlament, ce ne-a împins înainte, în pofida politicienilor obsedaţi de vendete personale, a show-men-ilor care confundă scena cu politica, a incompetenţilor cu titluri ministeriale; privindu-i pe toţi aceştia, ai senzaţia acută că România e un bolnav grav, operat pe creier de o echipă de sculeri-matriţeri… Şi totuşi, o întrebare esenţială se impune! Cine ţine organismul bolnavului în viaţă, în ciuda tăieturilor brutale ale „meseriaşilor" care fac jocurile?

Răspunsul e simplu, chiar dacă nu evident: *majoritatea tăcută a plătitorilor de taxe*. Asumându-şi fără să pună întrebări responsabilitatea de a duce mai departe o structură instituţională care, de cele mai multe ori, nu le satisface nevoile, această masă poartă pe umerii săi o povară enormă: evoluţia însăşi a naţiunii.

E o aventură colectivă care face permanent victime. Din păcate, niciodată în rândul minorităţii care profită de pe urma eforturilor celor mulţi. Această calitate onestă, de plătitor de taxe, n-a generat până acum pentru cei ce o posedă decât umilinţe zilnice în faţa unei armate de funcţionari de stat, politicieni parveniţi şi oligarhi atotputernici.

Nu vorbim doar de o generaţie de sacrificiu, ci de o meserie de sacrificiu: meseria de a-ţi face datoria, de a munci şi de a-ţi plăti taxele. Oricât de surprinzător ar suna pentru prietenii noştri de la Bruxelles, ceea ce într-o ţară civilizată s-ar numi normalitate, aici e o meserie de sacrificiu, fiindcă mai mereu ieşi în pierdere dacă respecţi regulile şi pe cei de lângă tine.

E o meserie pe care şmecherii nu o practică. Nu o practică nici cei mai mulţi dintre politicieni, nici

cei mai mulţi dintre cei care s-au îmbogăţit de pe urma acestui stat. O practică însă milioane de români. Şi a venit momentul, după atâţia ani de sacrificii în numele democraţiei şi al unei prosperităţi promise mereu, ca statul să înceapă să dea înapoi. A venit vremea răzbunării oamenilor oneşti. Poate sună războinic, demagogic sau extremist – dar nu asta e intenţia mea. Dar nu putem cere la nesfârşit sacrificii unui popor obosit de aşteptare şi prea mult dus cu vorba.

Ce li se spune în fiecare seară la TV plătitorilor de taxe, prin vocea aleşilor, mai proaspeţi sau mai experimentaţi? Să mai aibă răbdare. Nu, salariile profesorilor nu se măresc nici azi, ci doar în campania electorală, iar spitalele rămân la dotările de acum un secol; pensiile se măresc doar pentru ca mărirea să fie anulată de inflaţie, şi asta tot în campanie, iar tinerii ar face bine să nu mai viseze la luxul de a avea o locuinţă; în schimb, trimitem trupe în Irak, cumpărăm avioane şi fregate de mâna a doua, fiindcă suntem o mare putere militară care trebuie să-şi respecte prestigiul şi să se ridice la înălţimea aşteptărilor lumii întregi. Tot seara şi tot la TV, aceiaşi plătitori de taxe asistă şi la spectacolul ostentaţiei celor care s-au îmbogăţit pe seama lor. E firesc, în orice stat civilizat şi funcţional, ca unii să fie mai norocoşi, mai pricepuţi sau mai rapizi ca alţii şi pentru ei prosperitatea să fie un pariu câştigat. Inacceptabil e, însă, când fac acest lucru traversând de partea cealaltă a legii când nu vede nimeni sau când cei care ar trebui să vadă închid complice ochii.

Marii îmbogăţiţi ai tranziţiei au ajuns la acest statut, aproape fără excepţie, fiindcă au ştiut cui să ceară să închidă ochii în momentele-cheie. Restul românilor, majoritatea care munceşte zi de zi pe bani puţini, nu fac decât să strângă din dinţi şi să meargă mai departe. Mulţi dintre ei nici nu mai speră să se schimbe ceva în timpul vieţii lor: deja s-au obişnuit cu faptul că „democraţia” le-a adus,

poate, mai multe posturi TV şi câteva figuri noi la fiecare patru ani, dar binele promis – binele fiecăruia – încă n-a ajuns pe strada lor.

Câţi dintre aceşti oameni sunt mulţumiţi de direcţia în care se îndreaptă, pe baza consimţământului lor tacit, ţara în care trăiesc? Tot mai puţini. Câţi mai păstrează încrederea că viitorul care li s-a promis va începe de mâine? Aproape nici unul. Câţi mai respectă statul român? M-aş mira să mai găsesc pe cineva… Dar câţi respectă, zi de zi, regulile impuse de acest stat, oricât de bolnav ar fi el? Foarte mulţi, majoritatea chiar.

Se ştie că, în loc să plăteşti amenda de circulaţie, poliţistul e mai mulţumit să „încaseze" personal o treime din valoarea ei. Copilul trece mai uşor prin emoţia bacalaureatului dacă îi cumperi subiectele cu o seară înainte. Dar plătitorii de taxe nu fac asemenea compromisuri. Plata zilnică a taxelor şi a impozitelor, respectarea corectă a regulilor generale este cea care permite existenţa unor *free rider*-i. În sociologie există termenul de *free rider*. Acesta este, spre exemplu, cel care merge cu autobuzul şi nu plăteşte bilet. El are mari şanse de a nu fi prins, de a fi lăsat să existe, dacă majoritatea oamenilor îşi cumpără bilet. Altfel spus, este un parazit care confirmă, prin existenţa sa, funcţionarea unei reguli. Cu cât se măreşte numărul de *free rider*-i, cu atât sistemul are o problemă mai mare. Motivul pentru care sistemul se menţine în funcţiune nu este existenţa controlorului de bilete, ci tentaţia celorlalţi călători de a respecta regula. Aşa este şi România: există, încă, o majoritate care respectă regulile. Problema este că, în prezent, nimeni nu îi pedepseşte pe aceşti *free rider*-i şi nimeni nu oferă oamenilor obişnuiţi o motivaţie pentru a continua să „îşi cumpere bilet". „Autobuzul" merge tot mai prost, aerisirea e blocată, zgomotul e tot mai mare, iar distanţele sunt tot mai greu de suportat. România

este plină de plătitori de taxe care văd zilnic cum sunt batjocoriţi. Şi, câtă vreme nimeni nu are grijă de acest „autobuz” – adică de stat – ei încep să aleagă alte mijloace de transport. Unii merg pe jos, alţii îşi construiesc alte autovehicule, alţii optează pentru taxi. Iar autobuzul începe să îşi piardă din utilitate.

Rolul meu, ca om politic, este acela de a arăta că autobuzul încă are un sens. El poate fi refăcut, el poate fi îmbunătăţit, dacă refacem încrederea călătorilor în el. Adică, dacă avem grijă de cei care respectă regulile. Fără el, rămân foarte mulţi oameni cu mari probleme: e vorba de bătrâni, de copii, de săraci, de femei, de tineri, de cei cu venituri mici, de cei care vor să înceapă o afacere cinstită.

Nu avem nevoie de un stat care să fie putere regională sau de un stat care să tragă după el dezvoltarea economică în Europa. Avem nevoie de un stat normal. În care cei care plătesc impozite primesc servicii de educaţie, de sănătate, de protecţie. În care cei care respectă legea sunt apăraţi împotriva celor care nu o respectă. În care situaţiile de criză sunt rezolvate firesc şi fără show mediatic şi în care statul ţine cont de părerea oamenilor. În care cei bogaţi sunt solidari cu locuitorii mai puţin norocoşi. Un astfel de stat nu e nici maximal, nici minimal. Este un stat funcţional, un stat în adevăratul sens al termenului.

Ştiu că în faţa multora o să par naiv sau ridicol ori neinformat. Ziarele, comentatorii, chiar mulţi dintre oamenii de rând s-au obişnuit să vorbească despre gesturile celor care încalcă regulile ca despre o regulă în sine. Nu este aşa: am stat de vorbă cu mulţi dintre cei pe care îi numesc „plătitori de taxe” – persoane de tot felul, familii din diverse medii şi zone ale ţării, cu ambiţii şi obiective de viaţă diferite, şi pot spune, fără umbră de îndoială, că ei nu gândesc aşa. De altfel, evidenţa nu mă contrazice: cum altfel ar fi

supravieţuit acest stat unui abuz continuu? Dacă majoritatea românilor ar fi ignorat toate regulile pe care le puteau încălca, unde am fi fost astăzi? În nici un caz în Uniunea Europeană. Ceea ce ne-a adus aici a fost nu efortul politicienilor, nu dorinţa oligarhilor de a deveni „oligarhi europeni" şi nici prosperitatea generalizată, un fenomen încă absent, ci strădania cotidiană a majorităţii românilor de a-şi îndeplini partea de contract cu societatea. Ei refuză să fie victime, chiar dacă oligarhiile şi complicităţile politicienilor îi împing la asta. Mă bazez pe faptul că românii ca mine s-au săturat să mai fie marginalizaţi. Am descris, aşadar, aceste păcate ale României contemporane cu convingerea că, înţelegându-le mai bine, le vom putea depăşi. Împreună.

Rezumat

I. România este blocată de oligarhi. Suntem trimişi tot timpul pe piste false, ca să pierdem din vedere esenţialul: politicienii îi reprezintă nu pe cetăţenii care i-au ales, ci pe oligarhii care îi finanţează şi care, controlând lumea politică, afectează funcţionalitatea instituţiilor şi slăbesc statul. Eu consider că numai revoluţionarea din temelii a clasei politice poate schimba cu adevărat această stare de fapt.

II. Sistemul politic este putred pentru că nu s-a primenit. Astăzi, România e condusă de aceleaşi persoane şi aceleaşi reguli care funcţionau şi înainte de 1989. Fără a elimina aceste reminiscenţe ale fostului regim, clasa politică nu poate produce soluţii eficiente şi adaptate prezentului.

III. Trăim într-o societate dominată de mari minciuni: Revoluţia, reforma, eradicarea sărăciei, lupta împotriva corupţiei. Sunt imagini care ni s-au servit constant ca versiuni ale adevărului, la adăpostul cărora s-au desfăşurat nestingherite marile jafuri şi s-au construit cu succes marile averi. Între timp, marii perdanţi ai tranziţiei au fost şi rămân oamenii simpli, cei care au respectat mereu regulile şi au ales să rămână oneşti.

IV. Paralel cu întărirea oligarhilor, statul este tot mai slăbit. Mecanismele sale esenţiale, cele care ar trebui să protejeze cetăţeanul de orice abuzuri, sunt de fapt abuzate în folosul marilor îmbogăţiţi şi puternicilor zilei, servind interesele celor care încalcă legea.

V. Instituţiile statului nu-şi mai exercită funcţiile în folosul românilor. Educaţia, sănătatea, siguranţa publică, infrastructura – toate acestea au devenit doar câmpuri de luptă politică într-un război al discursurilor, în timp ce beneficiarul lor de drept – cetăţeanul – se confruntă cu o degradare

accentuată a serviciilor publice. Nu se poate ieşi din acest impas fără o investiţie solidă în performanţă.

VI. Sistemul de valori este pervertit. Noile generaţii învaţă că singurul model de succes în viaţă este goana după bani, bazată pe compromisuri şi pe încălcarea tuturor regulilor. Numai prin restaurarea reperelor putem spera la regenerare morală.

VII. România este o ţară sărăcită, preocuparea principală a majorităţii românilor fiind siguranţa zilei de mâine. Munca onestă a devenit o sursă de umilinţă şi nu una de bunăstare. Combaterea reală a sărăciei nu se poate realiza decât prin revalorizarea muncii şi prin investirea în educaţie.

VIII. Imaginea publică a devenit mai importantă decât performanţa reală. Politicienii de televizor îşi ascund lipsa de rezultate reale prin spectacole mediatice cotidiene, iar viaţa politică se reduce la o succesiune de crize. Credibilitatea clasei politice nu poate fi restabilită decât prin întoarcerea oamenilor politici la funcţia lor reală, aceea de servire a intereselor cetăţeanului.

IX. Integrarea a schimbat rapid şi profund structura socială din România. Politicienii s-au obişnuit să prezinte integrarea ca pe un sfârşit al istoriei, dar românii nu sunt pregătiţi pentru transformările cu care au început deja să se confrunte. Dacă populaţia nu va fi protejată, sărăcirea şi alienarea vor continua într-un ritm accelerat.

X. Cea mai mare victimă a tranziţiei este plătitorul de taxe, adică omul cinstit, care respectă regulile şi care vrea să fie, la rândul său, respectat de stat şi de politicieni. El nu trebuie să mai facă parte dintr-o nouă generaţie de sacrificiu.

Cozmin Guşă – un rebel cu principii

Sper să nu vi se pară ciudat să mă prezint singur. Mi se pare necesar s-o fac, foarte pe scurt, pentru că vreau ca toate ideile, observaţiile şi proiectele mele să poată fi asociate unei persoane anume, cu tot cu detaliile biografice care o definesc.

Am ajuns să fiu un rebel în politică, pentru că aşa am fost şi în viaţă. *Dar în această condiţie de rebel pe care mi-am asumat-o, am fost unul care se baza pe propriul succes*. Şi unul care a pus mereu principiile înaintea obţinerii succesului cu orice preţ. Este o lecţie pe care eu am trăit-o direct, destul de brutal uneori. Am avut şi multe probleme din cauza acestei atitudini. Profesional, nu m-am confruntat cu insuccese în viaţă. La şcoală am fost premiant. În facultate, după un început mai boem, în acord cu vremurile – am început facultatea în 1989 – am devenit şef de an şi ulterior şef de promoţie, la secţia Fizica corpului solid, la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj. Aşa am primit o bursă universitară în Statele Unite, de care, până la urmă, n-am mai beneficiat: s-au gândit alţii că n-ar trebui să merg eu… Acela a fost un moment de umilinţă care m-a făcut să renunţ la o carieră în fizică. Din această cauză, luna de miere, fiind proaspăt căsătorit, şi bucuria absolvirii facultăţii au cam lipsit – un regret cu care trăiesc şi astăzi.

Profesional, am luat-o de jos. Am început să trimit CV-uri în diverse locuri despre care citeam în ziare. Căutam slujbe peste tot: în ziare, la televizor, îmi întrebam toţi cunoscuţii… Despre acel prim loc de muncă am povestit deja. A urmat apoi provocarea: lumea presei. Prin perseverenţă, am reuşit să pun în practică toate cunoştinţele pe

care le acumulasem şi să ajung să urc, de fiecare dată, până în vârful ierarhiilor din care făceam parte.

Dar, indiferent de câştiguri, de funcţii sau de prestigiu, n-am sacrificat niciodată valorile în care credeam, iar atunci când am simţit că ele nu mai sunt respectate, am plecat fără ezitare. Am considerat mereu că respectul de sine se hrăneşte din două surse: să te străduieşti mereu să dai tot ce ai mai bun şi să nu faci nici un compromis cu tine însuţi. Am ales în toate momentele importante ale vieţii mele profesionale să mă supun acestor două reguli şi, de fiecare dată când un loc de muncă îmi impunea să încalc una dintre ele, am preferat să plec. În cartea mea de muncă sunt mai multe locuri unde scrie „demisie", dar pentru mine fiecare dintre ele semnifică momente în timp când am refuzat să renunţ la valorile în care cred.

Intrarea mea în politică

Traiectoria mea politică a urmat, cu fidelitate, aceleaşi reguli. Am intrat în politică în ianuarie 2001, după ce Adrian Năstase m-a solicitat. Eu eram într-o relaţie amicală cu el şi cred că sprijinul pe care i l-am acordat în campania electorală din 2000 a fost unul consistent. Rămăsesem în termeni buni şi, după ce a ajuns prim-ministru, m-a sunat şi m-a invitat să vorbim. Am ajuns la el într-o sâmbătă, pe la opt dimineaţa. În prima jumătate a lui ianuarie 2001. Mi-a spus că are congres săptămâna care urma, că nu are soluţii şi m-a rugat să îl ajut să organizeze partidul, mai ales că urma să preia funcţia de preşedinte. Dar nu să îl ajut de la distanţă, ci să mă şi implic. I-am spus că nu am făcut politică în viaţa mea şi că nu mă pricep. El mi-a propus funcţia de secretar general – adică să mă ocup cu organizarea; aşa cum ziceam eu, să fiu un fel de manager. Mi-a spus că, deşi nu ştiu foarte

bine despre ce e vorba, îmi va fi uşor să învăţ, fiindcă aveam experienţă, condusesem mii de angajaţi, ştiam limbi străine, fusesem la studii în Statele Unite… De altfel, în ziarele vremii eu eram calificat atunci drept „spion american", pentru simplul motiv că studiasem în străinătate, în America. Speculaţiile despre apartenenţa la KGB au apărut abia după aceea în presă…

A trebuit să mă decid foarte repede, şi am făcut-o. Eram atunci preşedintele companiei de presă a lui Dan Voiculescu şi, fiindcă angajamentul meu se apropia de final, mă gândeam oricum să încerc altceva… Nu-mi trecuse prin cap ideea că voi intra în politică. Am acceptat propunerea şi apoi lucrurile sunt ceva mai cunoscute. Timp de o săptămână s-a zvonit că un necunoscut, Cozmin Guşă, o să fie secretar general al PSD şi până la urmă chiar s-a întâmplat, aproape cu forcepsul. Nimeni nu ştia cine era Cozmin Guşă. Am ajuns să fiu *numit* – postura de care fugisem în 1989. Dar, după ce în ianuarie 2001 m-au ales doar vreo patruzeci de oameni, cei din Biroul Executiv Central, ulterior am fost ales de un organism mult mai larg, şi anume Consiliul Naţional al PSD. Se întâmpla în iunie 2001… A fost prima funcţie în care am fost ales legitim de o masă mare de oameni. Am plecat însă din PSD în momentul în care au început să mi se propună compromisuri. Am hotărât atunci că e mai bine aşa. Decât să fac parte din echipa de succes a unui lider corupt, mai bine să plec (aşa cum a făcut de fapt şi Emil Hurezeanu, care, într-un acces de entuziasm şi dorind să-şi pună capacităţile remarcabile în slujba ţării acceptând postura de consilier al prim-ministrului Năstase, a sfârşit prin a pleca nu doar scârbit de ceea ce a văzut, dar în mod sigur uimit de faptul că nimeni nu dorea să-i folosească experienţa!).

În ianuarie 2004, am ajuns la un acord cu Traian Băsescu în privinţa colaborării mele cu Partidul

Democrat. Eforturi existaseră, din partea sa, pe tot parcursul lui 2003, dar abia atunci am fost gata să iau decizia. Văzusem în ce direcţie se îndreaptă PSD şi ce intenţii au cei de la vârf şi nu-mi făceam nici un fel de iluzii. Am ales să îl susţin pe Traian Băsescu şi îmi convenea să colaborez cu PD, tot o formaţiune de stânga, deşi am regăsit acolo multe asemănări cu PSD.

Am intuit, chiar de la bun început, ce anume va sta în calea unui final fericit: Traian Băsescu are multe calităţi, dar şi câteva defecte; unul dintre ele e capacitatea de a păstra resentimente… Eram aproape sigur că nu va putea trece peste nenumăratele noastre ciocniri anterioare, peste toate atacurile mele la adresa lui, şi i-am spus-o şi lui. Mi-a răspuns că mă înşel. Ca un amănunt, alături de multe altele, la conferinţa de presă care anunţa debutul colaborării noastre, mi-a făcut cadou o păpuşă – un Pinocchio colorat – pe care o primise de la mine, ca simbol al părerii mele (despre „Băsescu mincinosul", adică Pinocchio) din vremurile când ne aflam în tabere politice opuse. Mi-am dat seama atunci că intuiţia mea fusese corectă şi că nimic din ce spusesem vreodată împotriva lui nu va fi uitat, indiferent de cât de util sau de fidel mă voi fi dovedit pe parcursul anului electoral. Şi, în fiecare zi a acelui an, am trăit cu impresia difuză că Băsescu mă va folosi, iar la final se va vedea răzbunat… Am crezut însă în succesul unei echipe şi am înţeles să-mi respect angajamentul asumat. Mă temeam mai mult de cât de rău ar fi în România cu un preşedinte ca Adrian Năstase, sufocat de grupurile oligarhice, prizonierul lor, decât de ce pot păţi eu din partea unui coleg de partid ranchiunos, respectiv Traian Băsescu.

Aş vrea să explic un episod care nu s-a comentat suficient sau s-a comentat greşit la vremea respectivă: ruptura dintre mine şi Traian Băsescu. La începutul lui ianuarie 2005, proaspătul

preşedinte acorda un interviu cotidianului *Adevărul,* în care abandona aproape complet retorica de campanie şi se referea în termeni de-a dreptul prietenoşi la mandatul lui Ion Iliescu, a cărui critică virulentă constituise coloana vertebrală a discursului său. El făcea, în acelaşi timp, apologia unor instituţii de stat pe care în urmă cu doar câteva săptămâni le denunţase ca parte a „sistemului ticăloşit". M-a revoltat această negare a ceea ce eu considerasem principii împărtăşite cu sinceritate; am replicat printr-un interviu publicat în *România liberă,* câteva zile mai târziu, intitulat „A doua frăţie a Securităţii"[4].

Imediat, preşedintele i-a chemat la Cotroceni pe apropiaţii săi – Videanu, Berceanu, Blaga – şi au început presiunile pentru schimbarea mea din funcţia de lider de grup parlamentar. Deşi am testat eu însumi susţinerea colegilor de grup – şi am primit mereu confirmarea sprijinului –, am decis să plec: nu venisem acolo pentru o funcţie sau alta (de altfel, eu nu i-am făcut niciodată lui Traian Băsescu vreo solicitare de acest tip). Venisem pentru că am crezut într-o echipă şi în principiile ei; aceste principii erau abandonate însă pe parcurs şi n-am mai avut motive să rămân. Mi-am prezentat demisia din funcţia de lider de grup şi din Partidul Democrat şi nu m-am mai uitat înapoi. Iar evoluţia ulterioară din interiorul „alianţei" liberalo-democrate îmi confirmă că decizia mea a fost corectă: părăsisem o echipă care s-a destrămat aproape instantaneu după alegeri, coruptă de propriul succes şi ţinută împreună numai de ambiţia de a câştiga mai mult.

De ce am plecat mereu?

Povestea carierei mele politice este dominată de constanta acestor plecări. De fiecare dată am început o muncă prin care am încercat să

construiesc, să pun cărămizi noi, să schimb lucrurile în bine. Am învăţat mult şi am aplicat ce am învăţat, la fel cum face orice tânăr care se angajează – la fel cum face orice om de bună-credinţă, care simte că obligaţia sa este să fie cât mai performant cu putinţă. Dar am plecat de fiecare dată când am ajuns să nu fiu de acord cu decizii sau propuneri care contraveneau principiilor mele. Am crezut întotdeauna că, mai ales într-o funcţie de conducere, trebuie să fii respectat şi să se ţină cont de principiile pe care le ai. Nu ţi se poate pretinde performanţă dacă nu eşti lăsat să conduci pe baza propriilor convingeri morale. Aşa că am preferat mereu să plec atunci când au apărut situaţii care m-ar fi forţat la compromisuri. Am arătat cum s-a întâmplat asta mai întâi în viaţa profesională, iar apoi în politică. Astăzi, sunt perceput în viaţa publică drept un personaj ciudat – un politician care a preferat, din motive foarte puţin clare, să plece de două ori de la putere. Cred că sunt singurul lider de partid cu o asemenea performanţă. Nu sunt un traseist, fiindcă un traseist pleacă spre putere, or eu nu am făcut asta. Am încercat să particip la construirea unor soluţii utile, şi am rămas dedicat acestor soluţii indiferent dacă asta a însemnat, pentru mine, plecarea sau demisia.

În politică, idealul meu major se leagă de construirea unui model social real în România. Aceasta a fost ideea pe care am început să o susţin la început în PSD, când chiar credeam în cuvintele despre reformă pe care le folosea Adrian Năstase. Am citit foarte mult, am studiat sondaje, am mers mult în teritoriu. Am constatat astfel că România se schimbă şi că apariţia unor noi clase sociale impune adaptarea partidelor politice. Mai mult, conturarea unor noi provocări ale tranziţiei solicită, din partea unui partid de stânga, o mult mai mare răspundere în protejarea unor categorii aparte de electorat. PSD însă, după 2001, în loc să

îşi întărească poziţia de cel mai important partid al ţării, de voce a oamenilor săraci, uitaţi, excluşi, a preferat să se izoleze la vârf. S-a deplasat tot mai mult spre dreapta, a uitat de electoratul său şi, în consecinţă, a început să se înstrăineze. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu PD, după ce a ajuns la guvernare. Convinşi că a-l susţine pe Băsescu e suficient, cei din PD au uitat şi ei de electoratul care i-a propulsat la putere. Au trecut de la stânga la dreapta fără nici o remuşcare, devenind partid popular. Iar mesajul lor social este mai gol ca niciodată.

Faptul că nu există partide cu adevărat preocupate de mesajul social, de construirea unui model de societate în care problemele sociale să fie rezolvate, în care principii precum libertatea şi egalitatea să nu se contrazică, m-a făcut iniţial să fiu un pic descumpănit. Am intrat în politică fiind sincer convins că se poate şi că discursurile înseamnă şi altceva decât imagine. Descumpănirea mea a fost însă de scurtă durată. Am decis că nu voi renunţa, chiar dacă voi fi nevoit să plec, chiar dacă va trebui să o iau de la zero.

Cum a apărut PIN?

Partidul Iniţiativa Naţională a fost soluţia pe care eu şi câţiva colegi am gândit-o atunci când am văzut că schimbările pe care societatea le cerea nu apăreau şi la nivel politic. Cu prea puţine excepţii, scena politică este populată de „foşti", de mediocrităţi şi de false speranţe. Noi suntem un grup care există în politică pentru a demonstra că se poate şi altfel: oameni ca mine sunt o dovadă vie că poţi merge mai departe chiar dacă refuzi compromisul, oameni ca Lavinia Şandru demonstrează tuturor că politica nu trebuie să aibă gen, iar odată ajuns în prim-plan poţi câştiga respectul celorlalţi doar prin ideile, dinamismul şi

onestitatea care te caracterizează. PIN cuprinde în rândurile sale persoane care nu sunt compromise şi care, deci, nu pot fi şantajate. Unul dintre atuurile noastre principale este condiţia pusă la înscrierea în partid – aceea de a nu fi făcut poliţie politică, de a nu fi colaborat cu fosta Securitate. De asemenea, am încercat să inversăm logica de funcţionare a partidelor din România; în toate celelalte partide, politicienii îşi obţin succesul ca oameni în urma succesului din politică. La noi e invers: succesul nostru ca oameni va fi garanţia succesului nostru ca partid. Suntem profesionişti, oameni care au reuşit în domeniile în care au lucrat. Din acest motiv, suntem mai întâi personalităţi de succes, şi abia apoi politicieni. De fapt, noi nici nu suntem politicieni în sensul pe care România l-a cunoscut până acum. Fiindcă nu urmărim cu orice preţ accederea la putere. Suntem altfel decât ceilalţi politicieni, tocmai pentru că vrem să modelăm statul, sistemul, după societatea în care vrem să trăim. Ceilalţi vor să menţină sistemul, noi vrem să îl schimbăm. Şi vrem să o facem pentru ca România să fie o ţară în care copiii noştri să poată trăi liniştiţi.

Nu suntem puţini, fiindcă noi încercăm să ne identificăm de fapt cu o categorie socială, nu cu un număr de membri de partid. Iar această categorie socială este una în creştere. Cei care spun că românii sunt leneşi să se uite la cât de mulţi merg să muncească douăsprezece sau paisprezece ore pe zi în străinătate. Cei care spun că românii sunt egoişti să se uite la cât de mulţi tineri au grijă de părinţii lor. Cei care spun că românii sunt proşti să se uite la cât de bine pregătiţi sunt cei care au succes astăzi într-o meserie. Nu ne lipsesc calităţile personale, după cum nu ne lipseşte „materialul” necesar pentru a reuşi. Ceea ce ne lipseşte este dorinţa de a munci împreună pentru un obiectiv atât de firesc – normalitatea. Ca partid, suntem abia la început. Dar sper ca ideea care ne

leagă să atragă tot mai mulţi români care vor vedea în noi şansa de a reuşi ca naţiune.

Faptul că succesul electoral a întârziat să vină ţine de dorinţa de a nu intra în caruselul compromisurilor politice şi de a nu minţi electoratul. Cred însă că viitorul PIN, sau al oricărui partid nou clădit în mod natural, depinde şi de revigorarea activismului civic, din păcate prezent încă la cote foarte mici în societatea românească.

De ce nu mai candidez?

Sunt sigur că mulţi dintre cei care mă cunosc vor dori să audă o explicaţie cu privire la opţiunea mea politică de a face un pas înapoi, de a nu mai candida nici la alegerile parlamentare din 2008, nici la cele prezidenţiale din 2009. Aş vrea să spun de la bun început faptul că alegerea de a candida la funcţia de primar al Capitalei mi s-a părut corectă tocmai din prisma dorinţei de a participa şi la alegerile prezidenţiale. Am considerat necesar să mă supun votului public în oraşul în care locuiesc, în care sunt parlamentar, într-o confruntare cu nişte oameni cărora, în condiţii normale, nu le-aş fi acordat nici o şansă în faţa mea. După experienţa politică avută, după lunile petrecute pe străzile oraşului, după momentul întâlnirii directe cu bucureştenii (inclusiv din postura de taximetrist, nu doar din cea de politician), am simţit că este un pas foarte firesc. Cu lipsă de modestie, pot spune că pe cei mai mulţi dintre competitori îi consideram mult mai puţin valoroşi din punct de vedere profesional, politic, moral. Am crezut că asta este suficient, nu pentru a câştiga, căci acest ultim lucru depindea şi de maşinăria de partid, ci pentru a trezi din apatie „generaţia decreţeilor” cel puţin, care a cedat iniţiativa unor mase de oameni care se lasă momiţi electoral din patru în patru ani,

fără să îşi mai pună problema viitorului. Nu s-a putut.

Faptul că nu am fost atacat în campanie, deşi am fost căutat prin toate ungherele, arată că din punct de vedere al *Codului* de judecată a candidaturii am acţionat corect. Din punct de vedere al *Codului* dezbaterii electorale, se pare că nu am fost persoana potrivită. Pentru mine a devenit evident acum că un mesaj de succes al lui Cozmin Guşă nu ar fi putut fi decât unul telenovelizat, în care să exagerez, poate pe drept, şicanele pe care sistemul mi le-a pus în faţa candidaturii. Aş enumera aici interzicerea de către BEC a utilizării sloganului „Ne-am săturat cât ne-au furat" pe sigla de pe buletinul de vot, dar mai ales embargoul mediatic la care am fost supus (spre exemplu, prezenţa mea la posturile de televiziune aparţinând trustului Intact al familiei Voiculescu a fost „interzisă"). Iniţiativa de a propune o listă de consilieri formată din simpli bucureşteni a fost ocultată de media, deşi a reprezentat o premieră pentru România. Această campanie m-a convins încă o dată de forţa mass-media în România de azi. Această forţă se va manifesta din plin în toate bătăliile electorale de acum încolo, fapt ce nu poate fi de bun augur pentru dezvoltarea unei democraţii reale atât timp cât mesajul critic şi inovator este ocultat.

În acelaşi timp, faptul că am fost apreciat de doar 6% din bucureştenii participanţi la vot mi-a demonstrat fără echivoc că încă nu a venit timpul meu, sau al unora ca mine, că felul în care înţeleg să fac politică nu este de succes în conjunctura actuală. Iar aceste concluzii sunt viabile tocmai prin prisma eforturilor susţinute pe durata a peste cinci ani, pe care le-am făcut cu consecvenţă, vizibilitate şi bună-credinţă, în condiţiile unei concurenţe submediocre la nivel individual din partea competitorilor mei. În mod logic, devine evident în aceste condiţii că discuţia despre proiectul meu politic din 2005, respectiv

candidatura mea la Preşedinţie în 2009, nu mai poate fi valabilă.

Felul în care fac eu politică este unul împotriva valului actual din societatea românească activă din punct de vedere politic, şi unul împotriva intereselor marilor grupuri de afaceri dominate de oligarhi care nu îşi doresc dificultăţi în proiectele pe care le au. Cred puternic în modul acesta de a face politică, iar *o schimbare a mea* ar însemna de fapt tocmai *victoria celor care resping schimbarea de fond*.

Chiar dacă nu voi mai candida, proiectele pe care le-am lansat îşi vor găsi o finalitate, şi alte iniţiative vor fi aduse în atenţia oamenilor. Obsesia mea de a afla „adevărul în care trăim" după anul 1989 rămâne nestăvilită, şi ea se va materializa în multe alte proiecte, de exemplu cum este şi cartea de faţă…

O reîntoarcere a mea în prim-planul vieţii politice este însă exclusă atât timp cât în societatea românească nu va exista o masă critică, una care să aibă responsabilitate, viziune şi resurse şi care să înţeleagă nevoia schimbării de fond. Pentru că altfel, orice reîntoarcere militantă în viaţa politică nu va putea produce efecte decât pe termen scurt şi doar în beneficiul meu personal sau al unui grup restrâns de apropiaţi. Sper însă că acest moment va veni şi voi încerca să lupt pentru a determina o schimbare de atitudine care să ne aducă beneficii tuturor.

[4] Interviul complet se regăseşte în anexa III a volumului de faţă.

În loc de final: o privire optimistă în oglindă

Bineînţeles că atunci când m-am hotărât să împărtăşesc aceste gânduri, mai ales la momentul primei ediţii, am făcut-o inclusiv din ambiţii electorale, dar nu acesta a fost argumentul esenţial. Ştiu că voturi se pot câştiga şi aşa, dar contează mai mult ceea ce faci, încrederea pe care ajungi să o meriţi, energia pe care o inspiri oamenilor, decât cele câteva pagini de reflecţii strânse într-un volum. La fel de bine ştiu şi că dezvăluiri, senzaţionale sau nu, s-au tot făcut în România ultimilor ani.

Dar adevărul nu s-a spus niciodată

Când analizăm unde ne aflăm astăzi, ne oprim invariabil asupra câtorva personaje politice şi le disecăm vorbele, ne străduim să le descifrăm intenţiile şi să le prevedem următoarea mişcare. Invariabil, reducem întregul tablou la aceste câteva figuri asupra cărora lumina se proiectează mai intens. Şi – din nou, invariabil – cădem în capcana pe care ne-o întind: exact ca în romanele poliţiste, când autorul ne oferă pe tavă câteva detalii şi noi ne repezim să le interpretăm semnificaţia, pierzându-l din vedere pe adevăratul criminal. Şi în politica românească, uităm mereu să ne uităm în direcţia adevăratului criminal…

De ce vorbim, la nesfârşit, despre conflictul aproape patologic dintre doi oameni politici? De ce ne uităm obsesiv la aventurile în justiţie ale unui fost prim-ministru? Cum reuşesc aceştia – oameni, în fond, nu zei şi nici statui din cartea de istorie – să ne monopolizeze atenţia, când ar trebui să ştim că avem alte lucruri mai bune de făcut? De

ce nu ne întrebăm, de pildă, cum se face că am ajuns să cumpărăm examene pentru copiii noştri ca pe jucăriile de Crăciun? Sau când am reuşit să închidem capitolul de negocieri despre medicamentele compensate şi l-am deschis pe cel despre unirea cu un alt stat suveran?

Nu pretind că deţin vreun adevăr inaccesibil altora, dar cer – de la mine şi de la ceilalţi – atenţie: o mai mare atenţie la analizarea realităţii în care trăim. Păcăliţi de amănunte spectaculoase, privim mai mereu în direcţia în care ni se arată să privim. Uităm cu această ocazie că tabloul e mai amplu, sau că, uneori, adevăratul desen se găseşte sub stratul gros de vopsea al unei picturi false. Iluzia le e utilă doar celor care ne învaţă încotro să ne îndreptăm privirea; şi care, prin intermediul acestui truc, au făcut ce-au vrut la adăpostul ignoranţei noastre.

Sună catastrofic şi aproape fatalist; şi totuşi, ne trebuie o singură armă pentru a ne elibera: să privim adevărul în faţă. Păcatele României în care trăim sunt greutatea care ne ţine în loc; ele sunt, în acelaşi timp, şi efecte ale refuzului nostru de a deschide, atât timp, ochii. Iar istoria se repetă şi, dacă nu învăţăm noi din greşelile ei, ajunge să înveţe ea din greşelile noastre, pentru a ne servi, cu fiecare nou episod, prilejuri tot mai sigure de a greşi.

Demersul meu pleacă de la convingerea că, dacă vrei cu adevărat să faci un lucru bun, nu ai cum să nu reuşeşti. Nu e complicat, dar e necesar ca politicienii să nu mai folosească politica drept mijloc de luptă. Puteţi să mă consideraţi naiv, dar eu chiar cred în schimbarea în bine, o sintagmă care a fost atât de mult folosită încât e greu să o mai luăm în considerare.

Cred că familia poate să fie sprijinită, iar copiii pot fi ajutaţi să plece la drum cu mai multe şanse. Oamenii nu mai trebuie să simtă că, în România, e ceva în neregulă să dorească să îşi întemeieze o

familie. Educaţia poate să fie finanţată suficient şi, prin introducerea criteriilor de performanţă, poate să fie îndreptată spre prezent. Locuinţa poate să iasă din categoria luxului, dacă statul se implică mai mult în proiectele de infrastructură. Astăzi, cei care vor să îşi cumpere o locuinţă sunt sfidaţi de un stat pasiv la creşterile de preţuri şi la dezvoltarea unor afaceri de care profită doar sistemul oligarhic. Oamenii nu vor de la stat pomeni sau apartamente gratis, ci o şansă ca veniturile pe care le câştigă să le fie suficiente pentru achiziţionarea, în timp, a unei locuinţe decente. Serviciile medicale pot să devină accesibile şi performante. Dincolo de marasmul existent în prezent în sistemul de sănătate, există oameni care suferă şi care se simt tot mai singuri. Cei care au muncit o viaţă întreagă şi care au acum nevoie de servicii medicale pe care de fapt le-au plătit sunt batjocoriţi şi ignoraţi. Vedem în jurul nostru colapsul unui sistem care rămâne performant doar pentru cei cu bani, cei care îşi permit plata unor operaţii scumpe sau a unor deplasări la clinici din străinătate. Pensiile ar putea să devină o sursă reală de venit, iar salariul mediu ar putea să ajungă la o mie de euro. Dacă statul nu îşi va mai agresa cetăţenii, dacă guvernul nu va mai căuta să îşi acopere găurile de la buget cu taxe incorecte, dacă se va face cu adevărat justiţie în România, veniturile românilor pot creşte sensibil. Şi, astfel, s-ar putea face dreptate pentru milioanele de pensionari care îşi văd munca de-o viaţă batjocorită şi pentru milioanele de oameni care muncesc fără a fi retribuiţi pe baza realei lor contribuţii sociale.

În finalul acestei cărţi, pentru că vreau să transmit un mesaj optimist, vă propun un joc pe care l-am descoperit, cu ceva timp în urmă, în campania electorală din Argentina. Un candidat oferea alegătorilor, prin intermediul unui clip electoral, un exerciţiu de imaginaţie: o descriere

dură a realităţii cotidiene, cu toate marile sale dezamăgiri şi eşecuri, formulată pe un ton cât se poate de pesimist, se transforma, când era citită de la sfârşit către început, într-o viziune plină de speranţă şi de încredere în viitor. Mesajul candidatului era acela că, şi în cele mai disperate împrejurări, având în faţă cele mai sumbre perspective, există mereu puterea de a merge mai departe şi de a schimba cursul destinului.

Noi, românii, ne aflăm într-un astfel de moment: avem impresia că ieşim dintr-o capcană doar pentru a intra în alta şi că, pentru noi, un destin pozitiv nu mai este posibil. Eu cred însă în forţa noastră de a transforma societatea, pornind tocmai de la o viziune corectă asupra sa. Am încercat, folosind acel model (pentru care le voi fi mereu recunoscător autorilor[5]) să realizez un exerciţiu propriu de recompunere a realităţii. Deocamdată, doar în cuvinte…

„Aşa vedem România:
Trebuie doar să privim adevărul în faţă, cu tărie:
Nu mai avem nici o şansă.
Aş minţi dacă aş spune că
singura soluţie –
speranţa – e astăzi
mai mare ca oricând.
Forţa noastră e
doar o vorbă…
Istoria ţine numai cu cei norocoşi.
Nu cred că
lucrurile se vor schimba.
Poate nu azi, dar mâine cu siguranţă
vom constata cu toţii asta:
am atins deja limita de jos.
Se poate…
Le vom demonstra tuturor că
reuşita noastră ca ţară este imposibilă.
Nu îi înţeleg pe cei care spun că

putem merge mai departe.
Copiii noştri ştiu că
fiecare generaţie îşi vede visele spulberate de imoralitatea celor care conduc, dar
nici un vot nu a adus un progres real, şi oamenii văd că votul lor nu contează.
România e sufocată de oligarhie,
politicienii se află în politică doar pentru a se îmbogăţi…
Pentru cei mai mulţi dintre români,
acum, nu mai există nici o speranţă.
Iată cum vedem România…"

Aşa ar putea arăta această ţară în descrierea unui român. Dar eu cred că suntem datori să privim lucrurile dintr-o perspectivă nouă: chiar opusă. Dacă „citim" realitatea într-o altă cheie – din direcţia opusă, de la final către început (din oglindă, spre exemplu, dacă revenim la metafora de la începutul acestei cărţi) –, s-ar putea să descoperim că există, totuşi, o ieşire.

Iar mesajul care ne vorbea despre iminenţa căderii este, de fapt, un îndemn optimist la speranţă:

„Iată cum văd eu România:

Acum, nu mai există nici o speranţă
pentru cei mai mulţi dintre români.
Politicienii se află în politică doar pentru a se îmbogăţi,
România e sufocată de oligarhie,
Nici un vot nu a adus un progres real, şi oamenii văd că votul lor nu contează.
Fiecare generaţie îşi vede visele spulberate de imoralitatea celor care conduc, dar
copiii noştri ştiu că
putem merge mai departe.
Nu îi înţeleg pe cei care spun că
reuşita noastră ca ţară este imposibilă.
Le vom demonstra tuturor că

se poate!
Am atins deja limita de jos.
Vom constata cu toţii asta –
poate nu azi, dar mâine cu siguranţă
lucrurile se vor schimba.
Nu cred că
istoria ţine numai cu cei norocoşi –
doar o vorbă…
Forţa noastră e
mai mare ca oricând.
Speranţa e astăzi
singura soluţie.
Aş minţi dacă aş spune că
nu mai avem nici o şansă.
Trebuie doar să privim adevărul în faţă, cu tărie.
Aşa văd eu România!“

[5] Clipul TRUTH a fost realizat de agenţia SAVAGLIO/TBWA, Buenos Aires, produs de compania AWARDS CINE, Buenos Aires, Argentina, şi prezentat în cadrul festivalului de publicitate Cannes Lions 2006 (www.canneslions.com).

Anexa I. Plecarea din PSD

Imediat după demisia din PSD, am acceptat să acord un interviu agenţiei Mediafax, în care am vorbit despre împrejurările demisiei mele, precum şi despre înfiinţarea structurii civice Iniţiativa 2003. Am preferat să îmi exprim deschis părerea despre PSD, într-un moment în care singura opoziţie reală faţă de partidul condus de Adrian Năstase era reprezentată de presă.

Ziua: Guşă face partid pentru nemulţumiţi

21 august 2003

Când v-a desemnat secretar general al Partidului Social Democrat, Adrian Năstase v-a prezentat într-o conferinţă de presă, printre altele, ca pe un bun organizator, potolit, echilibrat. Aceste epitete erau nişte ironii?

Nu ştiu, asta ar trebui să-l întrebaţi, mai bine, pe Adrian Năstase. El are un spirit ironic, într-adevăr, dar cred că este o caracterizare pe care el trebuie să şi-o asume sau nu.

Nu cumva miza pe faptul ca secretarul general adus de undeva, dintr-o zonă nonpolitică, ar fi urmat să fie o marionetă? Un om potolit, echilibrat şi moderat… deci un om fără personalitate de lider.

Nu ştiu, e greu de spus. Când am acceptat această funcţie – sigur, în urma unei discuţii cu Adrian Năstase –, am avut amândoi un proiect de modernizare a partidului, un proiect de dezvoltare, un proiect care, foarte pe scurt, ar putea să fie descris prin sintagma „PSD ca SPD”. Asta era dorinţa noastră la început, şi asta am încercat să facem. Faptul că acest proiect a fost făcut sau n-a fost făcut n-aş vrea să-l comentez acum, după cum n-aş vrea să vorbesc critic în acest moment nici despre Adrian Năstase, deoarece mulţi ar considera că o fac din orgoliu sau din răzbunare, ceea ce nu e

cazul. Cred însă că Adrian Năstase face nişte greşeli în plan politic, dar, având în vedere că este un om cu mare răspundere, dar care are consilieri slabi, poate că aceste greşeli sunt, într-un fel, explicabile. În cazul lui, şi cu asta o să închei. Un lucru mai profund este că, înţelegând cum funcţionează sistemul, conjunctural sau fundamental, încă nu m-am prins bine cum a înţeles acest sistem, n-a avut curajul sau n-a avut posibilitatea să-i elimine pe cei care ţin piciorul pe frâna dezvoltării României. În ceea ce priveşte relaţia mea personală cu el, pot să spun că-i sunt recunoscător că m-a propus ca secretar general al PSD, funcţie în care cred că mi-am făcut treaba bine.

Când v-aţi stropşit la nişte grei din partid, gen Dan Ioan Popescu, Antonie Iorgovan, Adrian Păunescu, aveaţi mandat de la domnul Năstase?

Nu, n-am avut niciodată mandat de la Adrian Năstase pentru aceste lucruri şi am discutat despre aceşti colegi ai mei în spiritul statutului care guverna la aceea perioadă activitatea din partid şi în spiritul convingerilor mele personale că era bine să fac aceste lucruri public, ajutând organizaţia. N-am avut alte intenţii şi nu am umori personale în ceea ce-i priveşte pe cei pe care i-aţi enumerat.

Şi nu a fost dezavuată atitudinea dumneavoastră de către Adrian Năstase?

N-a fost nici dezavuată, nici apreciată. După cum aţi văzut, n-au existat comentarii publice, nici comentarii cu caracter personal la adresa mea din partea lui.

La un moment dat, opinia publică sesiza o tentativă de început de bătălie împotriva unor demnitari îndoielnici din PSD şi eraţi, parcă, vârf de lance al acestei bătălii. După care acest început n-a mai început, lupta a fost abandonată, iar Cozmin Guşă a ajuns, în ultima parte a activităţii, să se ocupe de contacte externe şi evenimente

mondene. Era o alegere asumată sau eraţi marginalizat?

Acum, ambele variante sunt valabile, însă în alt registru de abordare. Lucrurile mondene pe care le-am făcut vizau dorinţa mea de a mă apropia şi de a înţelege mai bine nişte vectori din societatea românească – în plan sportiv, în plan artistic –, despre care eu cred că sunt resurse importante ale României. Pe de altă parte, într-adevăr, parte din opiniile mele se opuneau unor viziuni ale unor colegi şi, din această cauză, probabil că anumite şedinţe se prefera să fie ţinute fără prezenţa mea, dar asta s-a întâmplat doar în ultima parte. Părerea mea e că, până când colegii, foştii mei colegi de partid, nu vor înţelege că, mai ales la nivelul partidului, meritocraţia trebuie să învingă gerontocraţia, proiectele nu vor avea coerenţa de la acest nivel, dar asta este deja o treabă internă, a lor.

Totuşi, cum vă explicaţi această atitudine?

Eu cred că este şi un reflex al unora dintre ei, care se comportă conform condiţiei lor de foşti şefi de la UTC. Asta, pentru mine, este o categorie extrem de aparte în România de astăzi, sunt nişte oameni frustraţi, care aşteptau, până în 1989, nu să cadă regimul Ceauşescu, ci să-l înlocuiască conform scenariilor vremii şi mi se pare uşor ilar, dacă n-ar fi chiar tragic, la un moment dat, ca o asemenea generaţie să aibă pretenţia să conducă un sistem post-Ceauşescu. Ei n-au dorit căderea sistemului ceauşist, au dorit să-l înlocuiască ei, n-au dorit să devină senatori sau deputaţi, ei doreau să devină prim-secretari la judeţ.

Bun, au devenit senatori şi deputaţi şi conduc, şi par să perpetueze această convingere, dar eu mă întorc la motivaţia pe care aţi enunţat-o atunci când aţi demisionat şi în care aţi făcut mai mult decât o sugestie la un conflict între generaţii şi aţi numit trei persoane „grele“ din PSD: Hrebenciuc, Miron Mitrea şi Dan Ioan Popescu. Vă amintiţi că,

în urmă cu ceva timp, le spuneaţi tinerilor din PSD că succesul în partid este armonizarea între generaţii şi că nu există nici un conflict între generaţii în PSD? Ce a intervenit după acea declaraţie, aţi început să vedeţi după o oarecare orbire politică?

Cred şi acum că succesul dezvoltării României constă în îmbinarea proiectelor personale ale celor cu experienţă cu ale celor cu dinamism. Prin asta putem promova, dacă vreţi, şi meritocraţia de care pomeneam mai devreme şi în care eu cred. Nu e vorba de un conflict între generaţii, nici în PSD, nici în altă parte. E vorba de o generaţie de lideri politici care au eşuat atât în perioada comunistă, cât şi în perioada tranziţiei, şi care se încăpăţânează cu orice preţ să nu dea examenul de corigenţă în faţa poporului român. Le e frică să dea examenul de corigenţă fiindcă foarte mulţi s-ar putea să rămână repetenţi. Există foarte multe marote care circulă în România, dar cea mai des vehiculată de către oamenii politici care au girat România după 1989 este cea legată de sacrificiile pe care poporul trebuie să le facă din cauza tranziţiei. Fals! Poporul face aceste sacrificii din cauza faptului că un număr restrâns de persoane beneficiază de toate avantajele acestei perioade. Sărăcia şi corupţia care guvernează această perioadă nu sunt rezultatul contextului, sunt rezultatul neprofesionalismului. Altfel, cum ne-am putea explica faptul că, dintre toate ţările din jur, în România este cel mai mic salariu, în ciuda unui potenţial remarcabil din mai multe puncte de vedere? Deci, repet, clasa politică sau generaţia politică la care dumneavoastră făceaţi referire cred că suferă de acest complex al vinovăţiei neasumate şi al complicităţii cu foarte multe lucruri care nu sunt în ordine din perioada post-1989.

Multe dintre aceste evenimente şi aspecte se petreceau pe vremea când dumneavoastră eraţi secretar general al partidului. Îmi spuneţi dacă, în

cazul în care funcţia dumneavoastră nu ar fi fost ameninţată făţiş de generaţia Cozmâncă, aţi fi părăsit sau nu partidul?

Eu încerc să reformez sistemele din interior. Nici un sistem nu este perfect şi, conform atribuţiilor pe care le-aş avea sau pe care mi le-aş asuma, încerc să aduc anumite corecţii. Sigur, dacă ele nu sunt conforme sensului organizaţiei din care fac parte, trebuie să renunţ şi, la urma urmei, s-ar putea să fiu chiar eu cel care greşeşte în ce priveşte statutul din PSD. Nu mi-a fost ameninţată funcţia, mi-au fost ameninţate prerogativele. Eu mi-am asumat un proiect de dezvoltare a unei organizaţii în spirit european şi mi-am asumat un proiect, dacă vreţi, opus restauraţiei. În momentul în care eu am sesizat că anumite lucruri care se întâmplă acolo se potrivesc, de fapt, unui proiect de restauraţie, am considerat că trebuie să renunţ. N-am vrut să fiu parte la nişte lucruri pe care nu le-aş fi apărat din convingere. Dar şi astăzi sunt convins că reformarea partidelor politice din România şi compatibilizarea la un plan internaţional, bineînţeles, a PSD-ului în primul rând, fiind cel mai mare partid, ar fi benefică, inclusiv pentru ţară.

Adrian Năstase a achiesat la restauraţie?

Mi-e greu să spun. Poziţiile politice pe care o să le aibă de-acum înainte şi pe care nu le-a avut până acum, după părerea mea, ar putea să lămurească aceste lucruri.

Şi totuşi, iar întreb: de ce a plecat Cozmin Guşă din PSD?

Am plecat pentru că nu mai credeam într-un proiect pe care îl începusem, am plecat pentru că am sesizat că nu mai pot să lupt din interior împotriva unor elemente din trecut care încearcă să blocheze viitorul. Şi n-am plecat de tot din politică, pentru că doresc să rămân în continuare activ în viaţa publică şi doresc să pot să influenţez în bine, alături de alte energii compatibile cu a

mea, proiectele pe care orice putere din România ar putea să le aibă. Cred că am ajuns la o anumită expertiză în ceea ce priveşte exercitarea puterii în România şi pot să dezvolt un proiect coerent.

Aveţi semnale că există persoane din generaţia dumneavoastră care s-ar alătura acestui proiect? Vorbesc de semnale clare.

Am foarte multe semnale. Am avut aceste semnale şi în perioada în care eram în presă, înainte de a fi secretar general al PSD. Am avut semnale şi în perioada în care eram secretar general al PSD şi eu cred că am fost consecvent în a-mi cultiva aceste relaţii şi în a-i sprijini pe cei din generaţia mea. Cred că există un filon important, nu doar în această generaţie, ci există un filon important în România, un filon de oameni care sunt în stare să spună „nu" pe baza unor argumente personale, care sunt în stare să fie generoşi şi care pot să devină un motor pozitiv pentru societatea românească. Din acest motiv am şi înfiinţat această organizaţie, Iniţiativa 2003 – şi am botezat-o Iniţiativa 2003 tocmai pentru a fixa un reper în timp –, care este o organizaţie cu câteva obiective generale care, sigur, pe măsura dezvoltării ei, o să poată să-şi distileze mai bine intenţiile publice sau intenţiile politice.

Faptul că autorul acestei iniţiative are în spate trei ani de PSD, într-o funcţie de conducere, e un handicap sau un atu?

Este un fapt de viaţă. Activitatea oricărei persoane care se angajează într-un proiect public poate să fie analizată, amendată şi, rememorându-se gesturile formale sau informale pe care această persoană le-a făcut, se poate ajunge la o concluzie, dacă cineva e apt sau nu. Aşa că să mă exprim despre mine mi-ar fi destul de dificil.

Unde s-ar plasa această formaţiune? Nu neapărat să spunem stânga sau dreapta pe eşichierul politic, aproape de cine şi efectiv unde s-ar plasa? În ce cor ar cânta atât timp cât

Cozmin Guşă, atunci când a fost secretar general al PSD, a cam ras tot, a lovit puternic opoziţia, a mers până la a ofensa liderii opoziţiei, şi-a făcut adversari redutabili şi a dus bătălii lungi, aproape de unul singur? Acum, după ce a ieşit din PSD, o să joace de unul singur?

Nu. Tocmai asta voiam să spun, că n-o să joc singur, sper să joc cu mulţi oameni care gândesc la fel ca mine. Dacă ar fi să mă exprim metaforic, convingerea mea este că în viaţa politică românească există un mare loc gol, care este locul adevărului şi al celor care cred în adevăr. Eu mi-aş dori ca proiectul pe care l-am iniţiat să ocupe un asemenea loc în viaţa politică, dar asta ţine de-o încăpăţânare pozitivă, pe care cei care vin să lucreze la acest proiect trebuie s-o aibă. Aţi pomenit de unele persoane pe care le-am criticat cu obstinaţie în perioada în care eram secretar general. Părerile pe care le-am avut atunci mi le menţin şi acum. Şi doi vectori la care m-am referit tot timpul, din societatea românească, sunt Corneliu Vadim Tudor şi Traian Băsescu. Chiar eu am anunţat, în urmă cu circa doi ani de zile, un fapt extrem de periculos în România – constituirea unei familii politice la care primează culoarea, nu substanţa, forma, nu fondul. Aceasta este familia politică Vadim–Băsescu, care, sigur, păstrând proporţiile, au un oarecare numitor comun şi care doresc să se legitimeze acum în viaţa publică românească, în nişte locuri care nu le aparţin. La începutul anilor nouăzeci, s-a petrecut un fapt extrem de nociv pentru România: Vadim, împreună cu o gaşcă, a „arestat”, dacă vreţi, discursul despre sentimentul patriotic al românilor. Rezultatul – cu timpul, nici unii dintre noi n-am mai vrut să vorbim despre acest lucru doar pentru motivul că ocupase locul lui Vadim, şi ăsta a fost nociv pentru România.

În primul rând n-a vrut PSD… iar pe Vadim l-a tolerat PSD sau PDSR, Ion Iliescu.

Eu nu l-am tolerat niciodată pe Corneliu Vadim Tudor. Nu ştiu dacă nu cumva şi din acest motiv i-am deranjat pe mulţi. Astăzi, ca să revin la idee, celălalt membru al familiei, Traian Băsescu, vorbeşte foarte mult, într-un limbaj anticomunist, vorbeşte despre sentimentul înnoirii, or, eu nu cred că el este în măsură să aibă un asemenea discurs, indiferent de target-ul politic pe care şi l-a asumat. Dar vedeţi, discutând despre o anumită critică pe care am adus-o de-a lungul vremii unor personalităţi politice, eu cred că inclusiv Corneliu Vadim Tudor, sau alţii ca el pe care i-am criticat, se ghidează în viaţa publică după mecanismele statului totalitar, pe care le-au învăţat foarte bine, le-au promovat, au crezut în ele, doresc perpetuarea lor. Un adevăr extrem de simplu spune că, în viaţă, indiferent de intenţiile pozitive pe care cineva le are la început, fiecare va sfârşi prin a face doar ceea ce ştie. Şi cei ca Vadim ştiu să facă lucruri rele. Dacă mulţi ar spune ca în România acum trăim un vis urât, într-o ţară dominată de Corneliu Vadim Tudor am trăi un coşmar.

A existat un lucru foarte grav, din punctul de vedere al observatorilor. A existat o campanie anti-Băsescu, susţinută de partid. Această campanie a fost amendată fără echivoc de către Dan Ioan Popescu, care v-a acuzat că aţi încurajat şi aţi alimentat un conflict între consilierii PSD şi Traian Băsescu. Era o opinie a partidului?

N-avea cum să fie opinia partidului. Eu n-am avut nici un contact cu consilierii municipali, nu-i cunosc, având în vedere că, politic, ei se subordonau Organizaţiei Bucureşti. Cred că am cunoscut doar doi sau trei dintre ei în cadrul întâlnirilor politice pe care noi le aveam. Deci asta a fost o acuzaţie practic fără fond a colegului meu de atunci. Iar ce am spus atunci menţin şi acum. Aş putea chiar să dezvolt, dar nu mai constituie obiectul activităţii mele, e o problemă internă a partidului pe care l-am părăsit.

Ştiţi, aveţi informaţii cum a primit preşedintele Iliescu acest eveniment?

Nu cred că l-a primit foarte bine, având în vedere faptul că preşedintele Iliescu este foarte interesat de activitatea partidului şi orice mişcare, orice lucru mai accentuat îl interesează şi îl integrează într-o proiecţie personală, care implică planurile sale de viitor. Eu am avut o discuţie telefonică cu preşedintele Iliescu, imediat după ce mi-am dat demisia. Am considerat că aşa este corect, aveam o relaţie de comunicare bună, la fel cum a avut preşedintele cu toţi liderii PSD, cu liderii celorlalte partide. Nu mi s-a părut prea bucuros de evenimentul care se petrecuse. L-am şi înţeles pentru că o demisie din partidul de guvernământ, într-un moment când nimeni nu te forţează şi – aparent – realitatea nu ţi-o cere, nu e un lucru bun.

Şi cum a comentat?

A fost o discuţie privată între mine şi preşedintele Iliescu şi nu aş dori să vorbesc despre acest lucru.

Îmi spuneaţi că preşedintele este interesat de viitorul său politic şi al partidului său. Ştiţi acest lucru sau este o opinie personală?

Este o opinie personală, de care sunt sigur. Eu cred că preşedintele Iliescu îşi doreşte foarte mult o revanşă din punct de vedere politic. Dacă stăm să ne uităm cum arată România de astăzi, o să vedem că, după 1989, am avut doi preşedinţi – Ion Iliescu şi Emil Constantinescu – care ambii au eşuat în principalul lor proiect, acela care i-a adus la putere, care le-a dat funcţia de preşedinte şi care i-a validat. Ion Iliescu a eşuat în combaterea sărăciei, care a fost principala lui temă electorală după 1989, în vreme ce Emil Constantinescu a eşuat în proiectul consolidării societăţii civile, care l-a sprijinit foarte mult, el fiind validat, în plan public naţional şi internaţional, în baza acestui proiect. Aceste eşecuri majore marchează, după

părerea mea, perioada post-1989 a României. În ceea ce-l priveşte pe preşedintele Iliescu, eu cred că şi din cauza acestui eşec el îşi doreşte un soi de revanşă politică pe care va încerca s-o obţină, eventual, după 2004.

Aş vrea să vă reamintesc un portret pe care vi l-a făcut Zoe Petre: „Dacă aceasta este steaua în ascensiune a PSD, tânăra speranţă căreia i s-a încredinţat soarta partidului de guvernământ, un june plin de ifose, fără minimum de informaţie politică necesară, care nu ştie nici măcar ce înseamnă demagogia, deşi o practică în fiecare zi şi pentru care impertinenţa ţine loc de orice competenţă, avem dreptul să ne întrebăm cum arată restul partidului domnului Guşă.“

Da, cunosc această caracterizare pe care mi-a făcut-o doamna Zoe Petre. A făcut-o la nervi şi a făcut-o fără să mă cunoască. Cine e curios în legătură cu trecutul meu o să vadă că sunt un băiat de la Câmpia Turzii, care a fost învăţat să muncească de mic, care n-a avut nici rude suspuse, nici relaţii în zone de influenţă. Competenţa mea poate fi judecată după rezultatele pe care le-am avut, atât ca student, cât şi ca manager, după succesul companiilor pe care le-am condus. De asemenea, competenţa politică poate să fie judecată şi după acţiunile pe care le-am avut în perioada în care am făcut politică, şi, eventual, după mesajul public, după percepţia publică a PSD, pe durata mandatului meu de secretar general. Cred că Zoe Petre a fost supărată atunci, fiindcă o acuzasem de reminiscenţe din perioada dinainte de 1989 când, să spunem, perora în calitate de vector al statului totalitar. La fel cum s-a supărat şi Emil Constantinescu pentru că am vorbit despre el la modul peiorativ, spunând că a avut micimea să-şi şteargă din CV o perioadă de activitate politică în care a fost activist al PCR. Nu trebuie să ne fie ruşine de trecutul nostru, dar trebuie să avem argumente credibile, să discutam

despre acest trecut şi pe faţă, altfel ni-l descoperă alţii şi devenim nervoşi, ca doamna Zoe Petre. ş…ţ

Săptămânile acestea se conturează tot mai mult o alianţă PNL–PD, se conturează şi o măsură extremă a lui Băsescu de desfiinţare a celor care nu sunt de acord cu alianţa. Aţi dori să fiţi de aceeaşi parte cu această alianţă?

În primul rând, proiectul meu fiind abia la început, nu pot să-l aduc în nici o zonă. El trebuie să devină ceva, ca să pot să discut şi în acest spirit. În al doilea rând, în pofida faptului că această propunere de proiect a venit dintr-o zonă respectabilă a societăţii civile, eu nu cred că este o soluţie. Ca să crezi în proiecte, trebuie să crezi în persoanele care le generează. Eu nu cred nici în Traian Băsescu, nici în Theodor Stolojan. Atitudinea dictatorială a lui Băsescu la adresa unor filiale mi se pare o prostie politică. Nu poţi să discuţi în acest mod despre nişte părţi ale unei organizaţii democratice, în care deciziile se iau cu 51%, prin ridicare de mână, pentru că rişti să confunzi un partid cu un SRL. Un SRL cu administrator unic. Deci eu cred că proiectele politice în România trebuie să apară natural, pe baza unei comuniuni de interese pozitive sau de idei ale unor persoane, şi nu ca o revoltă împotriva a ceva.

La începutul mandatului, PSD susţinea că graţierea lui Cozma nu este o prioritate.

Miron Cozma, acest personaj sinistru al României de după 1989, chiar dacă este o unealtă, rămâne extrem de periculos pentru simplul fapt că reprezintă un simbol al statului totalitar, care a încercat să disciplineze ideile cu bâta şi a legitimat bâta manipulând o gloată.

De ce credeţi că între timp graţierea lui Cozma a devenit o prioritate?

Din păcate, cred că din cauza complicităţilor din perioada post-1989, s-ar putea ca unii vectori de putere din România să dorească să discute din nou

despre Miron Cozma, într-un mod pozitiv şi nepotrivit acestei perioade pe care o traversăm. Dacă noi am pierdut foarte mult din punctul de vedere al calităţii dialogului pe care trebuia să-l iniţiem cu occidentalii, unde vrem să ne integrăm, am pierdut şi din cauza evenimentelor legate de Miron Cozma. Şi nu discut aici perioada de detenţie. Discut nişte gesturi care trebuiau şi trebuie amendate fără echivoc. Cei care aşteaptă de la noi gesturi decisive din acest punct de vedere aşteaptă de la noi să nu mai practicăm un limbaj dublu şi să nu mai minţim. Şi asta trebuie să facem, de acum înainte.

Anexa II. Acordul Băsescu–Guşă

Acest document a reprezentant baza colaborării mele cu partidul condus de Traian Băsescu. În conţinutul său se regăsesc teme utilizate cu precădere de Alianţa PNL–PD în discursul său electoral, pe parcursul anului 2004. Aceste teme, devenind parte a agendei publice, sunt parte a contribuţiei Iniţiativei 2003 la succesul electoral al Alianţei şi al lui Traian Băsescu.

PROTOCOL DE PARTENERIAT

— semnat între Partidul Democrat şi Iniţiativa 2003 –

Bucureşti, 13 ianuarie 2004

Ţinând cont de necesitatea înnoirii societăţii româneşti; sesizând nevoia convergenţei mesajelor reformatoare adresate de către mediul politic şi societatea civilă; dedicate luptei pentru dreptate şi adevăr în România.

PARTIDUL DEMOCRAT, reprezentat prin preşedintele Traian Băsescu, şi INIŢIATIVA 2003, reprezentată prin preşedintele Cozmin Guşă, încheie prezentul PROTOCOL DE PARTENERIAT, prin care hotărăsc să acţioneze împreună în următoarele direcţii principale:

1. Primenirea clasei politice actuale, prin promovarea unor politicieni, tineri şi profesionişti, care pot da substanţă, credibilitate şi coerenţă demersurilor pentru dezvoltarea şi integrarea euroatlantică a României;

2. Mobilizarea românilor din ţară şi străinătate, care nu mai cred în mecanismele statului totalitar şi doresc să lupte pentru competiţie liberă şi justiţie;

3. Susţinerea unui Proiect de reconstrucţie a solidarităţii naţionale a românilor, considerat a fi motorul principal al dezvoltării ţării;

4. Promovarea unui sistem juridic în acord cu principiile statului de drept, care să conducă la normalizarea vieţii sociale, inclusiv prin tragerea la răspundere a celor vinovaţi de declinul actual al ţării;

5. Respingerea din viaţa publică a României a organizaţiilor ce promovează extremismul, pretorianismul, precum şi a persoanelor care, din cauza funcţiilor pe care le-au deţinut în structurile comuniste până în 1989, compromit credibilitatea statului în plan intern şi internaţional.

Pentru realizarea acestor deziderate, cele două organizaţii, părţi ale prezentului PROTOCOL, îşi vor susţine reciproc eforturile în plan politic, parlamentar şi administrativ, al societăţii civile la nivel intern şi internaţional.

PROTOCOLUL se constituie de asemenea pe convergenţa cu obiectivele politice ale alianţei PNL–PD.

Pentru buna coordonare a acţiunilor comune, membri sau simpatizanţi ai fiecărei părţi vor fi cooptaţi în organele de conducere sau reprezentare ale celeilalte părţi în plan central şi local. Prezentul PROTOCOL este valabil atât timp cât cele două părţi acţionează în direcţiile stabilite prin PROTOCOL.

Protocolul a fost semnat de Traian Băsescu şi de Cozmin Guşă.

Anexa III. Plecarea din PD

Interviul de mai jos, primul în care îmi exprimam deschis dezamăgirea faţă de proaspătul preşedinte Traian Băsescu, a precedat demisia mea din funcţia de lider de grup parlamentar al Partidului Democrat. E un moment de referinţă în relaţia mea cu actualul preşedinte, căruia i-am reproşat abandonarea obiectivelor politice pe care ni le-am asumat împreună şi concentrarea pe priorităţi mai degrabă personale.

România liberă: A doua frăţie a Securităţii

10 ianuarie 2005

Domnule Guşă, dumneavoastră aţi fost implicat direct în campania electorală a Alianţei. Cum explicaţi, din această poziţie, declaraţiile incendiare făcute zilele trecute de preşedintele Traian Băsescu?

A fost un interviu foarte dens care nu a constituit pentru mine o surpriză, ci, dimpotrivă, sunt lucruri pe care Traian Băsescu le-a mai afirmat. A fost consecvent cu propriile sale declaraţii. Ceea ce m-a surprins a fost referirea la Ion Iliescu ca la un politician respectabil. Aceasta, după părerea mea, a fost o scăpare a lui Traian Băsescu. Preşedintele României nu-l poate cauţiona pe cel responsabil în cea mai mare măsură de blocarea proiectului de dezvoltare a României după 1989. Eu cred că o să vină vremea când chiar colegii de conspiraţie ai lui Ion Iliescu ni-l vor arăta în toată goliciunea sa şi vor explica rolul nociv jucat de acest lider mediocru şi însetat de putere personală. În afară de asta, interviul a fost consecvent şi cu proiectele noastre politice şi practic cu ceea ce se poate întâmpla în continuare în România.

Dvs. spuneaţi că Ion Iliescu şi-a menţinut puterea şantajându-i pe cei din jur cu aceste

dosare. De ce asemenea bunăvoinţă?

Din punct de vedere politic, nu poate să existe o conciliere între un preşedinte cum este Traian Băsescu şi un personaj ca Ion Iliescu. Toate aceste lucruri pe care le-aţi enumerat reprezintă gesturi de amabilitate pe care la începutul mandatului un preşedinte le face faţă de precedentul preşedinte. În ceea ce priveşte Scroviştea, aici se vede în continuare rolul de patriarh al României pe care vrea să-l joace Ion Iliescu, pentru că el n-are nevoie să stea acolo, el are nevoie de Scroviştea pentru că Scroviştea este un simbol al puterii în România. Dacă Iliescu a plecat cu dosarele de la Cotroceni se va vedea în continuare. Eu sunt extrem de curios să-l văd în viaţa publică pe Ion Iliescu dacă foloseşte aceste informaţii, pentru că va fi extrem de vizibil.

S-au făcut auzite anumite teorii conform cărora Traian Băsescu ar fi câştigat alegerile prezidenţiale şi cu ajutorul lui Iliescu, acesta comandând un noncombat în PSD în turul al doilea.

Asta e o prostie inventată tot de camarila lui Ion Iliescu. Traian Băsescu a câştigat alegerile după o luptă extrem de grea, cu sprijinul PD, PNL şi al cetăţenilor României.

Care este explicaţia faptului că Traian Băsescu a aruncat, practic, în aer clasa politică, la numai o săptămână de la înscăunarea guvernului? Are Alianţa o strategie pentru crearea unei crize politice care să ducă la anticipate?

Nu. Traian Băsescu a spus că vrea să fie un preşedinte implicat şi va fi cu siguranţă. Asta o ştiu sigur. Este preşedinte şi dă teme de dezbatere. Este treaba clasei politice să acţioneze în virtutea acestor direcţii, să argumenteze pro sau contra şi în final toate aceste lucruri să-şi găsească rezolvarea în Parlament sau în guvern, în funcţie de situaţie. Nu e vorba de nici o criză şi explicaţia acestei agitaţii este că toată lumea a intuit că, în cazul unei

crize, doar alegerile anticipate ar putea să fie o rezolvare.

A încălcat Traian Băsescu neutralitatea instituţiei prezidenţiale făcând aceste declaraţii?

Nu. Astea sunt speculaţiile pe care le face PSD. Toată lumea e obişnuită cu un preşedinte-„tătuc" ca Ion Iliescu, care n-a făcut niciodată nimic, s-a mirat tot timpul şi n-a dat direcţii societăţii româneşti aşa cum îi cere mandatul. Traian Băsescu va face asta tot timpul mandatului.

Să ne aşteptăm ca Traian Băsescu să iasă tot timpul la rampă şi să pună lumea pe jar cu declaraţii?

Traian Băsescu va fi în continuare un jucător politic extrem de activ. Chiar este nevoie de aşa ceva în România.

Vom avea alegeri anticipate?

Greu de spus deocamdată. Această posibilitate poate exista în orice moment, însă în rândul Opoziţiei există o mare determinare ca aceste alegeri anticipate să nu poată avea loc, nu doar pentru scorul general al partidelor care ar fi mai mic decât la alegerile fraudate din 28 noiembrie, dar şi din instinctul de conservare al parlamentarilor de acolo.

De ce s-a încercat forţarea ieşirii PUR de la guvernare?

N-a forţat-o nimeni. PUR a luat o decizie formalizată, restul sunt speculaţii. Preşedintele a spus că este nevoie de anticipate pentru a se scăpa de soluţia imorală care se numeşte PUR. Las comentatorilor politici sarcina să comenteze aceste lucruri.

Odată cu negocierile în cadrul coaliţiei pentru posturile de prefecţi şi secretari de stat au ieşit la iveală tot felul de frământări, de nemulţumiri, este o luptă pentru o bucăţică de putere din fiecare judeţ. Se poate vorbi despre o înlocuire a clientelismului PSD cu clientelismul PNL–PD?

Doamne fereşte să se ajungă la aşa ceva. Sigur, acum, după o guvernare PSD, spaima este foarte mare că se poate întâmpla la fel. Din nefericire, de multe ori, obiceiurile proaste se transmit foarte uşor. E vorba de o agitaţie firească la nivelul PD şi PNL care au ajuns într-o zonă de coordonare politică după o perioada de opoziţie. Eu nu cred că în afară de unele bâlbe s-au întâmplat lucruri determinant negative.

Se poate spune că liberalii şi democraţii sunt „flămânzi“ după patru ani de opoziţie?

Da, e o afirmaţie gen PSD.

Care este relaţia dintre dumneavoastră şi Traian Băsescu? S-a speculat că aţi căzut în dizgraţie, deşi în timpul campaniei aţi fost una dintre principalele voci ale Alianţei.

Astea sunt de asemenea speculaţii. Relaţia mea cu Traian Băsescu este una foarte directă. Pot să spun că este pe aceleaşi coordonate. Comunicăm foarte direct şi fără complexe.

Dar relaţia lui Traian Băsescu cu PD care mai este?

Dacă îmi cereţi o părere în afara discursului politic, pot să spun că a rămas o relaţie sentimentală.

La fel ca una care a existat între Ion Iliescu şi PSD?

Probabil că ar putea să fie în sensul magnitudinii, însă Ion Iliescu a avut o relaţie interesată cu PSD pentru că Ion Iliescu şantaja PSD. Acum la noi e vorba de o relaţie umană între preşedintele României şi partidul al cărui preşedinte a fost.

Cine conduce PD în momentul acesta? Se spune că Emil Boc nu are forţă în partid.

Emil este la începutul unui mandat extrem de dificil de preşedinte interimar, care l-a pus din start în faţa unor negocieri cu care nu s-a mai întâlnit în cariera politică. Eu cred că a făcut faţă la multe dintre provocări destul de bine.

Emil Boc este cel care spunea în urmă cu câteva luni că nu se vor face compromisuri cu UDMR şi iată că Emil Boc, acum lider al coaliţiei, a acceptat ca în judeţe delicate prefecturile să fie acordate UDMR…

Aici aş putea să fiu subiectiv, pentru că părerea mea personală de la început a fost că nu trebuie ca PUR şi UDMR să intre în zona împărţirii prefecturilor, trebuind să rămână un apanaj al Alianţei. În ceea ce priveşte negocierile, este de discutat, dar eu cred că UDMR a exagerat foarte mult, cred că în contextul actual, în care în acele zone unde s-au primit prefecturi există un puternic stimul naţionalist generat de extremiştii maghiari, dar şi de extremiştii români, UDMR s-ar fi putut mulţumi cu posturile de subprefecţi. Eu n-aş fi fost de acord cu acordarea de prefecturi pentru UDMR, acesta fiind motivul pentru care nici nu am participat la negocieri.

PD va fi condus de o persoană impusă de Traian Băsescu?

PD, la ora actuală, a rămas singurul partid în care a fost un schimb democratic de putere atunci când Băsescu l-a înlocuit pe Roman. Dacă tot a inaugurat o tradiţie, cred că e bine să n-o schimbe. PD este un partid foarte agil din punct de vedere politic, căruia nu poţi să-i faci impuneri, aşa că trebuie să vă aşteptaţi la nişte alegeri „pe faţă”.

Cine va candida la preşedinţia PD?

Nu şi-a anunţat nimeni candidatura.

Dumneavoastră veţi candida?

Nu. Pe baza unor motive bine întemeiate m-am gândit să nu candidez pentru nici o funcţie în conducerea PD. Bineînţeles că asta nu mă va împiedica să-i susţin pe acei colegi de-ai mei din Bucureşti sau din judeţe care sunt capabili de performanţă politică şi care ar putea să concretizeze proiectul de înnoire şi modernizare a clasei politice.

Care sunt motivele acelea bine întemeiate?

Sunt motive care mă privesc pe mine personal şi n-o să le discut decât în interiorul partidului. Deocamdată sunt liderul grupului parlamentar şi asta voi rămâne.

Cum priviţi proiectul fuziunii PNL–PD? Au fost reacţii diferite şi în interiorul Alianţei.

Eu aş avea aici o opţiune diferită. Eu cred că în cele două partide nu este o discuţie neapărat despre mecanismul fuziunii, ci despre identitatea doctrinară a celor două partide, pentru că e foarte important să se discute în acest moment care dintre partide se va mişca şi înspre ce zone pentru că, în afară de aspectul organizaţional, mai important este aspectul doctrinar. În următoarea perioadă, prioritară ar fi deschiderea de forumuri de discuţie interne în PD şi în PNL. Este o mişcare de mare fineţe care nu înseamnă că aduni PD + PNL, ci înseamnă că generezi un proiect politic coerent şi solid, ţinut în picioare chiar de doctrină.

Ce clarificări doctrinare sunt necesare? PNL este un partid liberal. PD este un partid social-democrat.

PD deocamdată este un partid social-democrat, însă părerea mea este că PD ar trebui să se mişte către zona populară. Dacă se va face o analiză exactă şi obiectivă, se va ajunge la concluzia că majoritatea liderilor PD de la centru şi din judeţe sunt de sorginte populară şi se manifestă ca atare.

Partidul care s-ar naşte din fuziune ar trebui să fie un partid popular?

Dacă se va discuta în continuare despre fuziune, asta e soluţia la care se va ajunge şi, sigur, există poziţia colegilor din PNL, poziţia lui Călin Popescu Tăriceanu. Colegii din PNL trebuie să înţeleagă că un proiect comun înseamnă şi cedări.

Un partid popular care să intre apoi în PPE, care să cuprindă doar structurile PNL şi PD, sau să coopteze şi alte partide creştin-democrate existente?

Aşa, repede, îmi vine în minte URR, care e format din tineri profesionişti. Putem să discutăm despre PNŢCD sau despre o anumită zonă din PNŢCD care este deschisă unor acţiuni pe termen lung. Este un proiect foarte complex.

Cozmin Guşă este considerat în continuare un cunoscător al treburilor interne din PSD. Credeţi că se va rupe PSD?

Nu cred că se va rupe într-o primă fază. Este un şantaj reciproc avantajos pe care Ion Iliescu şi Adrian Năstase l-au ridicat la rang de politică de partid şi de stat. Sau cedează unul, sau cedează altul. Ăsta este jocul din PSD care în timp, o să ducă practic la o lipsă de consistenţă maximă la nivelul partidului şi asta va duce la plecări individuale sau în grup.

Şi cine ar putea să plece?

Cei nemulţumiţi, pentru că în momentul în care nu există democraţie internă şi valoarea nu primează, şi alegerile sunt un simulacru sau o înţelegere între un tătuc şi şeful baronilor, nu cred că sunt oameni mulţumiţi. Poate că există şi o sumă de oameni în PSD care pot să gândească liber şi să facă politica altfel.

Ca de exemplu gruparea lui Victor Ponta?

Gruparea lui Victor Ponta este un eveniment fericit în viaţa PSD şi asta n-o spun ironic, ci din spirit de solidaritate de generaţie. În meciul ăsta, el şi tinerii lui or să piardă. Cei de deasupra or să-şi dea din nou mâna, practic or să-i pună într-o poziţie de neimplicare în decizie. Nu vor avea niciodată decizie în partid.

S-a vorbit despre faptul că anumiţi tineri din PSD au fost dispuşi la un moment dat să voteze alături de Alianţă la alegerea preşedintelui Camerei Deputaţilor. E adevărat?

Nu. Ar fi nedrept să-i expunem partidului dacă ar fi aşa.

Avem un an foarte agitat. Ce credeţi că urmează după această săptămână fierbinte?

Că vrem, că nu vrem, trebuie să recunoaştem că România se află într-o situaţie foarte încurcată şi grea, care presupune foarte multă decizie şi responsabilitate. Politica se va face cu totul altfel în România, nu ca până acum. O să urmeze un an agitat, or să fie şi foarte multe derapaje. Important este ca structurile politice din spate să reuşească să se mişte rapid şi să sancţioneze imediat pe cineva care greşeşte intenţionat în defavoarea intereselor României. Cel mai mare pericol pe termen scurt este ca securiştii şi nomenclaturiştii de nivel doi din fostul PCR şi din UTC să nu facă o a doua frăţie la nivelul anului 2005 pentru că atunci nu mai putem vorbi deloc de posttranziţie, ci de episodul doi la lovitura de stat din 1989 şi care a durat cincisprezece ani.

Ce înseamnă o „a doua frăţie“?

Păi, prima frăţie a fost realizată în 1989 de reprezentanţii de prim rang ai Securităţii şi ai nomenclaturii PCR şi UTC. Acum a venit rândul celor puţin mai tineri, din rezerva de cadre a Securităţii şi a PCR. Pericolul nu constă în faptul că aceştia n-ar fi profesionişti. Mare parte dintre ei sunt profesionişti. Marea lor majoritate funcţionează defect în societatea românească la vârf pentru că se simt culpabili şi nu sunt în stare să-şi privească trecutul în ochi. Asta îi face să se organizeze în cumetrii, îi face să organizeze afaceri închise şi de cele mai multe ori victima este bugetul statului. Toate aceste lucruri i-au făcut impenetrabili timp de cincisprezece ani şi lupta cea mai puternică pe care trebuie s-o ducă Traian Băsescu este în direcţia aceasta.

Şi aceştia se găsesc chiar şi în interiorul Alianţei?

Dacă aş zice „nu”, ar fi politicianist. Ei sunt peste tot, pentru că proiectul a fost extrem de elaborat şi când vom vorbi despre el, vor fi multe de spus.

Dar cine sunt aceşti oameni? Puteţi da nume?

Cunosc foarte mulţi dintre ei şi, în momentul în care se va pune problema intrării lor în prim-plan, voi vorbi despre aceste lucruri.

Traian Băsescu cunoaşte aceste lucruri?

Traian Băsescu ştie cel puţin la fel de bine ca mine şi ştie şi ce ar trebui să facă împotriva lor.

Este fezabil proiectul de revocare din funcţie a celor doi preşedinţi ai celor două Camere ale Parlamentului?

Nu numai că este fezabil, dar este şi necesar. Votul care s-a dat pentru alegerea lui Adrian Năstase la Camera Deputaţilor n-a fost un vot secret, aşa cum scrie la regulament. Eu am fost un partizan al retragerii parlamentarilor Alianţei de la vot şi, în calitate de lider de grup, îmi asum acest lucru, pentru că noi am asistat la acel proces parţial până în momentul în care a fost clar că votul a fost ilegal şi neregulamentar. Se găsesc în videoteca televiziunilor imaginile care arată că pe măsuţele din zona PRM şi a PSD era câte o echipă de doi sau trei tovarăşi care supravegheau modul în care votau colegii lor, care de la tribună îşi desfăceau bileţelul de vot şi îl arătau întregii săli. Noi nu mai putem face o democraţie de faţadă. Când s-a discutat despre vot secret pentru alegerea preşedinţilor Camerei şi Senatului, asta însemna o responsabilizare a deputaţilor şi a senatorilor, dincolo de interesele de partid. Poziţia de preşedinte al unei Camere înseamnă o poziţie de mare anvergură, o poziţie de neutralitate politică, de sprijinire a proiectelor pe termen lung ale României, şi atunci votul trebuie să fie secret şi pentru a vota în afara disciplinei stricte de partid, pentru alegerea celui mai bun preşedinte la Camera Deputaţilor şi la Senat. Adrian Năstase a dovedit din nou cu ocazia acelui vot că este un politician care nu ştie să piardă, a încălcat regulamentul şi a forţat şi democraţia internă din PSD. Regulamentul trebuie modificat şi, oricum, şi la Senat votul a fost ilegal. Trebuie ca preşedinţii

celor două Camere ale Parlamentului să fie aleşi în urma unui vot regulamentar. Altfel nu au legitimitate în exercitarea funcţiei. Am crea un precedent periculos pentru cei care nu doresc să respecte legea în România. Preşedinţii celor două Camere nu au fost aleşi conform legii. Şi atunci trebuie reluată acea procedură.

Traian Băsescu nu a schimbat din funcţie pe nici unul dintre şefii serviciilor secrete. Dumneavoastră pe care dintre aceştia credeţi că ar trebui să-i înlocuiască din funcţie preşedintele?

Îl las pe preşedinte să se ocupe de acest lucru, este în atribuţiile sale.

Se spune că dumneavoastră aveţi mari şanse să fiţi nominalizat pentru funcţia de director al SRI. Este adevărat?

Nu. Sunt doar speculaţii. Am spus, eu mă ocup de Parlament.

A consemnat Adriana Duţulescu

Table of Contents

Mare păcat! 4
Prefaţă: Rebel în cunoştinţă de cauze 6
Cuvânt înainte la ediţia a doua 10
România în oglindă 14
I România este blocată de oligarhi 24
II Sistemul politic este putred şi nu generează soluţii 43
III Tranziţia a fost însoţită de mari minciuni 63
IV Statul a devenit un adversar al populaţiei, în lipsa mecanismelor de control 78
V Instituţiile statului nu îşi mai îndeplinesc rolul social 87
VI Societatea îşi pierde reperele valorice 107
VII Românii sărăcesc, iar munca nu este respectată 122
VIII Obsesia pentru imagine împiedică dezvoltarea normal 133
IX România nu a fost pregătită pentru şocul integrării europene, care o transformă rapid şi profund 144
X Plătitorul de taxe este adevărata victimă a tranziţiei 157
Rezumat 163
Cozmin Guşă – un rebel cu principii 165
În loc de final: o privire optimistă în oglindă 176
Anexa I. Plecarea din PSD 182
Anexa II. Acordul Băsescu–Guşă 194
Anexa III. Plecarea din PD 196